

1929
139

АРХИВ

Чуммөт дүзүүлүү

Аზорбайжан Азбекия
R4

ЕЛ ӨДӨВИЈЈАТЬ НУМУНОЛОРИ

Toplajalъ Ним. Өлизада

AZƏRBAYCAN
AŞKLARЬ

I

1929

ЕЛ ӘДӘВИЙДІК НУМУНӘЛӘРІ

АРХИЕ

Toplajant: H. Әlzada.

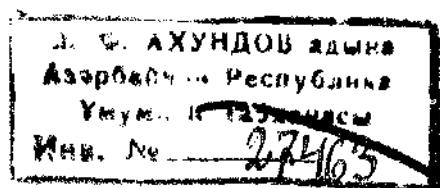
1929
09/04

1929
139

894.368 * 09
3 - 5
894 (09)
0 67

AZƏRBAYCAN AŞKLARЬ

I

02870

AZƏRNƏSR
Vaqıt - 1929

REDAKSIJADAN.

Okycyclara təkdim olyunan by qitab da, mədənijjət və ədəbijatlılıq tarixi üçün bəjuq əhamijjət və kiyməti olan xalk ədəbijiatlının bir çox orzinal parçalarını—kozmalarını, içərisinə almadadır. Laqın byny, Azərbajcan Aziklarını, bizdə by vakta kədər çap olynyb ortaja çıxan xalk ədəbijiatlının kozmalar kilsələna ajid qitablardan ajracak bəzi xusysijjətlər və xarakter nöktələr də vardır.

Byrada xalk ədəbijiatlına xas olan saflıq, səmimiliq və lirizmin kuvvətli ərnəqlərini qərməq oldygı qibi, jaılınz ədəbijiatlının tarixi üçün deñil, sınlıflar mubarezəsi tariximiz üçün də bir material olacak parçalara təsaduf etməq mumqundur. İktisadi, ictimai-sınlı bir çox səbəblər dolaişsilə çarlığın mənəhys istibdadından mülgədar və bəjlərin təzjiki juzundən, eż jyrdyndan və elindən yzaklaşdır «kaçak» adılə jazajan zəxslər hakkındaqlı parçalar by kilsəmdandır. Hələ byrada by vakta kədər mətbuatlılızda ortaya çıkmajyan məzhyr Kaçak Nəbi hakkında arvadı Həcər xanımlı seiri də vardır.

Məzhyr: «Koј sənə desinlər aj kaçak Nəbi
Arvadı özündən aj koçak Nəbi».

Seiri, sejlidicimiyə mənada kaçaklık, bizeə sınlı narazılığı izhar etməq, sınlı düşmənciliyi qəstərməqdən başqa bir əzj dejildür qı, sınlı mubareza tarixi üçün by materiallardan istifadə olyna biləcəq.

Byrasını qecdiqdən sonra qıtavlı içincisi xusysijjati, içərisinə xalk ədəbijiatlının ən son devrini—bəjuq Oktjabr və Azərbajcan Oktjabrlından sonraçı, devrini ala bilməsidur. Oktjabr inkilabı, Lenin, Aprel inkilabı, Nəriman və sajirə hakkında olan bir çox parçalar, inkilablımlızın nə kədər dərinlərə qəq saldıqları və nə kədər öenis kol-hydak atdıqları ap-ajdıl qəstərir. By parçalarını—əlmə marksizm nökteji nəzərindən nə kədər noksan və nə kədər anlız olsa da-subyt etdiyi bir əzj var qı: xalk, inkilablımlız və inkilablımlızın əlməz rəhbərini özündə bir xülasqar, bir nücat verici cib qətur. Butun bynlər hakkında-qıtavlı içərisində təsaduf

---

AZƏRNƏŞR mətbəəsində basıldı
Baqı, Balşoj Marskoj və Kras.
no Presnenski quçaların tinində
№ 16/36, Baş Mətbəyat Mudırlığı
№ 4257 Sifariş №668, Sajı 3000.

---

edəcəqindən-byradə parçalarla misal verməyi jersiz qərir və by kəsmiñ ədəbiyyatımız tarixi üçün deyərli bir tədkik sahəsi oldygyny kejd edir.İ.

***

Bu qıtabi, tərtib edərqən dil məsələsi karəkilməzda həlli məhatəc bir məsələ qibi dyrdu. Sez yok qı, xalk ədəbiyyatında istifadə olynacak nektələrindən biri də dil, lisan cihətidur. Byrasıñ nəzərə alarak bütün byradaqı zeirləri toplanmış oldygы Kazaxın jerli zivəsilə byrakmak olyrdı. Laqın by vakt qıtab bir 'nev' akademiq bir mahiyyət almış olacakdı. Byna qərə də biz qıtabi Azərbajcan ədəbi zivəsilə byrakdık, və dil elminizin istifadə euməsi üçün də həm qıtabın sonynda jerli Kazax—zivəsilə bir neçə zeir byrakdık, həm də by zeirlərin təshihli zamanlı jerli dilin nəzərə çarpan xususijətlərini byradə xülasə etməqi fajdalı qərdüq. By xususijətlər baslıca bynlardır: 1)

1. Bir çox səslər jerli zivədə tamamilə başqa bir səslə əvəz olynyr.

a) b səsləri əqsərən v bə'zən də i səsinə çevrilir. Məsələn **gurbər-gurvət; səbəb-səvəf; mehriban-mehrivan; kyrban-kyrvan; cavab-cavaf** və iləx.

b) Əqsinə v səsləri də bə'zi jerlərdə b səsinə (**vəfa-bafa** qibi), bə'zi jerlərdə isə i səsinə (**cülvə-culfə** qibi) qecir.

c) q səsləri çox jerdə h səsinə qecir: **səqsən-səhsən; paq-pah; cəqməq-çəlunəq; təqlif-təhlif; məqtəb-məhtəf** qibi.

(Məsələn: «Kyryldy molitəflər zəfərlərag oldy»).

c) Bə'zi jerlərdə c səsləri z hərfinə qecir (qi by bizim bir çox kəzalarımızda mevcyddır). Məsələn: **bacı-bazı; koca-koza** və sajirə.

2. Əti adatlı **ub, ib, yb, ıb** iləvələrinin iqincisi hərri olan **b**, hər jerdə f, dala dogrysı by adatlar hər jerdə yi, ui, if, if halını alır. **Qəlib-qəlib; qulub-quluf; olyb-olyı, aub-alıf** və iləx.

3. İfləl sige hərin adatları **ıı, ııı, yı, ııı** («ja da jır, jur, jyr, jır») əslindən tamamilə ayrılr, və deməq olyr qi, unymijətlə by adatlarlı jerino bir «er» (və ja da «ejr») adatlı iləvə olynyr. Məsələn: **olyr-oler; kakır-kaler; qatur-quler; edir-eder** və iləx; və

4. Lı́k, ıı, ııı, lər, lar qibi bə'zi adatlarla müəjjən səslərlə bitən qəlinələrə iləvə olyndığı zaman əsl qibi deyil başka bir hal almışdır. Məsələn: **kızılar-kızdar; nazlı-nazdı; aslanla-asdannan; sadık-saddıq** və sajirə (məsələn: «kızıdar sejrenqahı sonaltı-qellər» və ja «Saddıqga jetisən bajramın 3ıraq»).

1) Buz, buna uçaq qıtabi toplajan kazaxlt. Nimmət Əlizadənin yazı
və əlavəsiñ əsas altırıq.

Jerli zivəniñ by rektələrinin kejdini dil tədkikatılmış üçün əhemmijətsiz olmajaqını düşünür və qıtabi tam mənasılı Azərbaycan ədəbi zivəsində byraka bilmədiqimizi də ajrlıca iləvə ediriq. Belə qı, zeirlərin ahəngi, vəzn və kafijəsi xatirinə bə'zi jerlərdə alaşınız, salasıñız jerinə alaşınz, salasıñz; alaram, qələrəm jerinə allam, qəlləm; mənimlə, onyula, dag ilə jerinə mənnəm. **“...al, ver jerinə alqınən, verqınən; olar, kalar jerinə oly, kali, və xəber ədatlarını du, dy, di, di qibi byrakmak mecburyiyyətində kaldıq.”**

Azərnəzr..

BİR NEÇƏ SÖZ.

İslamijətdən avval turqlərin ezel kevmi həjatlarınlı tərənnümədən sağlam və səmimi jazı və ağız ədəbiyyatı var idi. Çel həjati, jazajan və içlərinə bir kaç əsrden bəri otyarak həjatı qırmızı olan turqlər zəngin bir lisanə malik idi.

Islam dinini kəbyl etdiqdən sonra əsqi ictimai və iktisadi həjatlı dəjişməsi ilə turqlarda hər əej dəjişdi; hər əej alt-ust oldy: «Zaman» məzhəbi jerinə islam dini qəcdi; əsqi «yigyr» əlifbası jerinə «ərəb əlifbası» kondı; həca vəzni jerinə ərəblərdən alınma əryz vəzni otyrdı. Saf turqcajə bol-bol ərəb və əcəm qəlmə və təqibləri qəcdi; zevk və qəruz dəjişdi; kevmi adət, həjat, və ənənə jerinə dini ideolozi kajım oldy. Xulasə hər əej dəjişdi. Hər əej əsqi olmakla barabar canlı, sağlam və ajdın simasından silinərəq karıçək, çuruq və sun'i bir əəqil aldı. Jeni din və dindaslıq hissi turqlarda o kadər dərin və silinməz bir iz byrakdı qi, turq höqumdarları əcəm dilini rəsmi höqumət dili olaraq kəbyl etdilər. By əyyərsyz inkilablar, janlız xətti-hərəqətlər turq dilinin turq mədəniyyətinin canlanmasına, bejuməsinə bəjuq ənqəllər tərətdiqi—qibi xalkın ideolozi və psixologisi üzərində də oldykca zərərli və kaba izlər byrakdı. Turqların əxlığı təbiəti dəjişdi. Ərəb və əcəm hərsini mənimşəjərəq oky-jazı bilən jeni zumra xalkdan oldykca yzaklaşdırı. Bynlarla barabar iktisadi həjatda dəxi bəjuq dəjişiqliklər vucuda qəlməzdi. Nəticədə bir-birini anlamajan, düşünməjən iqı sılf ortaja çıkdı: aristokrat və xalk. Həjatlı qızqusu olan ədəbiyyat də by təsirlərdən kyrtylamazdı. «Əsqi ozan»ların jerinə otyrmış olan jeni turq zairləri aristokrat həjatını və zevkini tərənnüm edəcəq jeni ədəbiyyat jaratmaga calızdılar.

Xalkdan zaman-zaman yzaklaşmakda və qet-qeda artmakda və bejuməqdə olan by həqim sılf ezel sun'i və karıçək dilini və zevkini də xalka kəbyl etdirməq istədi. Lisan, əəqil, vəzin, fiqir və ryhca jabancı olan və xalkın heç bir əej soyləməjən by ədəbiyyatını, xalk mənimşəmədi, mənişəjəmədi; çunqu onyn ryhy ehtijaclarını tə'min edən, ezel ryhyny və zevkini okzajan koşmaları, nəgmələri və dastnları var idi.

Mənimşəjəmədi, çunqu əsqidən bəri ozan dediqləri zairlərin jerinə indi jenə də ezel içlərindən çıkmış olan xalk qibi düşünən,

dyjan və onyn qədərlərini, eəklərini, hicranlarınlı və isjanlarınlı dadlı-dadlı anlaja bilən saz zairləri otymışdı. Umymijjətlə saz zairlərinin turq xalkı üzərində dərin, fejzli və bərəqətli bir nufuz və tə'siri olmuşdu.

By açıq-saçık ovalarda, kırılarda sərbəst həjat surən, kəltiyəgyndən uc telli sazı ilə qej-qej dolazarak xalkın həjata və qəzəlliqə olan ryhi təməjullörü tə'minə çalısan by sərbəst fiqirli, incə dyigly, səf və əmiz ryhly by zairlər xalka nələr verməmiş?

Birinci xalkı jasadıacak, bəjudəcəq və insanlık aləminə az bir zamanda sagiam bir unsur yetədirəcəq dilini mumqun oldykca jabancı unsurlərdən kormuş və ony muxtalif cihətlərdən əsməqdə olan ryzqarlardan mühafəzə edə bilməzdir. Zaman və muhitin ehtijacına qərə kəbyl edilməsi lazımlı olan qəlmələri də ezel dilinin ryhyna və ahənqinə yidyrarak kəbyl etmişdur: ajinə-ajna; nəf-nəf; ikbal-igval; əkl-agrl; ruxsət-ryska; myrad-myraz; ummid ymyd; zaje'-zaj; billyr-bulul; mə'rəqə-mərəqə, kijamət-kijamat... 1) qibi qəlmələr by kəbildəndur.

Xalk ezel dilinin kijmətini, ahənq və kanyonlarınlı bir lisançıdan daha müqəmməl bilirmiş!

Iqinci: əsqidən bəri cahanqırılıq ziərləri daşlıyan syltanları, fatehlərin əzici və jakıcı ordisy ilə Azərbajcana hucum edib xalkı kətl və garət etdirməsi və jıkıcı müstəbid idarələrin tə'siri olaraq xalkda doğan bogycy əhvali-ryhijəni az çox saz zairləri dəjişdirmiş və sələdiqləri dastanlarda mubaləgəli olaraq təsvir etdiqləri kahramanlarına ryhyny az çox xalka azələməkla, mə'nəvijjatlılıq kırıldımamasına bəjuq xidmətlər etmişdir. «Aiglı Həsən» və «Zəhzəda İbrahim» qibi dastanlar həb by kəbildəndur.

Saz zairləri jalınlız bynynla da kalmamış. Onlar xalk içərisində murəbbiliq və müəllimliq vəzifəsini də qamalıncı ifa etmişdir. Uç telli sazları, qəjsünə sıkarak çala-çala okydygy by qibi mənzəmələrin:

«Nə dost ol dunajaja, nə zəhmətdən incin,
Dost jolynda boran, kar olacakdır;
Halaldan qəsb ejlə əzunə maja,
Zinaqar, haramxor jetisməz baja,
Dosta xain bakan qor olacakdır».

Xalkın əxlığı üzərində nə dərin və qəzel tə'sir bagışlajacağı, mə'lymdır.

Hələ «Duzərsən» rədifli koşmanı:

«Azagıda otyr qi, çıkasan baza,
Tulqusən aslanla qırmə savaza,

1) By qəlmələr ancak əlinde bəkməkda oldygym qitabçalardan qetməmişdir.

Ярқыма құсун жетмәjən даза,
Олтурә бilməzsən зора дүsərsən».

By bəndindəqi hər misra zərbi məsəl, heqimnə qəçə bileyəcəq hojati, əxlaki, kuvvətli bir fiqri ifadə edir. Xalk içərisindən jetisməstan və xalkın istədəd və jaradıcılıqları təmsil edən by fitri sair-lər öz tə'sir və ilhamlarınlı xalcdan almış, onynla barədə quşmaz onynla barabar inləmiş və xalkın həjəcanlarınlı əsirlərinde tərəfinum edə qəlmisəldür. Saz sairlərinən.

Elasqarin by həndi:

«Өлөсөр дә хәр елмән һалыдым,
Мә'ләм баратыдым, ез қамалыдым,
Мән әңдиғим халқын кијлу-каладым,
By мән өзін бинавайа дүзәрми?»

By figri na kədar açık və aidli qəstarır!

Saz zairləri xalkda sənət zevki ojatmaga, əsqidən bəri əzirət halında jaşajan kaba hissli xalkın dyigylarını tərbiyə və təsfijə etməqə də xidmət etmişdir:

«Нәсәр ханұп қазып, өзүн тәһрінде,
Хәт jazzsam қағыза, аяда дүзәрми?
Самалып хыблыгы ныри-тәсілла,
Хиснұндан үстүншә саяда дүзәрми?»

ve ja:

Sədəf incə, dodak incə, kaz incə,
Çançım çəkdi, iar qənlumu alıncı;
Əlüm jejdür 1) by dunjada kalıncı,
Bir ijt oj katarından uzulə

Ag uzunə çəqilibdur bir kələm,
Agız davat, qəz mürəqqəb, dil kələm,
Əjər dənsəm çəq qəzumə mil kələm,
Kələm ollam sənəd yerrəm işz ilə

By qibi saf və səmimi dyjgyları, tərənnum edən kozmalar
liriq ədəbijiyyatına numynə olacak ən qəzəl parçalardır. Bynlardan
başka saz sairlerinin jaratmış oldykları ədəbijiyyat tarixzinəsləri, məz
və lisancıları, məzün çalıxa bilməsi üçün ən qəniz bir sahə və ən
dəjərli materialdır. Hələ by qonqu sairlerimiz üçün dilin, təbiətin
və fiqrin zənginliyini tərənnum edən by ədəbijiyyatdan iktibasən ka-
ləma alınacak nə kədər kiymətli meyvə'lər vardır.

Tahhzada Alyvlla Zakk

EL ÖDƏBIJJATL VƏ İNKILAB

Lisan qibi ədəbijat da bir içtimai hadisədir. Mənsyb əldiygı cəmijjətin iktisadi və sijasi hejatının qədisinə qərə dəjisir, juqsəlir, zaiflər, hətta o cəmijjət ez mənliqini itirdiqi və ja inkiraza ygradığı zaman ədəbijat da varlıq ərsəsindən cəqilməqə machyr olur.

Xulasə, ədəbijat ony jaratınlıç olan camiijətin iktisadi və sijsi həjati, liə daima ian-iana qedər. Cəmijətin iktisadi və sijsi həjatında bəjuq bir dəjisiqliq bas verincə, onyn maddi və mə'nəvi aləmində bəjuq bir tə'sir jaradır.

By inkilab nəticəsində əsqidən haqim olan və qet-qedə sənmədə və zəifləmədə baslaşan sənfin jerinə ondan daha qənc, daha zuvrıly jeni bir sənfi otyryr. Həyatda by qəruluncə ədəbijat da qet-qedə əsqi cərəjanından yzaklaşılıb haqim olan jeni sənfin psixolozi və ideolojisini tarannum etmədə calışır.

Jazı ədəbijiyyatı belə olyncı, bejiq qutlənin mali və bədii məhsyly olan agız ədəbijiyyatı—«el ədəbijiyyatı»da by kanyň xaricində kalmaz. O da mühitindən az—ja çok alçığı tə'sir nəticəsində dejizməq və muxtəlif çehrələr qəstərməq məcbyrijjətində kalır və ryhyna və məfqyrəsinə ən jaklı olanları daha tez, daha qeniz syrətdə əqs etdirir. El ədəbijiyyatını qamalıncı təhikik edəcəq olyrsak, jazı ədəbijiyyatının gecirmis oldygы devri və deyraları onda da gora biləri.

Əsqi saz zairləri feodalizm devrində jetisən sırf zairlərinin təsirinə kapılılarak və onları təklid edərəq mənzymələrində daima quldən, bulbuldən, qəzəlliqdən bəlis edib həiatı mevzy'la; dan vəzak-laşdıqları, halda by qun zeirlərinde mənsyb oldykları qəntli və proletar həiatını ya inkilablı tarannum edirlər:

Min dokkyz juz ijirminci sənədə
 3yralar Kafkasa qəl-ha-qəl oldy.
 Zəhmətqəslərə verdi həqumranlıq
 Bajraklar hər ianı al-ha-al oldy»

va ia.

«Nələr çəqdi bəzən a karlı, daglar!
«Top azañ sinəndə çal çapraz dag var
Daşnak, musavatdan səndə jadqar
Daşlarıñ bojandı al kana daglar!»

1) Eildur, demagogur.

qibi mənzymələr agız ədəbiyyatlınlıq inkilabın atıldığını qəstərən ən canlı numyunələrdür.

By qun jeni həjatlı və inkilablı tərənnum edən əgiz ədəbiyyatı, qandən-qunə canlanmakda və eznə qərəxusysi bir mevke dyr. Qitabımızın by bəhsinə bəjuq inkilabdan və by qun kurylmakda olan jeni sosializm həjatından xalk saz aziklərinin və ja-saz zairlərinin nə kədər mutəəssir oldygyny və ona necə janazdıqlınlı bizə çox açlıq və ajdılıq qostarır.

Kejd: Qitabımızda mənzymələrindən lazımlıca numyunələr qəstərə bildiğimiz saz azikləriñdan ən qəza çarpanlarıñın tərcüməji-halını dərc etdiq. Əsərlərinən az numyunələr qəstərdiqimiz və ja-tərcüməji-halına dair heç bir sej bylamadıq, miz zairlərin tərcüməji-halını jazmadıq.

Himmət Əlizada.

Oğlcseli Aşxk Ələsqər¹⁾

Azık Ələsqər Oğlcsə məhalələr Agqilsə qəndindəndur. Anadan oldygы və vəfat etdiqi tarixlər mə'lyn: dejildür. Dejildiqinə qərətəxmininən 1921-də 60 və ja 70 yaşlarında vəfat etmişdir.

Azık Ələsqər bir o kədər tanlınlıq azıkklara kyllyk etməmiş, əz zəqa və iste'dadı sajəsində hələ qənc iğən bir ystad və bir sənətqar qibi saz calmaga və bədaliətən söz söyləməqə basla-mıq; el içində o zaman bəjuq zəhrət kazanmışdır. Onun söylədiqi ilq zeirlərə karzı zamanında jaşajan kuvvətli azıkklar əzlərini aciz hiss etdiqləri halda son zamanlar jaratlığı, sənəti-nə daha məftyn olyb ona bir ystad nəzərilə bakiqə və ondan istifadə etməqə çalızmışlar. Onun coşgun bir ırımkı qibi akan təbii zeirlərindəqi lirizm və sənəimijət, jalnız azıkklar dejil, bir çox mu-humm zairlərimiz də belə nəzərə çarpmajlır.

Azık Ələsqər jaşadığı mühitdə kiz, qəlin, kaçak, molla və təbiat hakkında jıglı-jıglı dejizmələr, təcnislər, muxəmməslər, murabbe'lər, dodakdəjməzler, divanılər, nəsihatlər, qərajlılar, həcvlər söyləmiş; qəzəlləmə, kozmalarında təkliq edilməz bəjuq bir rəssam dərəcəsinə çatmışdır. Savadsız oldygы halda söylədiqi zeirlər hər qəs tərəfindən sevilmiş mənimlənmışdır. Kazanılmış oldygы zəhrəti sajəsində onun janına jakın yzak jerlərdən zəjirdliqə qəlinişlər. Janında olan zəjirdlərin sajı həmisi kürk-allıja çatırıldı. Zətnəndə onun ilə dejizən olmuyəsa da, qınısa onu baglaja bilməmiş. Məclis-lərdə ona karzı söz söyləşən azıkklara verdiqi kuvvətli və qozəl cavabları hər qəsi hejrətdə byrakmışdır. Hətta zəjirdləri toja nizana qedər qən onun adını verəndə, azık Ələsqərin zəjirdidur, dejə heç bir azık ona janazamamışdır. Bəzkalarına nisbatən azık Ələsqərin ze-irləri daha həjatidur. O hər zaman xalkın arzısları nəzərə almışdır. El ilə ağlamıq, el ilə də qulmuşdur.

Həsən dədə, Həsən baba kozadı,

Xaçbyylak jajlığı, xoz taməzadı,

1) By qitabda qədən butun muxtəsər tərcüməlli-hallar H. Əlizada tə-refindən jazilmışdır.

Arsız azañk elsiz ne uçun jaadı,
Ölsün Ələsqər təq kyllärin daglar!

Muhitində qerduqu hər bir əzii bir sənətqar qibi jaratmışdır.
Azañklar tərəfindən ona juzlərcə nəzirələr jazılımışdır. Laqın onyn
kədər müvəffək olan jok qibidur.

ƏSƏRLƏRİNDƏN NUMUNƏ.

1.

Qızıl sana məlym olsyn,
Səndən etru janıram mən.
Ala qəzlər suzuñəndə,
Canımdan ysarıram mən.

Oaz qızıl olmajadıñ,
Saralıbdə solmajadıñ,
Mənlə azna olmajadıñ,
Ajrılanda əlurəm mən.

Mənim adıñ Ələsqərdir,
Dərdim dillərdə dəftərdir,
Xallarıñ durru qəhərdir,
Sərrafıjam tanıram mən.

2.

Ala qəzum səndən ajrı duzəli,
Hicranla gəmilə qejf eləmizəm,
Ahı-vajnan qeçdi qunum dunjada,
Dərd alıb, satıb, nəf¹⁾ eləmizəm.

Ala qəzum səndən ajrı qulmərəm,
Canımdan bezaram elə bilmərəm,
Qunahqaram kyillygyna qəle bilmərəm,
Baçıla takşırıñ səhf eləmizəm.

Həsrət kojma qəzu-qəzə amandı,
Jandı bagrıñ dəndü qozə amandı,
Qeçən sezu çəqmə uzə amandı,
Jalan danıñıbdə səhf eləmizəm.

İnsadıñı qulə həmdəm xar ola,
Terlan ojlagında qəle sar ola,
Ələsqər istəjər bir bazar ola,
Əridib qəhorı saf eləmizəm.

1) Nef—nef' olsa qəred.

3.

Aj qənul demədimmi içmə eəkin camıñi,
By qen dunja sənə dar olacakdı.
Nə dost ol nə zəhmətdən incin,
Dost jolynda boran, kar olacakdı.

Qızıl dəli qəzum yyma by dunjala.
Halaldan qəsb etə eżunə majə,
Zinaqar, haramxor jetisməz haja,
Dosta xajıñ bakan qor olacakdı.

Hesabdarlar ezu qələr hesaba,
Xalik korkysyny ejə mərhəba,
Zəhlə qəzlər tapmasın hava,
Qulun həmdəmi xar olacakdı.

Jazık Ələsqər bilmədin dunja sirriñ,
Karanlıga ızık, acıja 3irin.
O vakta çağır məndlərin pirin,
Dar qunundə sənə jar olacakdı.

4.

Həcər xanıñ, kazıñ, qəzun təhrində,
Xət jazsamı qagıza, aja duzərmə?
Camalıñ xyblygy nyri-təcəlla
Husnundən ustumə saja duzərmə?

Saklasan karıñda mən ollam neqər,
Dişlərin mırvarı, ləblərin zəqər,
Səni sevən by dunjadən el çəqər,
Qərən gejri təmənnaja duzərmə?

Qızıl arif olyb qər soz kənunasa,
Jağıñıb, çalkanıb daldalanımasa,
Mən fəkirin dərdi sənə janımasa,
Bir by kədər iłticaja duzərmə?

Ələsqər də hər elmidən halıdı,
Mə'lam baratıdı, oz qamalıdı,
Mən çəqdigim xalkıñ kili-kalıdı,
Mən qibi bir binavaja duzərmə?

5.

Dejismə.

«Dodak dəjməz»

Azık Ələsər

— Nahak jerde qızlin sırrın
Qızlıtdın xandan qedə.
Añ çəqərsən, nalə ilə
Can qedər candan qedə.

Azık Səjun 1)

— Azık nə lajıkdı, dejə,
Hərzə hədğandan qedə,
Danız sən həkikətdən,
Jeddi ərqandan qedə.

Azık Ələsər

— Al çadırıñ, çök səhraja,
Sal sərinə sajə qez;
Kəza qı, sənlə qezəcəq,
Istər qır dərjaja qez.
«Sin» içində saqın əjies
Həkikətdən ajə qez.
Ag ilə sinən ajnasın;
Zərru-zeytandan qedə.

Azık Səjun

— Həkikəti dolilə,
Dilində izhar ejlə,
Bejtənən zərr izindən,
Sərini nisar ejlə,
Sədə elə sahlar zahına,
Sərini nisar ejlə,
Həzrdə xılas ejlə,
Nari-nirandan qedə.

Azık Ələsər

— Ələsərlə danızanda,
Al əlinə saz danız,
İncisan istaiinən
Ejlə ərqi-naz danız.
Əjləzəndə agır ejləs,
Danızanda az danız.
Ezidənlər əlisən desin,
Sənə hər jandan qedə.

Azık Husejin Kazax mahalında ən məşhur şajirlərdəndur. Fəxret tərcümə halı «Qor-oglu» qitablığında çap olyndygy üçün tigrara luyum qormadıq.

By zairin adı, Azık Husejndur. Laqın xalq arasında azık Səjun deyə tanınmışdan biz da eləcə jazzdbək. **H. Əlizadə.**

Azık Səjun

— Səjun dejər ezk əhlilər,
Atəzə jana qərəq,
Zəriətin, təklidin,
Zəqqijatın kana qərəq.
Təcnis terikəti
Sajla, sana qərəq;
Nə seçər xiridarı,
Gejri kanandan qedə.

6.

Təcnis.

Azık Ələsər

— İbtida xalk oldy qullu-qajınat,
Insannakə mindi, n a k e n e m i n d i ?
Qlezlərin afətdi, alır canlımlı,
Muzqan qırpijindən n e k a n a m i n d i .

Azık Səjun

— İbtida xalk oldy qullu-qajınat,
Onda jer nə mindi, j e r e n e m i n d i ?
Husnundən kalmadı cismimdə takat,
Nə Arif, Mənsyr, nə A r a m i n d i .

Azık Ələsər

— Nə ojsıq din, nə artık qul, n o d a n n a n ,
Hərcaija zəhor olmyr, n a d a n n a n ?
Bivəfadan, hərcaidən, n a d a n n a n
Əzəldən nə kamışam, n e k a n a m i n d i ?

Azık Səjun

— Mord ijit dunjadən qedər k a l a d i ,
Hər cailər cismiñ oda k a l a d i ,
Təhnə sozlor sinəm ustə k a l a d i ,
Nə qəsə bilərəm, n o j a r a m i n d i .

Azık Ələsər

— Ələsərim çəqməqimən j a r a l o ,
Lajık bydyr jar xətrini j a r a l a .
Sınlı dəndən, jar uzunu j a r a l a
Ətmiməq istəsem n e k a n a m i n d i .

Azık Səjun

— Səjun olsa canından y z a g a ,
Zejda bulbul təhnə vyrar o z a g a ,
Mən can dedim, canan düşü y z a g a ,
Nə kəlbim jaklındı, n o a r a m i n d i .

7.

Qərursənmi ogryn bakan qəzəli,
Terlan qibi necə cilvələnibdi?
Bir kılıq bakanada aldı canlımlı,
Kaşları kudrətdən surmələnibdi.

Xoz qəlibdi, xoz saatda cahana,
Kənd əzilib dili, dişə dahana,
Qəzəlliçinə jokdyr kysyr bahana,
kajmak dodaklara bal bələnibdi

Ələsqər kyrbandı belə qəlinə,
Sona qibi cümyb eşkin qəlinə,
Terlan qimi sıgal verir telenə,
Jakası kılzıldan dujmələnibdi.

8.

Dyrym dolanım bazına,
Kazı, qəzu kara cejran!
Həsrətindən Məcnyn oldum,
Nə by dərdə çarə, cejran!

Ərzimi okyjb kansan,
Mən janana sən də jansan,
Sən qı bir tuləq terlansan
Nojə yjdyn sara cejran?

Ələsqərəm abdal ollam,
Eşkin qirdabında kallam,
Qusdurmuşəm qənlən allam,
Jalvara-jalvara cejran.

9.

Dur dəhanıñ sənqı-sıjah içində,
Həsrət qəzum qərən qibi tanıldı.
Qəməl bıvafadı, heç salımlı jada.
Qez dejmyr qəzlərin mehribanıdt.

Janaklarıñ quldı, heç olmaz xandan,
Cismdə mələqsən, nəsildə insan;
Simu-zəməxdanda mirvarı dəndan,
Ənnabi ləblərin by dərmənlə.

Adım Ələsqərdi, jorim Qejcə eli
Ərəsət aləmində mən dedim bəli;
Həm azık, həm abdal, həm dəli;
Canım by qəzətin yol kyrbanıdlı.

10.

Aj nəzənin, aj kabagın altıdan,
Nə qejcəq çəqilib kara kaslarınp.
Suzulcəq qəzlərin canlım uzuldu,
Vyrybdy sinəmə jara kaslarınp.

Əsilin mələqdi cismin gılmandı,
Eşkin firkətindən cijərim jandı,
Ədalət syltanıdlı, hakk divandı,
Rəhm ejlər qunahqara kaslarınp.

Bulbul qibi kaldım qul farağında,
Lejli-Məcnyn qibi Fərhad dagında,
Jazıq Ələsqəri koca çagında,
Zulmulə çəqdirdi dara kaslarınp.

11.

Dedim aj dost belə sallanma.
Byrada jaxsı var, jaman var.
Fərhad ollam dagı dəlləm,
Birinim səndə quman var.

Kızıl qulu dərmijənlər,
Punhan jere sərmijənlər,
Xırdaca jar qərmijənlər.
Deməsin məndə iman var

Dedim qəhəri-durr zalım,
Sana kyrban əjum, maçım;
Telli cejran kadan alım,
Dedi səbr ejlə zaman var.

12.

Aj nəzənin qəl xətrinə dəjməsin,
Qərdəndən ajrlımlı kara zulflərin.
Ala qəzlərinə majil olmuySAM,
Qunahqaram çəqdi, dara zulflərin.

Qəzəl sən də myradına çatmadıN,
Bənnə olyb sınlıq qənul jəpmadıN,
Terlan idin ez tajlıN təvəmadıN,
Qəldi kismət oldy xara zulflərin.

Ələsqər ezkə duzub okyjyr,
MuzqanlarlıN sinəm ustə tokyjyr,
Cəsədindən zirin qullər kokujyr,
Kojma dagılmaga dara zulflərin.

13.

Bir qəzəl sevmizəm «Çajkılıcdı»da,
Bakdıkca kazənliN takı zirindi.
Qul busatı, qul əndamı, qul uzu.
Mənim üçün hər noragi zirindi.

Həsrat çəqən dojmaz aj kabaglından,
O bajaz sıneli ag byxaglından,
Hər qəs əpsə o qul janaglından,
Əmməq üçün dil dodagi zirindi.

Cida duzımə vətənidən elindən,
Nazı-gənizə, cida jagır telindən,
Jazık Ələsqərə sən oz əlindən
Mərhəmət eləson agı zirindi.

14.

Akzam sabahı çəsmə, sənin başına
Qorurson neçə canlar dolanıN,
Balur byxak, alma janak, aj kabak,
Zahmar zulfu pərişanlar dolanıN.

O qəzəl xüdənli hakkı-sajıN,
CamalıN bənzəjir hajram ajıN,
Bir neçə qəzəlin xaqı-pajıN,
Mənim qibi çox kyrbanlar dolanıN.

Məni qərdi qozalıqını bildirdi,
Kaz ojnadıN xəstələri quldurdu,
İznə-nazi gəmzə adam əldurdu,
Gəmzasında nəhak kaniş dolanı.

Adım Ələsqərli, Qojeçə mahalıN,
DolanıN bazlına kadaN, ahıN,
Sənin həsrətinə xəstə xıjalıN,
Pərvanadı bijabanlar dolanı.

15.

JazıN azıN vermə omrunu zaja,
Kədir bilən can by jerdə tarlımaz,
Qızıdə abıN jokdy, arvatda haja,
Nə bir ədalət, divan by jerdə tarlımaz.

Çərxı-fələq məni saldı, qəməndə,
BynlarlıN odyna duzımizəm mən də,
Adları isləndi, ozləri zəriməndə,
Əsla müsəlmən by jerdə tarlımaz.

Ələsqər bieadı by soziéri deməjim,
Ditylyb sərdarlıN olubdur həjin,
Ag otaglıN, ipəq jorgan-dəzəjim,
O zəvqotı-zan by jerdə tarlımaz.

16.

O sərxoz jerisəN, o sallanıNzıN,
Jetirdi dərdimi juza təqa-təq.
CamalıN bənzətdim təza qullərə,
Zulfu-pərişan juza təqa-təq.

Baz kojadıN astanında, dərində;
Dost baglıN, beçərandə, dərəndə;
Qəhər ol dərjalarda, dərində;
Kavvas ony çəqər uza təqa-təq.

Ələsqər dejər sən də uzqunən,
Sonam qır sən dərjada uzqunən.
Bir salkıma pejvəst olmuz juz qılı,
Qamil bagban qərəq uza təqa-təq.

17.

Qəzəllər seiranqahısan,
Səni qerum var ol jaflak!
Açlışın qulu nərqizin,
Təzə murgu-zar ol jaflak.

Qəzum kıldı sijah teldə,
Bulbul əldü mejli quldə,
Bir qəsim jok gurbat əldə,
Sən mənə gəmxar ol jaflak.

Al jazähl qerəndən bəri,
Sinəm oldy gəm dəftəri,
Əldur azähl Ələsqəri,
Əzun qunahqar ol jaflak.

18.

Daglar.

Bir aj jarını novbahardan qədəndə,
Qəjsündən attanır sellərin daglar.
Çalkanıır dərjalar, əigrəslər kazlar.
Zəmzəm-zimziməli qellərin daglar.

Necə oldy səndə kyrgy busatlar,
Arıflar qərsə tez bagrı, çatlar.
Mələzmir suruler, qızənəzmir atlar,
Onyñçyn pərisandı, halların daglar.

Bir aj var qı, bir sənəjə atlıdır.
Kıslı myrgyz, zahı dağına çatlıdır.
Bir emlijin bir tūmənə satlıdır.
Xəzəl oldy qenə pylların daglar.

Qəzəllər qəjsündə içində abı,
Dahanda ləzzət verir eəkin zarablı,
Xaçpərestlə duzdu bynt inkilabı,
Onyñçyn baglandı, jolların daglar.

Qəpəz, Myroj bir neçə dag var,
Ustundə od jagıslı aj dəli kozkar,
Jaflı orta ajında jagdirlərsan kar,
Səf çəqmır ustundən sərdarlı daglar.

Mən halıjamı ellərin cumləsindən,
Qecə qunuq jatmaz bir-birinin bəsindən,
Ijit nə'rəsindən, qullə səsindən,
Dəjməmiz təqülür qallarıq daglar.

Hanı, bəs səndə jaflıjan ellen,
Qerəndə qəzumlu car olyr sellər,
Hanı səndə qezən turfə qəzəllər,
Sancılmır byxaga qullerin daglar.

Həsən dədə, Həsən baba kozadı,
Xəzbylak jaflağı xoz tamasadı,
Atsız Azähl, elsiz nəçin jaсадı,
Əlsün Ələsqər təq kylların daglar.

19.

Dejismə.

Azähl Ələsqər — Hər cajının, dil bilməzin yecynnən
Aj xocalar çok zijana duzmusəm.
Dojmak oimyr qəzəllərin mədhindən,
Pərvanə təq jana-jana duzmusəm.

Azähl Sejim — Zahlar zahı əzu verib dərsini,
Zair cərəqəsində sana duzmusəm,
Arif məclisində, alim janında,
Neçə dəfə imtahana duzmusəm.

Azähl Ələsqər — Devlətim çok oldy kijmadım pyla,
Qor oldy qəzlərim japıədım dyla;
Nə ələr nə itir canım kyrtyla.
Məcnyn təqi bijabana duzmusəm.

- Azık Sejun** — Bir zaman əlimdə zilbəm saz oldy,
Qəzəllər mənilə uz-be-uz oldy,
Syjym artıq qələbi toz-ha-toz oldy,
Indi də jymzaşlıb yna duzmışəm.
- Azık Ələsqər** — Ələsqər qecibdi namıls arından.
Aləm jatmır ryzi-zəb ahzarlından.
Bozasm korkyram oglanlarlından.
Bozaja bılınərəm kana duzmışəm.
- Azık Sejun** — Əzum azık olyb qezirəm eldə,
Həsrət qəzlərim kalır əbrusun teldə,
Ələsqər danışan təsbih misalıka,
Sejun dejər həmən quna duzmışəm.

20.

Dejizmə.

- Azık Ələsqər** — Kəza vyrdy baxtılm tapdı tənəzzul,
İkbalım ziqara dəndü nə dəndü,
Can dejən dostlarılm, zyx qəzəllərim,
Ojsyn almaz mara dəndü nə dəndü.
- Zair Veli** — Gəm bəzirqanıjam dərdə qırıftar,
Dunja mənə dara dəndü nə dəndü.
By misqin dərdimin nə dərimanı var,
Janlıb bagrılm mara dəndü nə dəndü.
- Azık Ələsqər** — Fərhad sevdı, dedi zirin camalılm,
Zirin dost əlindən, zirin cəm aliılm,
Zirincə devlatılm, zirincə malılm,
Axır zəhərnara dəndü nə dəndü.
- Zair Veli** — Səndən ajrı duzduum, zahıtm zahbazılm,
Zənin keðəri gəzəllər jazılm,
Laçın qımı ziqar vyran avazılm,
Gurbət cide sara dəndü nə dəndü.
- Azık Ələsqər** — Azık Ələsqərəm bydy cəlalılm,
Həm zəhərə həm mahala bəlliidi halılm;
Axır qəm taleim, Logman qəmalılm;
Kəza vyrdy kara dəndü nə dəndü.
- Zair Veli** — Vəlija gəmxardı by gurbət ellər,
Bagbansız bagçada açılmaz qullər.
Yçdy iyvasından əjdə bulbulər,
Qul ovlagı xata dəndü nə dəndü.

—

21.

Təcnis. Təqjaprapk

Qənul duzduu eşkin sevdasına
Narlıq çalkan, narlıq silqin, n a r l u z ;
Bir dost səni baglın bagban ejləsə,
Almasın dər, qulan ijłə, n a r l u z .

Kəsir ejvan tiqdiribsən o d a s e n
O sevdigin, by neqərin, o d a s e n ;
Kıja bakdına məni saldılm o d a s e n ,
Insaf ejlə sən qənlumun narlıq uz.

—
Ələsqər də sezu-dejər K a j m a g a ,
Jyjar kassal kəddim buqər k a j m a g a ,
Ləzzət verər bal katanda k a j m a g a ,
Onlardan sirindur narlıq uz.

22.

Dəli Alı bir sədd açılb,
Şah Abbas devranı qibi.
Janında joldaşları var,
Azərbaycan xanı qibi.
Sejnəlabdılınbəj bəzənib,
Müsriq syltanı qibi.
Hər jana qagız dagıldı,
Sulejman fərمانı qibi.

—
Neçə çinovniqlər qəldi,
Çok ağır qecdi jıgnagi.
Bir janı Kavrıçkanlık
Bir janı Koşkarlı dagı
Aləmi çəragban qordum,
Xydadandı cil-çiragi;
Zəmqirdən duju qəlir,
Sarıjaldan qəlir jagı.
Hər jana kəflə işləjir,
Xətqar bəzirqanı qibi.

Ali məclisə qələndə
Təəccüb kaldım işlərinə;
Anası ony təq dogyb,
Kyrbandı sərim sərinə.
Zəvazə bəzliq kılzı,
İsləjirdi kəpiq jerinə.
Neçə jaxdanlar açıldı,
Sərrafın duqanlı qibi.

Qunun qunorta vaktrında,
Qəldi Nagınlı dəstəsi;
Hər biri bir ijtdi,
Bir kozunun sərgərdəsi.
Qərdum asmana dajandı,
«Əldurrəm, əldurrəm» səsi.
Japonjadan tufənq qəlib,
Jeddi verst vyryr qulləsi.
Zərbindən daglar titrəjir,
Bərki-dirəfzənlı qibi.

Hadıbəj məclisə qələndə,
Nəfi-zijanlı qərmədim.
Bez juz erqəq kırıldır,
Toglynnyn sajıñ qərmədim.
Nisjə kalan xələtlərin,
Dogry-jalanlı qərmədim.
Nəkdirdən mətiəb verir,
O qızı qərəmənəl qibi.

O qi, Qəlbaj Məhəmməddi,
Bir nər ogly nər qibidur.
Kılzı, hacılı, Allahverdi,
Maliqi Əzdər qibidur.
Sag olsyn İsmayıll kardaş,
Nə'rəsi Hejdər qibidur,
Xaçbyylakda mejdən açıb,
Qorogly mejdəni, qibi.

Aslan da ziməd qibi,
Qırəndə mejdən içine.
Səjirisiş patronları,
Batırlar al kan içine.
Zərrəcə korkysy olmaz,
Duəsə juz dyzman içine.
Isqəndər təq səs salıbdır,
Jeddi Dagıstan içine.
Tip daglıdər ordı pızır,
Kudrotın aslanı qibi.

Riçare jazık Əlosqər
Qəldin qətdin hər ne isə.
Hak səni sərraf jaradıb,
Kıjmət koj jaxzilə pisə.
Tat oglu iqı kardaza
Onlar qırəndə məclisə,
Hamıdan çok pyl verdi
Kılzı ilə doldy qisə.
Aätzklar qızəran tapdı
Bəjlər qızəranı qibi.

23.

Dodak dəjməzdən təcnis
və ja
zərxətajı təcnis.

Sarsagilə sejre çıksan səhraja,
Qətirər sərinə sə kalt tez-tez;
Tərlən suzər kalkar ərz-i-ə'laja,
Sardan ziqarlı sag ali tez-tez.

Jel dəjər tellərin jara qezdirər,
Saki istəqəni jara qezdirər,
Jar həsrəti canda jara qezdirər,
Jar qəlsə jaralar sagaltı tez-tez.

Aätzk qərəq sərin versin halala,
Janaglıdan haja ejlər ha lala
Şəxa əqli satlıcağın halala
Şratdan qeçəndə sag ali tez-tez.

Səhər səjat sejre çəkar sə daga
Agam qəldi, dənqi dəjul sadaka
Jazık Ələsqər elə sərin sadaka
Qədir jar kəddinə sagallı tez-tez.

24.

Qəzəlləmə

Səhər vakti mənim müzqil çağlımda
Çəkdi karzımlıza dəstə qəzəllər.
Cəmalın əjləsi nyri-təcəlla,
Qərsə zəfa tapar xəstə qəzəllər.

Gəmçin idim sizi qerub qulurəm.
Kaşların kiblədir səcdə kılıram.
İqrəmli pərvazlına qəlirəm,
Qəlin qədəq, asta-asta qəzəllər

«Minis» qunə bənzər, «əsl» bir aja,
Zəms olyh aləmə salıbdır saja,
İncimərəm kəsəm olsyn xydaja,
Kədəm bassa, qəzum ustə qəzəllər.

«Pərzad» mələqdi, «Qəhər» bir xanım,
Birini qordu kaçırdı dinim imanım,
Jazık Ələsqərim, sərgərdan canım
Kyrban sizin qibi dosta qəzəllər.

Səni qordum artdı hifzim, qamalıım,
«Qulluja» kyrbandı devlətim, malıım,
Lejli sevdəşim Məcnyn xıyalıım,
Qərcəq jənə kaldı jasda qəzəllər.

25.

Gafil pəncəradan bakdım
Karşılidan bir sona qeçdi.
Bir ok atdı, kaz ojnadtı,
Muzqanları cana qeçdi.

Ala qozlörini qerdum,
Təzeləndi qohnə dərdint;
Canan jolynda kyrban verdim
Bakınadtı kyrbana qeçdi.

Mən səni qerəndən bəri,
Sinəm oldy gəm dəftəri
Jazık azık Ələsqəri
Kojdy jana-jana qeçdi.

26.

Bibafanlı, muxənnətin, naqəsin
Dögrü sezin, duz ilkarın qermədim,
Namərdin dunjada çox çəqdim bəsin 1)
Namıslı, gejrotin, arçın qermədim.

Bibafanlı eżumə dost ejlədim
Jolynda canıma çox kəsd ejlədim
Səitdən bag saldım, peyvəst ejlədim
Almaslı, hajvaslı, narlı qermədim.

Nəfs allatdı hər jetənə xan dedim,
Bihydə qullərə qulustan dedim,
Əbəs jerə bivafaja can dedim,
Zəhmətin çox çəqdim, qarlı qermədim.

Ələsqərim elimdə olma nəvələt 2)
Dogry sejla sözün çıkmasıln galat
Zahiddə iman jok, bəjdə ədalət,
Kazlıların duz bazarın qermədim

27.

Dejizmə.

Azık Ələsqər

— Sən bilirsən sybaj qəzməq qunahtı,
Zəriətə, yol ərqana nə dedin?
Hər qənul əzunə bir padzahdı,
Sündürdü dəndərdin kana nə dedim?

Həcər xanım

— Arif olan by sozumə inansın
İnciməsin ata-ana dejirəm.
Anlamaz anlaşın, anlajan kansın,
At surməsin by mejdana dejirəm.

Azık Ələsqər

— Məzədi Isa qəlmədi səni qerməjə,
Qimin nə həddi var kəlbiniə dəjə,
Baz ejməz sərdərə, syltana, bəjə
Sejla qərum o tərlana nə dedin?

1) Bəhs

2) Nabələd.

Həcər xanım

- İsim jokdy devlətilə, var ilə
Əhdim var xıdajı-qirdiqar ilə
Qıl xar ilə yjmaz, tərlan sar ilə
Karga konmaz qulustana dejirəm.
- «Qəsəmən»li nə cur qejir papığı,
Sənə nə daxlı, var bimurvət jagı,
Onlarla sinəsinə çeqib sən dagı,
Heç sagalmaz o nizanə nə dedin?
- Mən Həcərəm əbru-ətləs qejmərəm,
Hər jetən qedəjə bojyn ejmərəm,
Zevk əhlisən kəlbini dəjmərəm
By sezləri sən piranə dejirəm.
- Juz ijidin birin bəjən bojyn əi,
Qələnin, qedəni az kəlbini dəj,
Sənə müstak olyb Dunjamalı bəj
Az kalıb ezkindən jana nə dedin?

Azıgəm qedərəm hər xejir zərə
Eşitəq vəsfini jazdırım dəftərə
Qumuz rəxtli qələn bəjlərə
Bilirsənmi sən zənanə nə dedin?

Ezit by sezumdan olyynan hali,
Onlara möhtacdı, Qəjə mahalı,
Həsrətini çəqir bəj, molla, bali,
Isqəndər təq ac aslana nə dedin?

Jazık Ələsqər hər elindən halıldı,
Mo'lan baratıldı, ez qamaıldı,
Çəqdicəjin əzqələrin kili-xalıldı,
Axtırda sən mən piranə nə dedin?

28.

Arif olan insafından qecməsin,
Mən fagerti gəm atəsi jandırırtı:
Heç muselman ešk atəsinə düşməsin.
Ahəni arıdır, daşlı jandırırtı.

Hər qəs qersə bir işlə jarı, punhandan,
Juz il çəqər ahı-zarı, punhandan
Atəsi qozundan narı, punhandan,
Oirpiji oklajıb kaçı, jandırırtı.

Azık Ələsqər

Bibafa qezəli tez tapsılı əcəl,
Juz il kalsa ondan çıkmaz xejr əməl,
Ərə qet-əet dejər ojnaza qəl-qəl,
Həm ərini, həm ojnazı jandırırtı.

Həcər xanım

Jalan işkdyr bir az səndən qəsirəm
O səhəbdən məhlənizdə jesirəm.
Firkətiyən japrak qabı əsirəm,
Ruxsazlıq ejnim jazı, jandırırtı.

Azık Ələsqər

Vaktin qecdi, xəttin çaldı, Ələsqər
Sərf eñərsən nə qamaldı, Ələsqər,
Bir sırr qerdu hejran kaldi, Ələsqər
Ajak oda janmaz, bazi jandırırtı.

29.

Muxənnət zamanı a bimurvət fələq,
Zəmi subha, subhu zəmə çəqərsən.
Ləhzədə açarsan min curə qələq
Qahdan əjib, qah niyama çəqərsən.

Hər qəsdə axtarar ez qimsəsini,
Jasə dondərərsən zaddıq məclisini,
Tərəkke, tənəzzül qamançasını,
Qah zilləjib, qah da bəmə çəqərsən.

Həm sejidsən, həm mollasan, həm kazı
By işindən heç qəs olmaz irazi,
Ezzəqə bəzədirərsən əbru-ətləzi,
Bədej dejib salılık dama çəqərsən.

Səqsən il kyrgyna etdim təmiasa,
Səndə bir e'tibar qermədim haza,
Çok zəhmət çəqənlər çıkmıqlar baza,
Əhməz qotan qimi xama çəqərsən.

Xəlk edibsen mənim qibi mə'zyı,
Adıml Ələsqərdi el jarasığı,
Zadılkla sakladıqlı azıqı,
Zəlliqliqə imtahana çəqərsən.

30.

Kədir allahı jazlıları jazanda,
Qagızla kələmin bir ləzəti var,
Uz-uza qəz-qəzə, kabak-kabaga
Təq-təq danışmagın bir ləzəti var.

Bazarcan tutun, ananof qagız,
Ony da buqə bir novrəstə kiz,
Bir mən olojdym, bir otak jalkız
Təq-təq danışmagın bir ləzəti var.

Ələsqər müstakdıl xətti-xalına,
Huru ejnina, mah camalına,
Zyx məmə, sırçraja çəxə əlinə
Təq-təq sıkmagın bir ləzəti var.

31.

Aj agalar no balalı kyl oldym,
Əzəl bağdan kara qəldi ikbalıñ mənim;
O zaman qı, nəzərimə sataşır
Itir agıl, huz qamalıñ mənim.

Atəz dytyb oz-ozunuñ janaram.
Məenynijom Lejli qununu sanaram,
Vəfali, dostlara çok mehribanam,
Jolynda kyrbandı, by canlıñ mənim.

Əlli-Qərəm qıbi mən oda jandım,
Ezko düşüb oz canıñdan ysandım.
O sejrañın atəzinə kalandım.
Hec batır jokdy ahvalıñ mənim.

Sıjılı zulfun dal qərdəndə orəsan,
Əl yzadıñ gunça qulun dərasan,
Istəsan qı Ələsqəri qorəsan,
Qojoçə mahalıñ təsqənim mənim.

32.

Istər asdır, istər jara kyl ejlə
Jolynda kojmuzam kol incimərəm,
Həsrətinı çəqməqdən çurujub canlıñ,
Can alansan canlıñ al incimərəm.

Həsrətin çəqməqdən lajə təq solaram,
İzin versən kol bojnyna salaram,
Əlli yol çapılılam, juz yol talannam,
Bir zej dejil, devlət mal incimərəm.

Ələsqəri kojdın gəm atəzində,
Qəz!ərim kaldı hilal kazında,
Sər çəsməli bylak sənin bəzəndə,
Sələsan sinəmdə yol incimərəm.

2.

Zirəq 1)

Qəzləri surməli sərində qəzən,
Sərxoz jaranıb cejranıb Zirəq!
Cənnəti-rizvandı dərən və duzun,
Huru məsqənidə sejtanıb Zirəq.

Xydamdan verilsin abdən rəqən,
Xaqından kajnasın qul hakk sajın,
Xyb qəlib qecdin zimistan ajın
Zadlıga jetisən bajramlı Zirəq.

Var olsyn çəlündə dyrnan kaz ilə
Ətusən qəhljin xoz avaz ilə
Sejr etsin qəzəllər juz min naz ilə
Baharda qəsilsin kyrbanlı Zirəq.

Qələndə bəzənə xyb ağrı əllər,
Myrada jetisər huru qəzəllər,
Kızlar sejrənqəhl, sonalı qollar,
Həmişə var olsyn dörənli Zirəq.

Xydam xoz jaradıf kojyny malı,
Qəzəllərin ləbi xallı, majalı;
Tərlan ojlaklısan, laçın kajalı,
Zair Veli olyb hejratlı Zirəq.

3.

Hurular, pərilər, mələqzadalar
Əllərniz ojnasıñ xınlada kızlar,
Birindir noraglıñz quldur ejniniz,
Var olsyn baharda, binədə kızlar.

Qiminiz qejinib jazählən, aldan,
Qiminizin janığı zirindür baldan,
Qiminiz həmdəmli, qiminiz dyldan,
Dyrybdyr kəddiniz minada kızlar.

Zair Veli.

Zair Veli 1882-ci ildə Kazax kəzəsi, Tavys nahiyesinin «Bozal-ganlı» qəndində doğulmuşdur. Atası onu kojyna və karamala qəndərmis, o, 18 jazähləna kədər maldarlık ilə məzgyıl olmuşdur. Sonraları bir papakçı janına qədərəq papakçılığı lajikilə efrəmizdir. Zair Veli zeir sejleməqə 18 jazähləndən başlamış. Jazähləgi həjata və zərajitə yığın mahnılar demisidur. 22 jazählənda papakçılık sənətini daha da müqəmməl bilməq üçün Baqtıja qəlmis, 24 jazählənda Tavysa dənərəq əzunə maxsys papakçı duqəni açıb həm papakçılık eləmis və həm də zairliq kabliliyəti azaqara çıkarıb xalkın əhvali-ryhijjəsinə, bədii zevkinə və qeruz-dyjuzyuna yığın tərzdə mahnılar demisidur. Beləliklə həmin sənətlərdə 30- jazähləna kədər çalılmışdır. 30 jazählənda, əvvəldən sevmədiqi papakçılığı atarak, əqinçiliqə, maldarlığa və son dərəcə sevdili el zairliyinə başlamışdır. Hala da el zairlərinin ən çox olan jeri Tavysda həm əqinçiliq, maldarlıq və həm də zairliq ilə məzgyıl olmakdadır.

ƏSƏRLƏRINDƏN NUMUNƏ.

1.

Qənul bir cananı sevdasında dadyr,
Jolynda sərimdən qeçəsim qəlir,
Zulfləri dərt verir on dərt qıtavı,
Əbcət hesablılı seçəsim qəlir.

Səjdijum bəzənmis kymaza, ala;
Məzzatə vermis o xətti-xaşa
Qəzdər kosu-kuzəh, ləblər pijala
Abi-həyat qibi içəsim qəlir.

Zair Velijə karzı qəldi sərəncam,
Bir bysə vermedi iltifati qəm,
Qənul sevdı, təb'im coədy dəmadəm,
Sınəmin dəftərin açasılm qəlir.

---

1) Kazaxda dag adıdyr.

Azərbaycan aşıkları. — 3

Eşkinizdən jandı, bagrılm çata-çat,
Mən jazığa siz eşləjin mərhəmət,
Ləbinizdən xums, nərlinqzdan zəqat,
Düzərmi Vəliyə sənada kılzdar?

4.

Dejizmə.

Azık Sejun

— Bir sona sallandı, çökdi xanadan,
Suzmuz ojlagına qoldı kajıtdı.
Aktardı sajadını byla bilmədi.
Bakdını qi, pərisan oldy kajıtdı.

Zair Veli

— Bir maral bakızählə, tərlan culvəli,
Sallanıb karzımda qəzdi kajıtdı.
Qerdu bərəsini laçın qəsibdur,
Tuləq tərlan qibi suzdu kajıtdı.

Azık Sejun

— Qecənin nisfində jatan çağında,
Sevqilər ixtilat katan çağında,
Maral bərəsinə çatan çağında,
Jad avçıdan xəf aldi kajıtdı.

Zair Veli

— Bir ajna kabaklı, kaşları qamanı,
Kosy-kuzəli qəzlu, ləbləri jamanı,
Camaltı, zairlərə veribdur nisan
Kəmər uzu, kara qəzlu kajıtdı.

Azık Sejun

— Dostymy nəfsimə sata bilmədim,
Biqarı okamy ata bilmədim.
O qəcə subhədəq jata bilmədim.
Atası cismimə saldı kajıtdı.

Zair Veli

— Qonluman sevduqu, qəzəl həmbablı
Zülfləri bənd edib on dört qitabi;
Ənnabi ləbləri, cavahır kablı,
Dur dələnlə, zirin sözlu kajıtdı.

Azık Sejun

— Bakdını by qəlməjin gejri kəsdi var,
Bozajın, zıjnatiñ zəvkı, zəsti var,
Auladını dilbörin jökin dosty var,
Arif ilhamından bildi kajıtdı.

Zair Veli

— Durdanıdi ağrı əllər içində,
Zəmisi-kəmər o qəzəllər içində,
Zəmzəm, zimziyəlli qəllər içində,
Jastı bas sonadı, uzdu kajıtdı.

Azık Sejun

— Ag libas, ag bədən bir mahcamalı,
Pəridi, hurudu, mələq misaldı,
Murgu-rylyym yedy rənqim saraldı.
Sejunə çəngəlini çaldı, kajıtdı.

Zair Veli

— Vəlinin də qənlu qəzən çağında,
Lejli Məcnyn qımı Fəihad dagında,
Jız nazi-gənzo ilə sol və sağında,
Qorduna telləri duzdu kaiñtdı.

5.

Dejizmə.

(Hərbə-zorba)

Azık Qazım

— Bizdən salam olsyn arif olana
Mə'ləm bilir mən jeqtajam, sən nəsən?
Qamil nəstadiından dərsim almışam,
Eşk içində doly pajam sən nəsən?

Zair Veli

— Zəhər zəlti, ozu verib dərsimi
Turabına xaqı-pajam sən nəsən?
Solətinə nə dag, nə daş dajannıaz,
Boz bylanızk, coşkyn çajam sən nəsən?

Azık Qazım

— Çok sənin təqilərin al ejlərim mən,
Tezliqlə əzumma mal ejlərim mən,
Dərjamıñ uzundən jol ejlərem mən,
Mə'rifatda mən Mysajam, sən nəsən?

Zair Veli

— Puxto dojsan, 1) dyrma barabarma,
Vacibat elmimə, xyb bazarıma
Pəncən çata bilməz, bureu-barıma
Jeddi kafçak çatılımıñ mən kalajam sən nəsən?

Azık Qazım

— Ystadım Cynamı, məsqənim Abdal
Əqər uzunu qɔrsan nitkin olar kəl,
Zairliqdə Hafiza verməz macəl,
Mən valehəm ona kərnah sən nəsən?

Zair Veli

— Əslim Bozalqanlı, zair Vəlijonı,
Dörd biləni ərgəntjam, jolyjam
Firdevsi xıjalı, ziri-jəzdan kylyjam
Bir saja sal, mən o sajam sən nəsən?

6.

Baglama 1)

Azık Qazım — Aj agalar, aj kazılar
Bilin mən haradan qəlirəm;
Mənsyr təq çəqilməsdim
Kyrtarlıb dardan qəlirəm.
Aparıb agli, qamalı,
Satıb bazardan qəlirəm,
Billahı, yzak olyb
Hamısı, ardan qəlirəm.

Zair Veli — Aj agalar, aj kazılar
Bilin mən hardan qəlirəm;
Ketrə sydan xəlk olynyb,
Anlaçıb sirdən qəlirəm.
Düzmiş idim, tyrabına
Dərs alıb pirdən qəlirəm.
Bəzirəqan təq juq baglajıb
Ləlli-qəhərdən qəlirəm.

Azık Qazım — Bir karıjnan bir koca
Əjləzməsdi xanasında;
Ijirmi dört qəlin qordum
Mən onlarıñ sınasında;
Hər qəlində atınıñ uzak,
Duzulmuşdu sınasında;
On bez-on bez sut omərlər
Dort məmə var anasında;
Mo'cuzata hejran olyb
Çarxi-dəvvardan qəlirəm.

Zair Veli — O bir qecə, bı qunduzdur
Əjləzisidi xanasında
Ijirmi dört saatı var,
Qecə qunduz binasındı.
Atınıñ uzak dəkikası,
Saatlarıñ sınasında,
On bez-on bez daikəzimər,
Dört hərif var arasında
Al sözünün cavabınlı
Mən də o jerdən qəlirəm.

1) Baglamaja bəzən də «kılıflıband» deñilir.

Azık Qazım — Bir haramı qəsdi joly,
Qərdum on iqı bası var.
Hər basında birdi agzı,
Agzında otyz diş var.
Hər qəllədə dərtdu qəzu,
Kırk səqqız onun jaşı var.
Alınlı jazlınlıçdı
Uç juz atınıñ altı jaşı var..
Korkma dejib mədəd düşdü,
Cəlil Cəbbardan qəlirəm.

Zair Veli — O haramı bir ildi,
On iqı aj onun basıldı.
Dərt qəzu, dort həftədi,
Otyz qızın bir ajlıñ dişidi,
Kırk səqqız həftə tamam
On iqı ajlıñ kazıdı..
Uç juz atınıñ altı qızı,
O da bir ilin jaşıdı.
Dərs alıb ystadımdan,
Qeçibən vardan qəlirəm.

Azık Qazım — Bir zəhərə jolyın düşdü.
Syltəm, çıkmış razadan;
Kabagında ol baglajıb,
Dyrmyz juz on dört basatın.
Altı, min altı, juz altınıñ altı, bajdagı,
Duzulubdur janazadan;
Ijirmi dokkyz atdıslı var,
Nizama oynar tamazadan,
Otyz kapıdan qəcmisəm,
Mən o zohordən qəlirəm.

Zair Veli — Pejgəmbər vəfat etdi,
Syltəm, çıkdı, paeadan.
Kyrandı juz on dört syrasın,
Okyjarlar ta basatın.
Altı, min altı, juz altınıñ altı, ajastı,
Duzulubdu janazadan;
Ijirmi dokkyz huryfatdan cəm olynyb,
Nizam okynar tamazadan;
Otyz kapı, otyz euz kyrandı,,
Mən by xavardan qəlirəm.

Azık Qazım — Bir bəzirqan çəkməz jola,
Doksan dokkız kyl dañıncan;
Bir zah kırar eż kozunyn
Ta qı, ozu təq kalıncan.
Qında bez vakt iş işlənər,
Ta Israfil syr çalıncan.
By səzumə cavab versin,
Aqlı olan qəmələncan.
Mən Cymada xəbər çökdür,
Qəzib dijardan qəlirəm.

Zair Veli — Doksan dokkız ziqirdi,
Dejirlər ibadət dañıncan;
Xydam kırar jaratdılgəni,
Ta qı, ozu təq kalıncan;
By səzunə cavab versin,
Zair Veli qəmələncan.
Çunqu mən cafaqəzəm,
Çaqıb bijardan qəlirəm.

7.

Dejizma.

(Horba-zorba)

Xəjjat Mirza — Eş arifa sonra havalanarsan,
Başını qərim, ağlın takidar olar.
Sorasər sinənə vyrram bir jara,
Zənbır nizamədan azıqar olar.

Zair Veli — Zair olyb by mejdana vərançın,
Təbi tygjan ejlər, qirdiqar olar.
Arif möclisində qohör sərf ejlər,
Nasihat datranda dil əzbər olar.

Xəjjat Mirza — Zətrliqdən jokdy səndə nizana,
Əbos jero qırma mənlə mejdana,
Bir nə'rə çəqərəm mərdi-mərdana,
Nə'ramdən kylakların qar olar.

Zair Veli — Dörs həkkündə cəltijacım jok bir qəsə,
Çəkəbsən mejdana, qırıbsən bəsə!)

İndi çəqərəm zərxətəji təcnisə,
Cavabında dunja sana dar olar.

I) Bəhs.

Xəjjat Mirza — Qəl dyrma Mirzənin barabarında,
Cəngi sehbətinə, hərbə zarına,
Bircə təpiq qəlləm burcu-barına,
Xejbər kalası təq taru-mar olar.

Zair Veli — Zair Vəlijəm pəncə ataram hər jana,
Qala bojyn çəqməz heç qərpə dana,
Cocyg nədi aslanla qırə mejdana,
Cocygyn mejdani xəlvət dar olai.

6.

Dejizma.

Zair Veli — Sən qəl yjmə hərcəijə, naqəsə,
Naxələfdi onda duz bazar olmaz.
Ortak olma bivafanlı tagına,
Zatlı jokdy zamamiası tər olmaz.

Azık Sejün — Açıma mətabiqi, nazi, tuccara,
Kijmətinə bilib xiridar olmaz.
Bədejün kocası olsa da arıq,
Sursən mənzil qəsər qəmlənər olmaz.

Zair Veli — Çok azık xəlk etdi xydam qirdiqar,
Okynyır soziarı tamam dildə car,
Qəmi-hieran çəqən nə qı zair var,
Mənim qibi dərdə qiriftar olmaz.

Azık Sejün — Kızılı firkətindən daglar karaltı,
Üç hərifdur jerin qojun karaltı;
Misə kalaj vyrsan axır karaltı,
Nə lə'lə bənzəməz, nə qohör olmaz.

Zair Veli — Vəlijəm açəlmər ejninin jası,,
Jetiəsin haraja Kombət agası,
Hər zejin təzəsi, dostyn qohnəsi,
Donub ilkarlından biilkar olmaz.

Azık Sejün — Sejünün sinəsində hakklı barati,
Jaxzı, ijidin olar sozu, sehbəti,
Bir ijidin olmasa əslı zati,
Təmizləb heç jerdə azıqar olmaz.

9.

Təcnis.

Azık Səjun — Nasi təbib ondan jara sagalmaz,
Kajtar koj əlindən jerə dərməni.
Zahlar zah əzu jetsin harajı,
Ondan gejri jokdy jara dərməni.

Zair Veli — Dərdim ejdi məni sagalmaz jara,
Olmadı Logmanda sinə dərməni.
Həkdən gejri dərdə dərməni bylymnaz,
Çağır sıdkı-dillə sına dərməni.

Azık Səjun — Korkym bydyr jarlım yja agjara, 1)
Kalka cismim tabyt ustə ag jara
Cijərimdə kor ejlejib ag jara,
Təbib istər təqə jara dərməni.

Zair Veli — Jujər kəssal kəddim buqər bir aga,
Jadyllaşan zəfaət et sir jəzdan aj Aga,
Lazəriqsən məni salma ajaga,
Əzun ejləmisən sinə dərməni.

Azık Səjun — Səjun dijər dərmənim var səndə jar,
Təbib jardı jaralarım sən də jar.
Əlməjimə bais oïdyn sən də jar,
Çunqu verdim o agjara dərməni.

Zair Veli — Dostyn xıjanəti oda jananda.
Galot çıkar, ja lutfədə ja nanda,
Volijəm mejdanda arif janında
Sınatmak istəjən sıñadar məni.

10.

Dejismə.

Zair Veli — Həqmisi çagırram zair Səjunu,
Tabi tygjansa mejdana qəlsin;
Ystadllar ystası, zairlər bazi,
Mərd sojlənir adı, mərdana qəlsin.

Azık Səjun — Hoqumən çagıran mejdana məni,
Minsin səməndini ceyvana qəlsin.
Zairliq elmini puxtə jetirsin;
Necə janar sama pərvanə qəlsin.

Zair Veli — Bozırqansa mətalıñı, pajlaşın.

Kəvvas isə dərjaları bojasın,
Xiridardı həkikətdən sejlesin,
Teqsun dəhanlından dur dane qəlsin.

Azık Səjun — Kocalıx əl verib olmyşam əhii,
Məndən başlajan medanda cohli,
Zairliq nakəsi kəlli qəhər juqlu,
Çəqsin ovsarlıq qarvana qəlsin.

Zair Veli — Tabi zairlərin ryzənidid,
Səjun də Volinin mehribanıdı,
Məclis ziyətində qəhər qanlıdı,
Həkiköt qatamı, dəhana qəlsin.

Azık Səjun — Mən Səjunəm eski-qırjan içində,
Dərsim əzbərdi dahan içində,
Arif dançanda mejdən içində,
Ejləməsin gejri bahana qəlsin.

11.

Dejismə.

Azık Səjun — Qəno bajram olyr xyblar evində,
Zuqur hakka, olyb nə calal by qun.
Aj kabakda, hilal kaslar çatılıb,
Zevk salıb byxaga kosa xal by qun.

Zair Veli — Bahar fəslı jaz ajları qəlibdər,
Laləjə donubdur baglar çol by qun.
Bahar təzə, bajram təzə, jar təzə,
Zərqəmər kyrzajıb inə bel by qun.

Azık Səjun — Jollar zo'ləlonib donub çıraga,
Jar kədəmini basıb bizim otaga,
Laləzar qejinib basdan ajaga,
Bas bagrına tosallını al by qun.

Zair Veli — 3am olanda məxmər dozənər jerlər,
Basasan sinənə jarlı mukərrər,
Aka qulab qibi açıla terror,
Olasan jarılı dil-bə-dil by qun.

Azık Səjun — Jarınan şorəqi bir jinəjimiz,
Əjirli byxaglıq ijləməjimiz,
Səjun dijər bizim qoruyışməjimiz,
Kosa bajram oldy dal-ba-dal by qun.

Zair Veli — Çıkartma ejnindən Veli ilkarlı,
Husnu Zulejxadı kaməti jarlı,
Kəhr ejləjib əzrajıldan betərin,
Jar bəzənib can almaga bil by qun.

12.

Tytılər dilinə baravar oimaz,
Səhbətin zəqərdü, baldı' sevdioim.
Əmür təzələndi, sərəfraz oldy,
Sezu işarədən bildi sevdigim.

Sona məşqən ejlər qəzər qəllişri,
Qərsə hejran kalar sijah telləri,
Nejlərəm lalañlı, kızılı qulləri,
Janaklarıñ təzə quldu sevdigim.

Vəlini kojybsan narda, farakda;
Neca qı, pərvanə janar çıraqda;
Fəgan çəqib sejda kılalar bydagda,
Qənul sana bir bulbuldu sevdigim.

13.

Nazlı, dilbər səndən ajrı, düşəli,
Zan-zan olyb sağ urəqim dəlindi;
Aziñk mə'zygyndan donub ysanmaz,
Düşsə bivafalıñ zənanadandı.

Kızılı qulu dəsto-dəsta dərməməq,
Nazlı, jarnan zevki-safa surməməq,
Sevgi-sevəqisini cavab verməməq,
O da çarxi domutu zəmanadandı.

Məcnyn təq eßkindən düşdüm dijara,
Jetir müradıñ, qılıñ-ruxsara.
Qorınəsəm cəmalıñ, kalannam nara,
By xəsijjət məməd pərvanadandı.

O zəhilə qozlərin, by həqajətin,
Husnu-vacahətin, bəzəq zığnətin,
Hilali kaşlarıñ, kəddi-kamatın,
Boj mələqsimadan, tel sonadandı.

Vəlinin sinosında nazlı, jar dagı,
Bulbulun quləsoni xyb dolanmagı,
Zatında pərvanənin oda janımagı,
Jar sinəmdə olan nişanadandı.

14.

Daglar.

Bir name jazaram numajan olsyn,
Səjləjir vəsfini zəbanıñ daglar!
Xaqı-pajıñdan mən qən quzar oldym,
Gəmə-hicran qəsib aranı daglar.

Qozeller çelundə ləbləri jəmən,
Cida düşdüm daglar sizdən mən aman,
Sizin təq bazlımdan açılımlı dyman,
Ərzə çəkib ahi fəganıñ daglar!

Vəlijəm dunjada çəqərəm cəfa,
Surmədim bazlında bir zevki-səfa,
Zamanə mehnətdi, dunja bivafa,
Qərusməqə qəlmir qumanañ daglar!

15.

Dəli qənul jatma xabən içində,
Qozəllər sallandı, jollara dogry;
Gəflatdən ojatdı, dördiməndən məni,
Qozlərin allandı, xallara dogry.

Qələbi tor cynadı, kabakda jalxtı,
Juz nazi-gəmzeynən oldarmə xalxı,
Kızılı qul əndamlı, lala janaxlı,
Batuñdi, ləbiniz ballara dogry.

Kaşları, qəmandı, qozu surməli,
Nevrəstə kızılara dejirəm bəli,
Əslim Bozalganni, oz adımı Veli,
Çanlım kyrban tyti dilləra dogry.

16.

Əzizim kasid, mənim dərdi-dilimi,
Kaşları qamana dedin, nə dedi?
O Lejlinin Məcnynyjam dunjada,
Son çəqib bir jana dedin, nə dedi?

Təzə məhbyb juz min iəvə nazirja,
Kajmak dodaklıja, kəmər uzlujə,
Bəjaz qərdənlijə, zəhila qəzlujə,
Ləbləri jemənə dedin, nə dedi?

Vəli Azık olyb mah camallıja,
Qulqəz bədənlıja, naziq əllijə,
Haramlı bakışlı tyti dillija,
Hyrijə, gülmana dedin, nə dedi?

17.

Aj agalar bir qəzələ tüz oldym,
Ejlədi muzəmmət, car qulə-qulə.
Səhərdən cymyldy mənim karzıma
Biznən ixtilatlı var, qulə-qulə.

Bivafa olsa ortak dejiləm, dejnинə,
Sönsiz dunja malı qəlməz ejnimə,
Ryskat ver kolomy salımlı bojnyna,
Byso akın ləbindən, jar qulə-qulə.

İsimim sair Veli, mən da bir canam,
İnsaflımlı qozəl, ezkindən janam?
Həm ozum ystadam, qamıl bagbanam,
Koj dərim sinəndə nar qulə-qulə.

18.

Təcnis.

Jar janında seab qunahqaram mən,
Qom bakuşı zana oldym a g j a r a ,
Jar bozonibdər abruuum atlasa,
Nakış verir al içində a g j a r a .

Fərhad dedi: ləblərindur zi ri n j a r ,
Jar, dostinlo jaralanıñ zi ri n j a r ,
Cənub sevdilənə oldym zi ri n j a r ,
Bivafasən kel vəson a g j a r a .

Valijon dərdim həddən ja r a z i r ,
Zəhmər zulfüm dal qardona ja r a z i r ,
Kəddina abruuum atləs ja r a z i r ,
Lajk deñil kara qejməq a g j a r a .

19.

Muxənnis.

(Kosa japrak)

Nazənim zər bəzənib	Əbru ətləs aga qəlir.
Xyb uzub, qullər duzuo	Ö bulbul byxaga qəlir.
Suzulub, xal duzulub	Qulqəz janaga qəlir.
By sajat, abi-həjet	Alıbdı dodaga qəlir.
Can alani, əzık salan,	By ejvan otaga qəlir.
By maja bənzər aja,	Nə əcajib kaşları var.
Uzu xal, ləbləri bal,	Inci, sədef dişləri var.
Tyti dil, həm iżqə bel,	Səqqız kyrgan saçları var.
Dəs qəzər, xyb laləzar,	Janında joldasları var.
Qucu çok qipriji ok,	Məclisi pozmaga qəlir.
Can uzur, zana duzur,	O jasəmən tellərinə
By sona, kəddi mina,	Şıgal verir bellərinə.
By cana, dur dəhəna,	Bal bələnib dillərinə.
Qim əmə, tyrync məmə,	Qır nə alıb əllərinə
Xoz qalam, zimzəd kələm,	Sohbəti jazmaga qəlir.
Kəddi əlif, qojdən qəlif,	Bənzəjir hyri gülmana.
Saj olar, qim taj olar,	By xalları bədəxzana.
Urəq basan, sarfa qəsən	Sədimə jetirər imana.
Baxlı qəsif, kədəm basif,	Jollar denubdu rozənə,
Dərdimənd, zulfu qəmənd	Sohbətə damaga qəlir.
Kəmər uzlu maral qəzlu,	Toys qibi culvalənir.
Zulfu mar, səqiz katar	O nəziq beli dolanır.
Allah aman, kazı qaman,	Jerijir hər jan bylanır.
Təzə can, gəmzəsi kan,	Qərənələr oda kalənlər.
Pərvənədil sair Veli,	Alısan çıraga qəlir.

20.

Bajramı qəldi heç bilmirəm nejlijəq.
Bizim pylymyz kəndə çaja da jokdyr.
Nəhlət muxənnisə mərdumazara,
Kazanc əldən qetdi, maja da jokdyr.

Sənəti boşladık, qəturduq sazı,
Jıgərmaga duzduq nəzir niyazı,
Biz kəylə ejlərdiq çökynan azı,
Daha jakın kojan eja də jokdyr.

Sabah oleak mahallarda təzəriç,
Cibimiz boz, pis qonulrə dəzərəq;
Jalanmaga kapı-kapı qəzəriç,
Uzumuzdə abır haja da jokdyr.

Gavvas olybnan dərjaja dalsəq,
Bəlinama ejlərlər danışlıb qulsəq,
Əziz qunda bir az duju ala bilsəq,
Kajnatmaga kırılx tava da jokdyr.

Vəlijəm hər izdən oldym avara,
Zairəm dedijimi jazdəm dəftərə,
Bir içəi sözlərimi jazdı, çaplara,
Nə ordan bixavar saja da jokdyr.

21.

Çekdüm vətəniindən, duzduń gurbətə,
Bairlərdən san almaga qəlmisəm.
Toysda cətdim Sənəmi, sədəmi,
Sohbatindən qan almaga qəlmisəm.

Bairlıq elmində nədi pərqarən?
Toqquşın bazarla lo'lı qohərin;
Əbət hesabından varımı, xəborin?
Bəd arıjamı san almaga qəlmisəm.

Əslim Toysly, zair Vəlijəm;
Sanasan qı, hər elnidən həltjam.
Aulajamı kyrbantjam, kylyjam.
Can deməqə, can almaga qəlmisəm.

22.

Azılk olyib torqı-vətan qəzanın,
Danışmaga, vohda dili qəraqqdur;
Arif məclisində mejdən içinde,
Duzqun sözü, xoşa zulali, qəraqqdur.

Qələndə məclisə kaməti mina,
Ejni bələnməjə qudratə, qinə,
Eşk içində təmiz dyra paq dinə,
Cəmi məsaildən hali qərəqddur.

Kavvas olyib dərjalara dalmaga,
Duzqun qəlmə deşib, cavab almaga,
Aulajan məclisə kytən olmaga,
Sədakətlə Zair Veli qərəqddur.

23.

Təcnis.

Nazlı şəjjad sələralar dolanar,
Ojyn bərəsini takidə bilməz.
Ilkar verib ilkarlınan dənən jar,
Dililjə çəqdiyi dagı, da bilməz.

Serjagıfda 1) vafa olmaz sən inan,
Dosta xajlı, dytsyn soni nəməq nan;
Sar kyzyny juz min olsa sajnan,
Laçlı jyvəsinə dagıda bilməz.

Zəli dijər puxta damla sinəson,
Çunqu jetis pur qaimala sinəson,
Cəm dostyny bir təqiiqdə sına sən,
Tığını bilməjən dagı, da bilməz.

24.

Bir işidin duz olsa oslı zatı,
Ilkara duz çıkar sinəsin olar.
Mərd olan, mehməndən kaçıb ysanmaz,
Zığnotin artırar qızın ba qızın olar.

Ösilsiz təqlifin duzmə janına,
Canlıñ kyrban et mərd duzmamai canına
Namərd dostyn mehməni olma nəmına,
Biliməz urəji qudrat qızın olar.

1) Sağ rəkib, deməqdur.

Kyzgyn təqlifinə fiqir vermə heç,
Janlama təqlifindən. Veli, qanat kaç,
Sədakət təqlifdə can, sərindən aęç,
Artar məhubbətin birə min olar.

25.

Dejizmə.

Kəzəm

— Bizdən salam olsyn zair Vəlije,
Kədəm basıb by dijara qecməsin;
Bildim vafasını dyidym aniadım,
Dəni vyryb e'tibara qecməsin.

Zair Veli

— Nama sojləqilən zair Kəzəmə,
Fiqri artıb səd həzara duzməsin.
Sıdkı sədakətlə can dejən dostdan,
Qonlu donub qen qızara duzməsin.

Kəzəm

— Bairlıq, za'nimə jazılıb əzəl,
Bir mağtyb jazməzdə, lətfi-qəzəl,
Olmasın qənlumun jafragı, xəzəl,
Dostyn ryziqarı, kara qecməsin.

Zair Veli

— Çokdyr urojimdə dostyn aləmi,
Zümərdi əlləri, zyxdy kələmi,
Kəmərdi dilləri, xozydy qalamı,
Hak saklasın bəd nəzərə duzməsin.

Kəzəm

— Zair qərəq ezk odyna kalansın,
Az kalmışdı, qonlum ondan bylansın,
Xoş qızar qecirsin, qəzel dolansın,
Mənsyr təu dolazlıb dara qecməsin.

Zair Veli

— Dost torlandı, qejda ejlər ziqar,
Laçlı çıkar dəstəsinə daglıdar,
Çəqməsin məsələ Mənsyr liələhdar,
Mənəm dejib o bazara duzməsin.

Kəzəm

— Bir xəlli muddətdur məni ynytdy,
Sədakətli dosty ynydyb atdı,
Bir dəfa kafijəmdə bir noksan dyttdy,
By dəfa də ixtisara qecməsin.

Zair Veli

— Dostlyk uroqdəndi, məhəbbət dilnən;
Tə'sif duəsa çəqər əlinnən.
İmtahan ejlasın neçə usylnan,
Kəlbə dənub qac gybara duzməsin.

Kəzəm

— Bagıçla qənahınlı by mukəssirin,
Çəqmisəm həsrətin illərcə sənin
Toysly Kəzəm dostyn taksırın,
Insafdzimlı birə nara qecməsin.

Zair Veli

— Veli xilaf olmaz ez ilkarında,
Kijamət qunundə hak syaitnda,
Hazırlan janmaga dostym jolynda,
Qunəhəqar sağılıb, nara duamesin.

26.

Sevdicəjim səndən ajrı duzəli,
Jəkin bil qəlmisəm amana dilbər;
Sən bir qulsən həsrətinin çəqməqdən,
Bulbul təq jetiədim fəgana dilbər.

Bir tyti dillusən, sırin sözlusən,
Kajmak dodaklısan, kəmər uzlusən,
Bajaz qərdanlısan, ahy qəzlusən
Əbryiların hənzər qamana dilbər.

Xəstə xıjalıma oldyn bənalar,
Qənlumun ulqərisən ərzi səmalar,
Biza qəndərdiqin salamı dyalar,
Xoşdy Veli qibi cavana dilbər.

27.

Zənbənin qununda işl qənarında,
Sallanıb karzımdan sona jeridi,
Birisi mehribandı, quldu, danladı;
Birisi cülvələndi jana jeridi.

Birisi çox qozəldi ahli məhubbat,
Birisinin kaməti sırin heqajət,
Sumuqları yjgyн, zulfləri qəmənt,
Nikab çəqdi dur dahanaya jeridi.

Birisi nocavandı, ləhləri ballı;
Birisi dur dahanlı, qosər zulallı,
Surabi bakişlı, ag uzu xallı.
Bir ok vyrdy qulhrqana jeridi.

Birisi jandırdı din imanımlı,
Ok qibi muzqanlı təqdu canımlı,
Birisi kılja bakıb aldı canımlı,
Nazı-gəmzələri cana jeridi.

Birisi qul açıbdyr təzə sənyəber,
Vəlinin onlardan ziqajəti var.
Qəzəllər içində birisi ulqər,
Zə'lə saldı nyır asmana jeridi.

28.

Təzə məni ezkə salan nocavan,
Ag uzundə qulun kyrbanı canımlı.
Fərə qəqliq qimi dejib dənizan,
Zəhdili-zəqər dilin kyrbanı canımlı.

Dibubdur sinəmə ezkjinin əzəzu,
Sənin firkətindən konzuy kılzı,
Janagın, daglarınp lalə nərqizi,
Belə ərzi-halın kyrbanı canımlı.

Qordu zair Vəli odyna jandı,
Məstənə qozlərinin canlar alındı,
Qiprijin cəlladdı, kazınp qamandı,
Qən kabakda telin kyrbanı canımlı.

29.

Bir tyti dillinin mehimanıjam mən,
Sənasən vü xətti-xalı zirindur.
Bir zyx dənizəgti, alır canımlı.
Sunuju yigyn, malı camah, zirindur.

Kazları, cəlladdyr qipriji okdyr,
Sunuqdan zirmajı, camaldan tokdyr,
Qəzəldə aqlıqın fajdası jokdyr,
Qamandarınp hək misalı, zirindur.

Bələsi olmaz çərx altında qəzələr,
Əməsən ləbindən qəsər, məzələr;
Dilborın jerisi canlar təzələr
Vəli dijər inca bəli zirindur.

30.

Qənul mehman olyb mah camalına,
Onun üçün səndən ixtilat ejlər.
O qəsər ləbindən, həsrət canıma,
Bir bysə versən qifajət ejlər.

Qənənə canımlı kaldi dərd ajagında
Dilbor sedasında, qul ejlagında.
Qənlumun bulbulu husnun bagında,
Abi-fəgən çəqər əlamət ejlər.

Jokdyr sənin qibi kasları qaman,
Kyt zair Vəlidur, odyna janan.
Qam almamız qetsin fani dunjadan,
Bulbulu qulundən nabələd ejlər.

31.

Bir insan qı, əsil olsa binadən,
Kəlbə dəjməz, duz ilkarı, qəzələjər.
Artırlıb əvəqətin zahənzahı olsa,
Bir nəzərdə hər malahi, qozləjər.

Bir dostda ohmasa ilkar dəjanət,
Dərdə duşən dərmən etməz əjanət,
Malına, eminə çəkar xıjanət,
Muxənnət dost kymaz, ali, qozləjər.

Kəza-kədər baza salsa karamı,
Devlatına dest olan etməz çaramı,
Qasathıga duşən qəsər aramı,
Tiqə dosty devlət, malı, qozləjər.

Əsil dostyu məhəbbəti çok olar,
Əzu duz sozu duz, xədənq, ok olar.
Mərd ijidin qozu, qənlü tox olar,
Dost jolynda kabak dəli, qozləjər.

Dəmə Zair Vəli duşub qymana;
Fəhm jetiribdur jaxalıja jamana;
Qamil olan kol vermoz zejtana,
Dərq ejləjər purqamalı, qozləjər.

32.

Bizdən salam olsyn arif olana,
Bir dərdi olan səd həzara çəqməsin;
Təzə ezkə duzub zair olanlar
Səzun taglılı həm avara çəqməsin.

Mejdanda seçilər jaxəl jamanlar;
Daida dyrməsiñ əzunu eñənlər;
Qeçən sezu ez adına dejənlər;
Ystad səzun hər dijara çəqməsin.

Çok kyżdar qejdə eiləjər ziqar,
Laçlı çıkar dəstəsini daglıdar,
Harada satılsa lə'l ilə qəhər,
Mis mətahıñ o bazara çəqməsin.

Lutfədən paq olan əslı mərd olar;
Ystada xajlı olanlarıñ jeri jyrd olar;
Çəqərlər syala qəzu dərd olar;
Əzunu salıb dard azara çəqməsin.

Vəlinin sinəsində hakkı baratdar;
Çatmañ myradına heç xəjanatdar;
Bədəsil konsylar, bədcins zəjirddər;
Dogry sezu qəc kyyara çəqməsin.

33.

Badi-səbahı ismərçəm
Qorən təq jara dejinən;
Firkətiñdan janlı canım
Atəsa, nara dejinən.

Tər sinəsi bahar, jazlı.
Tyti dilli zirin sezdü.
İəqa bellı, maral qozdu;
O zulfi zahmara dejinən.

Nanı dilli zirin sozo,
Səlmı bojly pərinaza
Ag uzu bənzər ildizə,
O xalt ulqara dejinən.

Jar ycynдан çəqdim cəfa,
Sezundən dənən bivafa,
Dili kyrymuz sejrakıfa
Vyrmasıñ ara dejinən.

Sevdıqim qosər məzəli,
Duz ilkara haçan qəli,
Janlır oda zair Veli
O sitəməra dejinən.

34.

Mollalar.

Dadi-fərjad əlinizdən,
Qəldiq amana mollalar.
Insaf edin, satazmajın
Siz qəhərqana mollalar.
Jazlık qəntçi əlinizdən
Qəlib cana mollalar;
Jazlıram dəstanlılızı,
Qetsin hər jana mollalar.

Janlılıza dərs almaga
Havakt qələndə bir fagır;
Odyn, ocax ufləməqdən
Ellejirsiz belin jagır;
Dejirsiniz, aj bazlı
Ogly qet atanı, çağır;
Vaktında pyl qəlmajəndə
Dərsləriniz qeçir ağır
Insañ unydybdyr
Qəlmir imana mollalar.

Mollalar dya jazanda,
Qəzləri dytan xanıma
Dejir, səndən pyl almagıñ
Heç qəlməjir ejnima
Jaklı qəl, janlımda əjləz,
Eşkin duzubdu canıma;
Qəl bir kədər səhbət edəq
Ejib dytmə imanıma;
Zəriştə xıļat kater,
Həm kana-kana mollalar.

35.

Lenin үyra etdi, həm sajəsindən
Dərəq ejlədi, pərqamallar ojandı;
Zülüm zəncirində qərdü milləti.
Təbib oldy by usyllar ojnadı.

Karl Marksdan kaldi jadıjar,
Təpdi usylları Lenin qirdıjar,
Cəm işçilər jer altında sərasər,
Üyra etdi ərzi-hallar ojnadı.

Millət fiqirindən duşdu ataza,
Logmanlıktıa iş işlədi həməzə;
Üyralar binasın jetirdi baza,
Cəm ejlədi by misallar ojnadı.

By jolda çox joldaz çəqildi dara,
Lenin rəhbər oldy ejledi çara,
Üyra cəmhyrijətinini etdi ażqara,
Aralarda kili-kallar ojnadı.

Fəhlələr, qəntələr anlajan zaman,
İğildi hərrijət istədi höqman,
Lidi seçl eairiün açıldı, mejdən,
Kan akdı aradan sellər ojnadı.

Qızı-bo-qızı yecədi, Üyralar səsi,
Tez alındı, Nikolajın havası,
Fəhlə ilən həjin düşdürü davast,
Çəqic kiziildadi, tellər ojnadı.

Üyra Kafkaza jetisən zaman,
Kartıdı, aralar çox oldy al kan,
Azadlığa çıkdı, möhv oldy bəj, xan;
Qən dogdý aləmə ellər ojnadı.

Tərlanlar kısasını aldılar sardan,
Çırkartdlar milləti atəsi-nardan,
Zindanda olanlar kyrtardı, dardan,
Zulmünən dytylan dillər ojnadı.

Qəeturuldu gəzəblər, bozlandı, darlar,
Verildi qəntçilərə cəm olan jerlər,
Jazıslı Üyralar, həmi rəhbərlər,
Boz kalan bytaklar, dallar ojnadı.

Kyryldy məqtəblər zəb əlrag oldy,
Firke cavamlarlı by sajak oldy,
Qamil dərs aləbdə ciməçag oldy,
Bulbul təq esvdy, quilər cınadı.

Min dokkyz juz ijirmi jeddi ilində,
Kazax kəzasında, Toys elində,
Üyranın jeddi illiq bajram qunundə,
Zair Veli qibi kyllar ojnadı.

Aşk sejun

1

Muxəmməs.

(Mollalara hərbə-zorba)

Zairəm zuarajam bir ləmi-lənqəm qeri dyr,
Azikəm, ezk əhliləm, divanə, dənqəm qeri dyr,
Sajmaram, bas əjmərəm miri-sərhənqəm qeri dyr,
Mərdana, hər mejdana mən pisi-cənqəm qeri dyr.

Jeq-ha-jeq cavab verən nitki-zulal aktarıram,
Cami, Firdosi, Kymry, Sə'di misal aktarıram,
Bəzzazam, bəzirqanam kymazi-al aktarıram,
Sərrafam, sərf ejlərəm qəheri-lə'l aktarıram,
Seçərəm mis piricin mən bir nəhənqəm qeri dyr.

Qah tacirəm, qah tuccaram, bir açık-bazar olyram,
Qah agam, qah karalıb tirei-tar olyram,
Qah jazlı, abı, sarı, qundə uc təhər olyram,
Qah benujuş, kirmizi, onda lalazar olyram,
Dənqıma əlin çatmaz mən höft rəngəm qeri dyr.

Məxlykam xalik özün qor necə nisan veribdur,
Kətrəjəm kudrətindən cosatıma can veribdur,
Talibəm dərsi niana Əlli-Jimran veribdur,
Dizməna fırṣət verməq məskdə fərman veribdur,
Qamanda çillələnmis tiri-xədənqəm qeri dyr.

2.

Nəsihətnama.

(Divani havasında)

Ej arifa qızlin sırın hər nadana açma sən,
Namarda karrahlınlıb qorpusundən qecmə sən,
Nanacibə saj eləsən mənəm-mənəm seiləjər,
Zə'ninə lajlık dejil havalanıb, cozmə sən.

Lejli-nahar mərd ijidin dolanasan sərinə.
Ta əluncə namıslı satmaz dunja malına,
Çalkanıb gəm bəhrində duzmə dərinə,
Zirin candan bezar olyb, əcəl camıq içmə sən

Muxənnət əzun ejər, joldazlıq xər elər,
Ijit olan əzu vəsfin dançımagə ar elər,
Zatlında zər olan hər jerdə aəqar elər,
Sejun, ot qəq ustə bitər, qəc xəjala duzmə sən.

3.

Bajram qəlib hamı, qejib zər-ziva,
Bizdə nə bez kədəq, nə salda jokdyr.
Kocalarıñ əzvki olmaz sehbətə,
Nə bası ezkli cahal da jokdyr.

Bygda olsa qəsdirərdiq əriştə,
Duju alımatıçık jujuñə teztə,
Jeddi qundu xanım çıklıbdı qəstə,
Kapılar qəzməqdən macal da jokdyr.

Nə odyn var evdə ocak kalajak,
Nə jaglımlız var pilov ustə calajak.
Qədəq qimin sinisini jalajak,
Əlmuruq, itmiriç acaj da jokdyr.

Oglym asıqardı, əzum binamaz,
Yrzymyz qəjdən jagar, kıl və jaz;
Bizim evdə alim, molla oynamaz,
Sazlımlız kılılıb kaval da jokdyr.

Dejirlər qı. allah nədi, ant nədi,
Som nədi, salat nədi, zat nədi,
Dyzəx nədi, mə'va nədi, ot 1) nədi;
Sejun korkma sırat-syal da jokdyr.

4.

Nəsihətnama.

Nə lazımdır nakabile sez dejəm,
Xətitinə ja dəjmijə, ja dəjə;
Sizin olsyn ejvan, otak, alaçlıx,
Bize bəsdi by qelqəliq, ja dəjə.

- Xəjjat Mirzə** — Dagda bir sezumə kabak dejibsən,
Məni qimin əvezinə onda sajibsən,
O səvəfdən çox kəlbimə dəjibsən
Dançərsan sijasətdən əzizim.
- Azık Səjun** — Dogrydyr mən söz demisəm sezunə,
Hər cajini həmdəm bilmə əzunə,
Xacələtdiq çəqilməsin uzunə,
Sən incimə nəsihətdən əzizim.
- Xəjjat Mirzə** — Qəl sənə sejləjməm sezun sagından,
Ocaksan sinəmin oddy çağlıdan,
Konak ajranından, konzuy jaqlıdan,
Həzər ejlə xıjanətdən əzizim.
- Azık Səjun** — Amma bir sezunun bez bytaglı var,
Uçu muəmmadı, içi taglı var.
Konak saxlajanıln jaxsı jagı var,
Səlsəbildur salavatdan əzizim.
- Xəjjat Mirzə** — Kajmaklı qoxası bir ogländi bil,
Zah Abbas misilli kapılsında kyl,
Boz ata minəndə olyr me'tədil
El titrəsir azaçıtdən əzizim.
- Azık Səjun** — Kajmaklı qoxası, çok dilavardyr;
Zah Abbas misilli, tejləsi dardyr;
Konakdan kaçmaklık ijidə ardyr;
Qəm qorunur səxavətdən əzizim.
- Xəjjat Mirzə** — Bir ysta ażksan, əlində sazdı;
Qəl demə Mirzənin qamalı azdı;
Aziklık dedijin bəjuq murazdı,
Sən bilmirsən həkkikətdən əzizim.
- Azık Səjun** — Səjun bir aslan təq qırər məclisə,
Sugallar susəni bələnməz jasa;
Vəcəbdyr don biçməq jaxəzja, pisə;
İeazzıdı cəm ystaddan əzizim.

7.
Dejimə.

(Muxənnis)

- Azık Səjun** — Ariflər jaxsı baktı,
Karaçda dyran qəzələ;
Aj kabak, lalə janak,
Kaşları qaman qəzələ;
Ja hurudu, ja perdi,
Behiştə gülman qəzələ.
By syratda, by sufətdə
Qim dijər insan qəzələ.

- Xəjjat Mirzə** — Arif olan bilin çeqib
By sinəmə dagı, qəzəl.
Bulbul qibi qəst eləjib,
Həm dolanı bagı qəzəl;
Qərəni candan eləjir,
Husnunun varagi qəzəl.
Xəstə qi həla xəstədər
Əldurursən saglı qəzəl.
Xydəm vəni xəlik eləjib,
Azıklara jagı qəzəl.
- Azık Səjun** — Qərəmin qirdijarı
Bir belə bəzər jaradıb;
Kurejsin nyridur, by
Nyri munəvvər jaradıb.
Zəms olyb qəzəlliqi,
Aləmdə aqşar jaradıb.
Bel nəziq, bədən nəziq.
Kaməti ərər jaradıb.
Qer necə zınat verib,
Xaliki subhan qəzələ.
- Xəjjat Mirzə** — Qəzmizəm qərməmizəm
By curə tərsa balası,
Ag uzundən zə'lə çəqir
Necə dagların lalası.
Isqəndərə zulm elədi
Necə zulmətin kalası.
Xəstələrə zəfa verir,
Ləblərinin pijalası.
Padaħisan azad ejlə
Mənim təq dystığı, qozəl!
- Azık Səjun** — Jəsamən zulflərini
Tuqub qərdana dolanı.
Ag biləqdə bilərziqi
Qızzynda tana dolanı.
Əbruzum tellərində
Zirmajt, zana dolanı.
Baxtavar, qumuz qəmər,
O nəziq belə dolanı.
Qızləmir malı camalı,
Mərdi-mərdana dolanı.
Çoklarınlı eşka saltıb,
Dəli divanə dolanı.
Bañına lajıkdımlı,
By kədər işjan qozələ.

Xəjjat Mirzə — Xos ləhçə, xos dənizlək,
Birində dilləri kəzənq.
Duzulub zənəxdana
Mirvari xalları, kəzənq.
Dejəsən kudrət kazıqdır
Ag nəziq əlləri kəzənq.
Bizimlə xos dənizlər,
Imrandı dilləri kəzənq.
Aləmə kəsd elijib
Tillyjyb jamzığı qəzəl.

Azık Sojun — Zəmis olyb qəzəlli, Nyri kalkılıb təcəllaja.
Mələqlər əhsən dejir,
Orzə dyrrı tamazaja.
Hər qəsin dərdi olsa
Oular qələr təmənnaja.
Mə'minlər ziqr okyjyr,
Əhəndə qəlir məsəllaja.
Qafirlər qərsə ajər
Daha qətməz qılısaja;
İslamı kəbyl eilər
Qətfirir iman qəzəl.

Xəjjat Mirzə — Qəzəl bir zəmiatnadı,
Sabzə bostan tag içində;
Jəkin bil firkətindən
Kovrylmışam jag içində.
Son ilə solbat edam
Bir xəlvət otag içində.
Altı pol 10 ustı ləmpə,
Həm bulbullu bag içində.
Mirzənəl kabagında
Son olasan sağı qəzəl.

Azık Sojun — Tovys qıbi culvələnib
Çıxılıb kabaga jaraşır.
Tər libas, tər əndəma,
Başdan ajaga jaraşır.
Dəhəndə mirvari, diş,
Kajmak dodaga jaraşır.
Zərosan xalları, var,
Bulul byxaga jaraşır.

D) Pol—dəzəma.

Çaj suzur, badnos duzur,
Qətirir konaga, jaraşır,
Kyllıgyy, hər sajagi
Ejvan, otaga jaraşır.
Afərin, səd afərin
Alıcı tərlan qəzəla.

Həkikət nəzərindən
Destyna həkikət eləsin;
Qətirsin arifləri
Fəhmilə dikkət eləsin;
Səzumdə xilaf varsa,
Qətirib isbat eləsin;
Kojynynda kosa lə'li,
Sərrafı kijmət eləsin.
Hər qəsin dərdi varsa
Dyrsyn ziqajət eləsin.
Munqira cəza versin,
Zəlalət eləsin.
Zulfila dara çəqsin.
Ədalət divan qəzəla.

Əjibaşib stol ustundə,
Qlozəllər sərdarlıdı, by;
Əli xəjjat nakışlı,
Kudrətin nəccaridi by.
Açlıb tər sinəsi,
Savalanı kariçıdı, by.
Kojny attar duqənij
Firdevsin bazarlıdı, by.
Bilmirəm baxtavarın
Hansının ziqarlıdı, by.
Afərin səjjadına
Ovçy qamandarıdı, by.
Əcəb tora salıhdır
Çəqibdi plan qəzəla.

Lahlarin zərabi qevsərdür,
Behistin zulahndan betər.
Xos sozu, xos qəhnəsi
Tərbizin bahndan betər.
Zevk salıb aj kabaga,
Həbəsi xalndan betər.

Çəqilib kələm kazı,
Kudrət hilalından betər.
Qamalın ə'la qərdum
Logman qamalından betər.
Camalı, zə'lə verir,
Jysyf camalından betər.
Sejunan xozyna qəlib
Jazıb bir dəstan qəzəlsə

8.

(Həcv)

Cahillarda gəmzə olmaz,
Jatasan karlı kojnynda;
Sərasər, lelli-nahar,
Var ahi-zarlı kojnynda

Jerə qircəq xoryldajər,
Ojadarsan mürıldajər,
Zügildajər, inildəjər,
Kavalı, tarlı kojnynda,

Okyndy jarlı naması,
Ag rəkəm, jazlı xaması;
Sallanır tezən məməsi
Çurudur zory kojnynda.

Hər qız Sejun dosdan dənməz,
Hərcəşinin odyna janmaz,
Baz daramaz, syja çiməməz
Pas baglar barlı kojnynda...

9.

Gurbət eldə xəstə duodum,
Halim xəbər alan jokdyr.
Jaralarım zap-zap oly'o,
Dərinəmli bilən jokdyr.

Dostlarından qən qızaram.
Qecə-qunduz kan aglaram.
O vətəndən intizaram,
Bizim eldən qələn jokdyr.

Sejunəm bəhrə dalmısam,
Canım odlara salımsam,
Qer necə mənjad olmuzam,
Daha jada salan jokdyr.

10.

Səhər suhlu gaf! çiğdən karzıma,
İtxadır ətam evin, əx. sarı qəjnəq!
Maraş qıçı suzdun qəçün bərədən,
Dənub bir ançına hax sarı, qəjnəq!

Sədrin Savalanda jajlımsız kardyr,
Qəjsündən baz verən tyryədýr, 1) nardyr;
Camalın zə'ləsi zəmsi-kəmərdür,
Salıbdyr cahana zox 2) sarı qəjnəq!

Zəbanlı zəqərdi, dahanlı məzə
Ləbinin zərbətindən lutf elə biza,
Kızıl uzuq qəsdir, kazı firuze,
Nəziq barınaklara tax sarı qəjnəq!

Janagın lalesi hər zaman solmaz,
Zəhmər zulfun çalan qımsə sagalmaz,
Qədər by qəzəlliq sana da kalmaz,
Vardı sənini qibi çox sarı qəjnəq!

Sejun zıqır ejlər kadırı-subhan,
Bəhiştən qolibdur by hyri gılman;
Qırpijin almışdı, kazlarınlı qaman,
Vyrybdyr sinəmə, ox sarı qəjnəq.

11.

Aj bimurvat nədi mənim qınahım,
Çəqibsən zulfunlə dara sən məni!
Qecə-qunduz ahi-fəgan ejlərem,
Jandırınlı atəsə, nara sən məni!

- 1) Tyrync.
2) Zevk.

By dərdimin jokdyr gejri ilaci,
Təzənəjəm ləbinin oldym mehtaci,
Punhan-punhan nə bakişsan kılıgaci,
Qənlun istəjir qər azaqara sən məni!

Bir dəfə kədəmin xoz quzar oldy.
Onda zimistanlım nobahar oldy.
Bəs neçün dostlygyn tez bazar oıgy,
Nijə şaldıñ baxtavara sən məni!

Qah lezzətin zəhdı, zəqər dad olyr;
Qah da denər kəlbin bizdənjad olyr;
Danızək quləndə kəlbim sad olyr;
Agladırsan tez dybarə sən məni!

Səjun bir bulbuldu konar bydaga
Sərrafıdyr istər lə'lə kijmat kojmaga,
Və'də verdin kajıtmadın otaga,
Həmdəm etdin dərt dyvara sən məni!

12.

Muxəmməs

Joldaslar fəlin eləjin
Qızış açıñ, nəzər salıñ
Kan soran, zulm eləjən
Qədizata fiqır verin,
Dirliqi möhüm eləjən
Fahlə-qəntçi höquməti
Qızı-bə-qun səj eləjin
Qəqimədən sy içəndə
Əl atlı həjatınan
Atlı daşlı cəhalatıñ

Sabık işlər qecib qedib.
Fahlə-qəntçi höqumətinin
Zəhmət çəqən qəntçilər
Artıbdyr zəni-zəvqat
Dərdlərə dərman olan

Bir belə devrana bakın!
Dolanıñ hər jana bakın!
Məhv olan bəj, xana bakın!
Jaxzıja, janana bakın!
Həm dosta, duzmama bakın!

Yealtdı, al bajragı;
Əçlisin elmin jafragı;
Sajə salar hər bytagı;
Muxtəsəri səzun sağı;
Qəzel höqumrana bakın!

Kyrylan təzə dunjadı;
Qızı-bə-qun yealstıñ adı;
Jenicə tapıbdyr myradı;
Izzəti, lezzəti, dadi;
Haqimi-Logmana bakın!

Qəntçini rəzvər dytyb
Onlardan ryskatsıñ
On bir ajdı zəhmətinin
Zulmunən çyvalıñ
Aglaşan yəzagların

Atalar səj ejləməz
Qızıñ bə qun həvəslənir
Okyjyn rəhməti
Cavanlar elmlənir
Yəsaklar bulbul clyb

Zyralar niqali qəsmir
On səqqız jəzlin çatıb
Uzbart danızdıcıb
Zags dəftərə jazmır
Lenin kojan kanyna,

On illiq bajramında
Kız, qəlin, ahlı, sahı
Hamı kapitalistlər
Mərqəzdən e'lan olyb
Azad olan dystaklara

Moskva, Baql, Tiflis
Firkəci, fəhlə-qəntçi
Oktjabr bajramıñ
Səjun qibi bir zairə
By jolda zəhmət çəqən

Aj xocalar ta'rif edim,
Nə xoady çagi, qullunun.
Əmməqə lezzət verir;
Zuləl janagi, qullunun.
Aziqtıñ canlı alıñ,
Suzqun bakmagı, qullunun.

Bəjlər kojordy qotana;
Qədə bilməzdi bir jana;
Axıñ ejlərdi əfsana;
Alıb təqurdı xəttmana;
Çəqdiqi fagana bakın!

Heç by curə evladına;
Məqtəblərin icadına;
By kələyin ystadına;
Züratıñ sajı adıla,
Kumruji-xoəxana bakın!

Kız ogları bəjənməmiz,
Nəfi zıjanlı kanmamız;
Ta qı jəkin inannamız;
Təsdikləmə alınmamız,
Okynan fərmana bakın!

Qərun nə əsasdı by qun,
Cumlesi dəs-dəsdi by qun;
Dyttykları, jasdı by qun
Bəjuq munəfestdi by qun;
Açılan zindana bakın!

Var cumlesi neçə zəhər;
Zıqur ejlər zəmi-səhər;
Ejlədilər ozqə təhər;
Zyra verdi qozəl səmər;
Lenina Nərimana bakın!

13.

Ag uzunun byxagında,
Tamam kosa xal bəzənib.
Onyn altdan ləbbadəsi,
Ustundən də sal bəzənib,
Muxtəsərin nəjin dejim,
Bir xocalıq mal bəzənib.
Məscidi-məhraba dənub,
Kazlınlı taglı qullunun.

Biçara Azık Səjnun.
Qer necə qəlir səsi;
Danlızədlirdə sejletməqə,
Qer necə qəlir həvəsi.
Xəstəjə dərman olyb,
Jeni baz verib məməsi,
Azıklı canlı alır,
Suzqun bakmagı Qullunun
Aj qibi zə'lə verir,
Ajna kabagli Qullunun

Xəjjat Mirzə

I.

Dejimə

(Muxəmməs—kosa japrak)

Molla Cyma

Aj xocalar bircə bakın
Naz edir, səzur, qədir
Al janak, bulul byxak
Əl vyrin, cərqə dyryu

Qerun necə jar ojnajır;
Sevdigim azqar ojnajır,
Zənaxdanlı nar ojnajır,
Balaca dilbər ojnajır

Xəjjat Mirzə

Aj agalar, aj kazılar
Qul zərif, dəstə dərif
Nazınan ag uzunə
Səsinə, həvəsinə

Qer necə dilbər ojnajır,
Dəstində qullar ojnajır;
Duzubdu tellər ojnajır;
Car çəqib ellər ojnajır.

Molla Cyma

Mərdana, by mejdana
Ha belə sığmaz dilə
Kaz ajak, dyrna sajak
Jan çəqə, səqə-səqə
Afərin səd afərin

Açlıb qəlir kollarını,
Vəsf eləsəm dallarıنى,
Хоз оjnадлr əllərini;
Byryb qədir bellərini;
Necə həmavar ojnajır.

Xəjjat Mirzə

By sona, ərəb xılna
Mərdana, dal qərdana
Çok nəziq, zar bilerziq
By kəmər, qumuz qəmər
By vaktda, ag otakda

Qer nə jakıb əllərinə,
Nakış duzub tellərinə;
Baglaçıbdyr kollarına;
Kyrgaçıbdyr bellərinə;
Kojuş sımavar ojnajır.

Molla Cyma

Əl çalın, bir səs salın
Qəlin jakın, bircə bakın
Mən majıl, oldym zajıl;
Binava, cəqər cəfa,
Əl vilajat, allah aman

By baxtavar qəlsin suza;
Ag üzündə kələm kazə;
Eşk atəzi vyrdy baza;
Olmaç səfa, by tamaza,
Cəlladi-xydçar ojnajır.

Xəjjat Mirzə

Aj qəzel byndan əzəl
Zibada, by dunjada
Dilbərim, by əllərim
Aj xanım, jazık canım
By vəzdan, kələm kazdan

Müstərijəm kələm kazə,
Səni qərum min il jasa;
Sijah zulfunə dolaza;
Gəm mulqunə olyb razə;
Kyrtarıb millər ojnajır.

Molla Cyma

Qəl qərəq, qeçdi urəq
Can canı, xyblar xanı
Aç uzun çıksın qezun
By dunjada, nə ukbada
Bir ləhzədə, ruxsarı qıl

Qəqliq curə səqib jeri;
Sevdim səni dil əzbəri;
Bir bəri bak a müstəri,
Jokdyr bynyn barabarı;
Qezdəri xymar ojnajır.

Xəjjat Mirzə

By canda, nə ruzvanda
Ev işkdən, kəja bakdən
Sən xanın, sən syltanın
Od sahər, canlar alır
Byxaga aj kabaga

Jokdyr sənin qibi pəri,
Qamaklım oldy sərsəri;
Olajlım zirin neqəri;
Kazalarlıq kələmləri;
Duzulub tellər ojnajır.

Molla Cyma

Sərraf olsa kijmət kojar
3ivəde, by gəmzədə
Əlhissə, alkissə
By qulməq, by ojnamak
Əlbəttə Molla Cyma

Hər adama juz min manat;
Qimdə olar kəddi kamat;
Aj həzarat, aj cainaat;
By tamaza, by kijamat;
By məclisdə var ojnajır.

Xəjjat Mirzə

Man sevdim, kijmət kojdym
Aj pəri, by telləri
Qər bilə, jəkin qəlsa
Jollarla by ellərlə
Əlbəttə Xəjjat Mirzənin

Kazalarına miljon manat;
Mənint üçün sakia amanan;
Əgjar ejləjər xıjanat;
Bil qı, ejlərəm kijamat.
Başında lesqər ojnajır.

2.

Təcmis.

Bir sajat alıbdyr ətrafın abı,
Tər cıgası, əjri, sonanı qəzilər.
Bir gərib əjlesib ejvan, otakda;
Dytybdyr dəstində synanı qəzilər.

Eşkin safasında bir nizana var,
Mərdin navasında bir nizana var;
Namərd jyvasında bir nizana var;
Qerməsən jaxzıdýr, jamani qəzilər.

O kədr əlməjəjdim tapajdım həyat,
Gəm bəzirqanlıjam pəzəmdi xəyat;
Kojnynda bir cut nar vafalı sajat,
Mirzə təq nerəstə cavani qəzilər.

3.

Dejizmə

(Daglar).

Xəjjat Mirzə

— İbtida qəzəller çıkanda sana,
Qulların dənməsdu ummana daglar!
Sərçəsməli, lejli fərli bylaklar,
Qızələr batməzdil dymana daglar!

Qatib

— Qənə çisojin, dymanı alıb basını,
Əlindən cəqərəm aman a daglar!
Xyblar dəstə çəqib seir edər səndo,
Hərmət et kazları qamana daglar!

Xəjjat Mirzə

— Qızıma qələndə kyşərlən səsi,
Eşitcəq olyram illər xəstəsi;
Jıglanda kılz qəlinlər dəstəsi,
Gulgulə salırdı cahana daglar!

Qatib

— Koşkarlıq qənə var qəzel çagları,
Mehiman olan sevməz ezoğə dagları;
Zah dağı, saxlarsan o kaçaklıları,
Davam çokdyr səndən dajana daglar!

Xəjjat Mirzə

— Kyçey elt çıkan sah mejdantdyr,
Dillərdə əzbər, Top aşanıdyr;
Bejuq Qəzəldərə sah fermanıdyr,
Damdaçı, təq qəlib cahana daglar.

- Qatib** — Duziyrdyn ətrafi xallı adalar,
Orada içərlər durlu badalar;
Ustundə seir edən mələqzadalar,
Qerunmur qedibdur ha jana daglar!
- Xəjjat Mirzə** — Bajamlı mahalı çıxan zahər daglıdır,
Dərt ətrafi səqqız cənnət bagıldır,
Dəstə-dəstə kılz qəlin jıgnaglıdır,
Bulbul təq çəqərlər zabana daglar
- Qatib** — Myrgyzdagı var matahın nərində,
Qəzum kaldı jazlı bəzli pərində,
Janıklısan kar əjlənmir sərində
Əridib təqursən ummana daglar!
- Xəjjat Mirzə** — Bizim Əquzdagı maral ojydyr,
Qırqıtının dəzu rizvan bojydyr,
Durrubyłak abi-qevsər syjydyr,
Dad verər damaga, dahana daglar.
- Qatib** — Qəzəl dərə sənsən dilimin əzbəri,
Var sərrafın seçər lə'lı qevhəri,
Durru bylagın abi-qevsəri,
Içən olyr dəli, divana daglar
- Xəjjat Mirzə** — Hər dagdan ycəd Myrgyzyn dagı,
Heç ejnimdən çıkmır zərbət bylagı,
Huru qəzlərin, bulul byxagi,
İsti dəjər dənər xəzana daglar.
- Qatib** — Qlejə dənizində qəzən barqazlar.
Çalkalanan ərdəqlər, silqinən kazalar,
Uç aj mehmənləndir qəlinlər kılzlar;
El qeçər kalarsan virana daglar.
- Xəjjat Mirzə** — Dəstə dytyb qullərini ijlərəm,
Lejlu-nahar zabaniında seilərəm,
Xaqı-pajına qurnuz ejlərəm,
Məni jetirsəniz canana daglar!
- Qatib** — Jadıma düşəndə Qəsəmən dagı,
Kudratdon çəqilən kibla bylagı,
Mejdən, Marallıca, bir də Pirdagi,
Taj etmərəm qullı Iranə daglar!
- Xəjjat Mirzə** — «Əjsuzlu jalagsı» bənzər bərbərə,
Zərqər olam dytam lə'lı qehərə,
Solybdyr qullərin, dənub zəvrərə,
Dolanıb baxıram hər jana daglar!
- Qatib** — Arifdur mətləbi kanan Qatibi,
Od dytyb, odlanıb janan Qatibi,
Dərdi-gəm çəqməqdən cavan Qatibi,
Əlbatta kocaldıb zamana, daglar!

Xəjjat Mirzə — Mirzə təqin dərialara dalasız,
Zirin canlı eşk odyna salasız,
Biz qediriq siz salamat kalasız
Qeruzməjimiz kaldi qymana daglar!

4.

Muxəmməs.

By canım kyrban bojytı
Zərbəti-zəhidi-zəqər
Kyrbanam kaza qəzəl,
Səni qərən qimsənə

Bir ok atdıñ sinəmin
Dəjdi qeçdi sinəmdən
Çəkasan astanaja
Qejibən zər-zibən
Bərki-fylad qibi

Aj həzərat, aj camaat
By husnds vucahətdə
Misri Hətəm bagırdə
Zairin qəlinəsində
Xəstələr baksə dirilər

Kazlarıñ kələm qibi
Min doksan jeddi ildə
Hər qəsə dyçar olsan
Nə dejim qərimənizəm
Purkijət qəməri

Qetmiş birce sezum var,
Joksa qı qejdən enibsən
Xydam kismət ejlijib
Məqər zahılar zahı,
Mirzənin əlis kəddin

Sərv bojy bala qəlin,
Ləbindən pijala qəlin,
O sərraf qamala qəlin,
Tez jetər zavala qəlin

Ustundə jara qerunur,
Bagrlımda jara qerunur,
Bojyn minara qerunur,
Ustundən xara qerunur,
Gərk olybsan ala qəlin.

Bir belə insan olyrmy?
Hyriji-gılman olyrmy?
Jysifi-Qən'an olyrmy?
Myili zərəfəsan olyrmy?
Zənəxdanda xala qəlin.

Tərq edir zəmsi-kəməri,
Bazlamışam by dəftəri,
Ziqr ejlər allahu-əqbəri,
San qibi noziq qəməri,
Kyrgyzihsan belə qəlin.

Dejəcəjəm punhanı sana,
Qasırlər kyrbanı sana,
By durru-nizanı sana,
Tapşırıb caharı sana,
Dəndəribən dala qəlin.

5.

Aj agalar by qun bajramı qunudur,
Gərk olyb jaşıla, ala qozəllər
Ag qejinib başdan ajaga hər biri,
Tirmə baglajıb kəddi dala qozəllər

Heç olyrmy sizin qibi gəmzəsi kanlár,
Alma janak, bulur byxak kazı qamanlar,
Belə halda sizi qərən cavanlar
Jəkin duzər ezoqə hala qəzəllər!

Təbərruc oldy subhun azanı,
Muddəaçjäm aktarıram jazanı,
Vəsfinizə bagızählən siz Mırzəni,
Hələ jetisməjib pur qamala qəzəllər.

5.

Alemi-re'jada bir bagça saldım,
Dolandım ətraftın jar dejə-dejə,
Hasarlı çəqmizəm amma jalovdan,
Bagban oda jandı nar dejə-dejə.

Esitqılıñ mən fagırlıñ səsini,
Baza kara sahn, dytyp jaslıñ,
Avcıjam qəzmizəm av bərəsini,
Maral by daglarda var dejə-dejə.

Daha qəldi cana aj Mirzə,
Az kalıb ezkindən jana aj Mirzə,
Baz endirməqdi syltana xana aj Mirzə
Duzubdur çelləra jar dejə-dejə

7.

Ej arifa bir balalı kyl oldym,
Mənim ehvalıma ellər agladı.
Istədim qi, jən چevirəm bir jana,
Gybar təbdil tapdı jollar agladı.

Bahar olar el daglara qəç ejlər,
Qulqəz bojylara xələt biçilər,
Bir baga qirdim qi, ejnim açılar,
Bulbul fagan edib qullor agladı.

Bai allahıñ qım tab edər bir belə aha,
Qimim var qi, qimə qedim pənahı,
Dərdim sejjledim bir adıl zaha,
Zah pərlisan oldy kyllar agladı.

Bir bag saldıñ nəzər salam bagına,
Fələq həsrət kojdı məni natına,
Mırzəm əzm etdi qul qənarına,
Sonalar urquzub qullər agladı.

8.

(Xəjjat Mırzə kızı; və qəlinin dilindən dejir)

Kız dejər qalçənlı bağlar içində,
Bulbul qibi xoz məqanıñ var mənim.
Dəslərim bənzəjər təzə tyryncə,
Əl dəjməmis kəddi-saçım var mənim.

Qəlin dejər aj qullu baxtavar,
Tər bədən, jazlı alım var mənim.
Qejmizəm əjnime zər zibani,
Atlas kofta, tirmə zalıım var mənim.

Kız dejər ejni rənqim açılar,
Tas kyryb bakar falçılardar,
Hər tərəfdən təqulub qələr elçilər,
Qələr necə xozca ikbaliım var mənim.

Qəlin dejər tellərimi əsdirrəm,
Əsdiribən kız basını, qasdırırm,
İşqə belə mina qəmər duzdurrəm,
Mərd ijit kyemaga incə belim var mənim.

Kız dejər oksatsalar okzamıñam anama,
Incə sədəf, dur duzdurrəm tanama,
Əl dejsə kojnymda sıñar zamama,
İjləməjə byxak alda qulum var mənim.

Qailın agzıñ açıb kılza sez dejər,
«Havalanma dyr jerində duz» dejər,
Neça cavan sy jolymy qəzlojər,
Dokkazlarda kılı-kalıım var mənim.

Kız dejər əlimə alsam pejmama,
Nyz edər koca kalmaz cavana,
Kocanı cavani ejlərem divana,
Zenəxdanda ləlli qevh-rim var mənim.

Qəlin dejər mənəm simajı-tugjyn.
Kojnymda dəslərim bəslənib kovyn.
Əl vyranda dyrar bygyn və bygyn,
Sag urəjim, açık əlim var mənim.

Kız dejər bənzəjərəm ahy cejrana,
Çok qen bədən olmak jarasar hejvanc
Bədənim kamətim nəcib nizana,
By sajakda bir qamalıım var mənim.

Qəlin dejər baglaram belə qumus qəməri.
Mat ejlərəm qejdə zəmsu-kəməri,
Xəjjat Mirzə olsa mana müstəri,
Lejli qibi çok camalıım var mənim.

Kız dejər dilimdən qəlməz nasak
Qer nə cur bysatdyr bəzənib otak,
Əqər Mirzə qəlsə by qecə konak
Onda qer nə eah, caħalıım vár mənim.

9.

Bazına dənduqum vafalı dilbər,
Dolan qəl janıma jar zırın-zırın.
Ala qozlərinə, kələm kazına,
Can kyrban ejlərəm mən zırın-zırın

Ag ızıne sijah pərdə dytyrsan,
Misqin myradımı qama jetirson,
Əlan vaktda bazıım ustə otyrsan,
Versem szıxılə can zırın-zırın.

Sən ziqarı atdıım bas byrdy qulləm,
Didarlıq qərsəm jəkin bil əlləm,
Jandırsan atəsə cana zaj billəm.
Deja aj Mirzə jan zırın-zırın.

10.

Bazına dənduqum vafalı dilbər,
Aj kız by qızarın bylagadyrmy?
Nije qec qedib, qec qəlirsən,
Tez qəlib qetmoqın kadagandyrmy?

Mən kyrbananı o ag ajna kabaga,
Muzqan qipriqlərə, qulqəz janaga,
Simi-zənəxdana, o ag byxaga
Zəqərin zərbəti dodagadyrmy?

Əlməjəjdin tapajdlım Xəjjat Mirzə,
Hicranlı tuccarı, a sejjat Mirzə,
Olmaç seniz qibi ystat Mirzə,
Cənub jar jolynda sadagadyrmy?

ƏSƏRİNDEN NUMUNƏ.

1.

Dyvak kapma

(Muxəmməs)

Aşık Əsəd

Aşık Əsəd 1883-cü ildə Qəjəcə mahalliyində Karakojuñlı qəndin də anadan olmuşdur. 12 yaşında atası vəfat etdiqindən, bəri qıçırıq bir ajiłə juqu onun üzərinə düşmür; onu idarə edə bilməq üçün mülqədar zəxslərin janında bəz il xidmət etməqə məcbur olmuşdur. Nəqərçiliqi zamanında daglarda, jamaclarda mal-karanç otarar-qan, dərdini-gəmini ynytmak üçün eaitdiqi, ejrəndiqi el mahnişlərindən həzin-həzin okymaga başlamış və ara bir də əzundən sez deməkdir. Çellərdə, kırılarda naj çala-çala mahni, okyja-okyja jəzamış və belə həyat onda aşıklıqga bəriq bir həvəs, və bəriq bir zevk ojatmışdır. Mal otarmak ilə çalmak-çagırmaq onun incə ryhyny və parlak zevkini tə'sin edəməmiş. Ona qəra də nəqərçiliqi tərəf edərəq aşıklıqga başlamışdır. «Aşıklıqla ajiłə idarə etməq olmaz» deyə boyuq kardazlı dəfələrlə aşık Əsədin sazlımlı kürməz, aşıklıqga qətməqinə mane olmuşdur. Aşık Əsəd aşıklığı 20 yaşında kədər qızılın etmişdir. Laqın ondan sonra kardazlınlı razı olma-maqına bəkmajarak, səmimi kosmaları, incə qəzəlləmələri ilə eldə—obada məzhiyr olan və kabil ystadlardan sajlan aşık Əsəd qərin janında zəjird olmuy. Çok qəcmədən saz çalmagı, sez okymagi, qozəlcəsinə ejsəmisi. Nvvallarda zəjird olan aşık Əsəd indi ystalaşmış, və sərbəst olaraq zamana ajid seirler sejleməqdə, havalar duzalmaqdadur. O, jıgıl-jıgıl təcnişləri, muxəmməsləri, nəsilətləri, dodakdəjməzləri, dejişmələri, xusysılıq qərajlı, və qəzəlləmələrlə Qojeç, Kazax və Qəncə mahallələndə bəriq hərmet və zəhrət kazanmışdır. Aşık Əsəd bynynla da kalmamış. O, jeniliğə ajid də bir çox zəjirlər sejlemiş. Və hər zaman əzyar, firke və qancılar jıgılcaklärında çalmış, çagırılmışdır. Beləliklə 1927-ci ənəsində Kazaxda 1 may bayramı, münasəbatılıq çagırılmış kəza aşıklar jıgılcağında və Xalk Məarif Komisarılığı tərəfindən Başqılda çagırılmış Azərbaycan aşıklar kyrıltajında da bütün Azərbaycan aşıkları, içerisinde birinciliyi kazanmışdır.

Sərimi pezqez elərəm
Hal bilən, zirin qulən
Qəzələri cəllada dənub
Dəz açıq buxag açıq,
Mal deməq lajıq dejil

Bir belə terlan qəlinə,
Bela mehriban qəlinə,
Gəmzəsində kan qəlinə,
Teli pərisan qəlinə,
Nə dejim kyrban qəlinə

Qər necə culvələnif
Ərz uzunun məlejəsi,
Murdələrə zəfa verər
Mıslırdə bazar açıb
Hər qəs qərur kəddi-dalıñ

Alvízlin tərlanı, qibi,
Behistin gülmanı, qibi,
Xəstələr Logmanı, qibi,
Zilejxa Qən'anı, qibi,
Dejirlər əhsən qəlinə

Aj kabak zə'lə verər
Dişləri incə sədəf,
Bajaz sinə, bajaz məmə,
Qurcustin qəzəllərinin

Janaglınlı agına bak,
Dödagınlı kajmagına bak,
Ustə boyin bagına bak,
Hamılsı dejər can qəlinə.

Xalikim baxə eləjib
By syrətdə insan olmaz
Fəmili mələqzadə,
Cəfər qərüb bihyz olyr

Əzunə lajıq dijari,
Ja hurudu, ja da pəri,
Syjyn o tojyndan bəri;
Məhəmməd olybdy deli,

Tər libas tər əndama
Qızıvarası, zər, təla,
Kızlı dujmə bojudu bagı,
Əzu bilir Aşık Əsəd
Dərdimi həjan edin

Tər qejinib tər dolanır,
Belinda qəmər dolanır,
Ətraflına zər dolanır,
By məclisdə var dolanır,
Həqimi-Logman qəlinə.

2.

Qərajlı

Qəzəl sənin nə və'dəndi,
Qəsilib kısa tellerin.
Qalagajın əlvən, kılgac;
Ustundən basa tellərin.

Janaklarıñ quldur solmaz,
Okladın jaram sagalmaz,
Qızıñ cəllad, kazıñ almaz 1)
Bagrılımü qəsə tellerin.

Janında saklasan kyly,
Qumuz biləq nəziq əli,
Lejlu-nahar sabah jelı,
Dəjəndə əsə tellerin.

Vəsfinə sözler jaraçır,
Kolların bojnymdan asır,
Qəqliq qibi kakkıldazır,
Qəlibdi səsə tellerin.

Bagban aglar bar ycyndan,
Xəstə olər nar ycyndan,
Əsəd qibi jar ycyndan,
Batlıbdyr jasa tellerin.

3.

Dejimə

Inci xanım

— Məndən salam olsun Aziq Əsəda,
Əjər aziqsa da mejdana qəlsin.
Canını kojsyn by mejdana sərasər,
Qəznməsin dənjada ofsana qəlsin.

Aziq Əsəd

— Inci xanım, cavabını eziitmə,
Dovtelebəyi doli divana qəlləm.
Neçəsin salmızam xaçı-tyrabı,
Mejdənə mərdi-mordana qəlləm.

Inci xanım

— Aktarlıram ystadılarıñ pirini,
Kavvas qibi qərəq qəzə dərini,
Aziq olan qızıldarını sıritni?
Məndən mərdsə də mordana qəlsin.

Aziq Əsəd

— Çağıraram ystadılarıñ pirini,
Bojlamañ dərjaları, dərini;
İjt olan qızıldarını sıritni
Nejər sənin qibi, məstana qəlləm.

1) Almas.

Inci xanım

— Aziqlar ystadıñdan sejledim.
Eşkin dərjasına qırıb bojladım,
Ələm zahıñ sazlıñ kırıb kojladım,
Gəzət ejləmizəm hər jana qəlsin.

Aziq Əsəd

— Nə səs salıbsan hər dijarın elinə,
Qəzəl qərəq əsgal verə telinə,
Qecməjibsan qamıl ystad əlinə.
Olsa juz sənin qibi əzənana qəlləm.

Inci xanım

— Incijem sezumı eflərəm təmam,
Dilimde vordimdir on iai imam,
Atam xanlarbəjdi, məqanıñ Agdam,
Dolanıç basımta pərvana qəlsin.

Aziq Əsəd

— Qələrəm Agdamda kyrram divanı,
Ariflər seçərlər jaxsı jamanı,
Aktarlıram sənin qibi cavani,
Qərsəm camalıñ imana qəlləm.

4.

Dejimə.

Inci xanım

— Bir nama jazməzəm hər mahallara,
Qunda boz qərirəm mejdən qəl-qəl.
Əvvəller naməni iltimas jazdım,
Çağıraram kadir subhani qəl-qəl.

Aziq Əsəd

— Bir nama jazməzəm ne jeqə xana,
Joklamamıç sən insanı aj Inci
Kırk dəst təenisim var, juz də divanı,
Təq alıbsan o mejdən aj Inci.

Inci xanım

— Xalikim veribdər doly paş mənə,
By dunjada aziq qəlinəz taj mənə,
Bir dörjajam que qətirməz çaj mənə,
Adalar daglıtmaz ummamı qəl-qəl.

Aziq Əsəd

— Samıxda bir kuz oldy sənin təq
Eşk sevdasına doldy sənin təq,
Saraldı əlimdə sóldy sənin təq,
Eaitinədinni o tyfanı aj Inci.

Inci xanım

— Okydım dərsimi çıkdımı baza mən,
Tez olaram aziqlara paşa mən,
Çəqərəm kajnaglıma çallamı daza mən,
Jandıraram bil qı hər jana qəl-qəl.

Aziq Əsəd

— Qələrəm mejdana mərdi-mordana,
Bir devran açaram Rustəm jana
Dokkız sajirdim işlər hər jana,
Mənəm qeyhəri-dur mə'dəni aj Inci.

5.

Qədən qəlməz təcnis.

Ezidib bilənlər, arif olanlar,
Insan neçə sejdə ejləməzmi of...
Bir tajfa qərüb xəbər alanda
Cavabını verəndə ejləməzmi of...
Xoz cavabla ony təqrar ejləsən,
Cavabını verəndə aj edər of.. of..

Bajkylar məsqəni, jara kajlanı,
Dytybdyr dəstində jara kajlanı,
Doldyryb verəndə jara kajlanı,
Çeqəndə ləbində ejləməzmi of...
O sırin ləbindən bysə dilədim;
Bakar bəziñ bylar, aj edər of.. of..

Qəzum əldə qərdü ez rubabını,
Qənül həmdəm istər ez barlıñ,
Zərbaf tokyjanda urubabıñ,
Məqjə tel atanda ejləməzmi of...
Məqjə atılıb sırin qarıñ qərəndə,
Bir teli kırılsıa aj edər of... of..

Sıvarar səməndini bir qundə minə
Bir qundə atlana bir qundə minə,
Əzdəha Əsədi bir qundə dəminə
Sərasər çəqəndə ejləməzmi of.
Vafalı, jar kəbrim ustən qəçəndə.
Jada salar aglar aj edər of... of..

6.

Cagahı təcnis

Ismiñ uç həriflən ejləşim aşqar,
Mimdur, nyndyr sin jazlılb dal-dala;

Jok ažılx dal-dala,
Bajky qəzər dal-dala,
Açılıb jakan bəndi,
Çəq qırıbanıñ dal-dala.

Sədrin usta ayx məmələr qərunur
Bəd nəzərdən punhan ejlə dal-dala!

Surmə çəq kəzəlna nə kara jaxzı,
Ag ustdən jazılar nə kara jaxzı.

Jok ažık nə kara,
Qəzələrin nə kara,
Həsrətindən məcnynam,
Qər qunum nə kara.

Zulfərin öerdanda nə kara jaxzı,
On dərt əruq çin-çin ecib dal-dala.

Əsədəm dunjada nizana kojdym,
Təmiz ad saxlaşdırın nizana kojdym.
Jok ažık nizana,
Zulf uzundə nizana,
Sinəmə daglar çəqdin
Kaldı əldə nizana.

Sərimi karzılna nizana kojdym,
Əsirqəmə at oklarıñ dal-dala.

7.

Həsrətin çəqərdim binadan sənin
Əcəb kədəm kojdym aj aga dilbər.
Muştak idim mah camalıñ qərməjə,
Inci sadəf duzulub byxaga dilbər

Mən ažıksam ləblərində zərbətə,
Bagrlı çatlar qul janında xar jata;
Əjləzəsən bir dəm sırin səhbətə.
Hərdəm quzar edəsən otaga dijbər.

Dost doston qorməsə jəkinjad oly
Uzun qərsə xəstə qənül zad oly
Əjləzəsən sən də mənlə ru-bə-ry
Açam tər sinəndən by bagı dilbər.

Aj qozəl dolanma sən belə müzəqil.
Sən allah qəl bize hərdəm damız qul,
Bir mən olym, bir sən, bir da bir mənzil,
Çəqəm dahamıñdan jazmagi, dilbər.

Ismiñ izhar edim zejdən işarət
Fani deşil nyñi-jejdən ibarət,
Qim edər hər qız ejdən əlqajət,
Çəqərsən jokdyr fəragı, dilbər.

Xırda-xırda jazmak altdan quləndə,
Ryhym çıkdı can kalmadı bədəndə,
Min nazılə uz dəndərib qələndə,
Vyrırsan Əsədə juz dagı diltər.

8.

Qərajlı.

Qəzel sənə nə kajdadır
Salıbsan jana tellərin;
Qərəni candan ejləjir
Bir koj punhana tellərin.

Qətmə dajan bir sən allah,
Qərən desin nə masallah;
Kijmat kojan olmaz vallahi,
Qətsə hər jana tellərin.

Əsədəm oda janıram
Qorəq candan ysanıram
Sərrafjamı mən tənıram
Verməm İrana tellərin.

9.

Muxəmməs

O kaşlarlı tələrinini
Bəsərlinqinə nə təaccubam
Aləm el nejləsin
Səni qərən ajrı dusər

Bir qozel pejda olyb
Səd atərin zambyryna
Zimistanda kılzlı qulu
Qəzmisəm hər kırğız
Zeqi, Zirvan dejirəm

Qəzəlliqin by vasfini
Xoj, Salmas Maraga,
Inqilisə gəzet jazılm
Hindistana tel çəqdirim
Koj qəlsin peavazına

Okzatlım qamana pəri;
Dincimizəm qymana pəri;
Quc verər imana pəri,
Çəqar ol aman a pəri.

By Azərbajcanda təzə,
Bal saklajıb zanda təzə.
Bəstəjifdi canda təzə,
Jokdyr Dagıstanda təzə,
Qızunu kyrban a pəri,

Qədim o İrana dejim,
Təbrizə, Tehrana dejim;
Bir də al osmana dejim,
By jana tyrana dejim,
Byrdan Qırçustan a pəri.

Nagafıldan sıgal verib
Isvaha tirmə jarasır
Zaxlajasan ag otakda
Sən qı kardaşım kılzısan
Əmrunu kocaldıbdyr

Jaranıbsan belə qozəl
Baqlı, Dərbənd, Kybə,
Jer zuzunə mən balağın
Vəsf elər azık Əsəd
Kazax, Qəncə, Karabag.

Aj kabaga mah camala,
Duzdurəsən kəddi-dala
Sən bakasan purqamala
El duzməsin qəc xəjala,
By zulmu-zaman a pəri

Mislin Saljanda jokdyr,
Jeddi Dagıstanda jokdyr,
Əradəqi gəlmənda jokdyr,
Cənnəti ruzvanda jokdyr,
Telma heiran a pəri.

10.

Hər jetən qozələ qozəl demərəm,
Qozəllərdə qərəq iżvə naz ola.
Byxagından ətri-bənəfzə verə,
Koynu qulən ola, bahar, jaz ola

Hər qorəndə həsrətindən sarıza,
Dejə, qula, zirin-zirin danıza;
Əl dəjəndə tez-tez qusə barıza
Aralıkdə iżvə ola, naz ola.

Nə yzyn, nə qədəq munasib qərəq;
Agzı, byrny nəziq; dodak qip qərəq,
Əndam naziq, bədən butun saf qərəq,
Baxtıq vyra by nizanda kılz ola.

Ərdən bosanandan bir az qənar dyr,
Əri olən qozəl, bakma bojnyn byr,
Azık Əsəd bir tərlana toryn kyr,
Bəlgə tora dusən bir sahbaz ola.

11.

Qərajlı.

Sənin həsrətin çəqməqdən,
Dərdim jetdi uza qəqliq;
Sevərsən kədir allahu,
Rubənd salma nəzə qəqliq;

Dilin dodagın kənd olsyn,
Əjləsin qənul bənd olsyn,
Hər qəs dənsə ləvənd olsyn,
Ilkar kojak jaza qəqliq.

Dostdan dosta by fənadi,
Zulfun bojnyma qəməndi
Disin durdu, dilin kənəddi
Dodaklarıñ məzə qəqliq.

Telina içərem andı,
Eşkindən qəberəm jandı,
Aşk Əsəd kyrbandı
Sən qələndə bize qəqliq.

12.

Muxəmməs

Nazılə qəldi otaga
Tavys qibi culvələnir
Birisi huru, biisi pəri,
Qəzləri callada dənub,

Məclisə zakaz verib
Davyd qibi nəfəs çəqib
Bulbul qibi çalıçəh vyryb
İəvə, gəmzə canlım alır
Məni sənin azılıqnam

Qəzmizəm hər kıraklı,
Bojlanır dyrna sajak
El, olqa, aj həzərat
Mənim qibi dərd olındı,
Jaralar vəhləmisen

Cahtı, ahı, kara sakkal
Didatlından ajrı duəən
Sən Lejlisən, olar Məenyn,
Hər nə fərmajız byjyrsan,
Əmrinə bas ejiblər

Mehmanlınz aşk Əsəd
Bel nəziq, qərdən nəziq,
İsvaha tər kostanıñ
Jolynda kyrban qəsətəm
Bir qun ola ouzar duza,

Lejli nisan xırdaca kız,
Artıraq əan xırdaca kız,
Birisi də sən xırdaca kız,
Gəmzəsi kan xırdaca kız,

Azılık saz eləsin
Bir də xoəvəz eləsin,
Zimistən jaz eləsin,
Daha bize az eləsin,
Etme qıymət xırdaca kız.

Bələ cavan qərməmizəm,
Kazı, qaman qərməmizəm,
Allah aman qərməmizəm,
Kədd qaman qərməmizəm
Əldüm aman xırdaca kız.

Qorub sənə majil olyb,
Ağlı, qedib zajil olyb,
Çələ duzub sajil olyb,
Hamı, ona kajil olyb,
Byjyr fərman xırdaca kız.

Məclisinizə duzub safəri,
Dolajıb kuzıl qəməri,
Ustundən qejib məxməri,
Məhamməd ilə Gəfəri,
Olak mehman xırdaca kız

13.

Sallana sallana kədəm koj bize.
Asta jeri ajaklarıñ kyrbanı,
Təbibimsən vəhləm ejlə jarama,
Qul əlində barmaklarıñ kyrbanı.

Husnunu qərcidə qəzum kamazıq,
Vəsfini dejərdə dilim dolasıq,
Dindirirəm əlin-zirin danəszıq,
Zəhdı-zəqər dodaklarıñ kyrbanı.

Ajna kabak çeqilibdur varaga,
Qulqəz qul deşənib zulfə, byxaga,
Jarañjam kalka bilməm ajaga,
Tyt kolyman dajaklarıñ kyrbanı.

Əsədəm qəzmizəm daglar arası,
Jəman olyr nazlı jarlı sevdası,
Sən aglama qədər qəzün karası,
Ləqə duşər janaklarıñ kyrbanı.

14.

Məcnun təqin by dagları, qəzirdim
Çıkdı kəzəlma bir jar zirin-zirin.
Əcəb by jerlərin sejrenqahı var,
Dər qətir bagçandan bar zirin-zirin.

Bir kəmət bojlysan ləbləri pustə,
Mən sənin dərdindən olmuySAM xəstə,
Bir ləhzə basımlı al dizin ustə,
Əmim dodagından bal zirin-zirin.

Bulbul qibi by baglarda eturdum,
Xyni-cigər ezk odyna katıldım,
Xəstə duzub gurbət eldə jatıldım,
Qəndərsən daglardan kar zirin-zirin.

Mən Əsədəm sənə kyrban olym jar,
İncimə sən kol bojnyna salıñm jar,
Bir kyl olyb killygynda kalıñm jar,
Can verim janında jar zirin-zirin.

15.

Aj bimurvet mən ha səndən etəri
Dizmizəm daglara sajiləm indi.
Can çıkdı cəsəddən, sən azqarla qəz,
O mah camalına majiləm indi.

Lejli-Məcnyn qibi bəlaja düşdüm,
Mən sənin dərdindən billah vühyəm,
Mən qı içməmizəm niyə sərخosam,
Əmsəm ləblərindən ağılam indi.

Qərdum camalını by nə həvəsdür,
Ryhym qədib, cismim kyry kəfəsdür,
By dərdi-məhnətin Əsədə bəsdür,
Əldurursən əldur, kajiləm indi.

Qərəqərli Məhəmməd

1.

Ala qəz cejranımlı nədən məlylsan,
Əjər lal olybsan dil sana kyrban.
Nəstər qırpiqlerin təqər kauqımlı,
Nəziq əllərinlə sil sana kyrban.

Bazlına dəndujum qəzləri xəndan,
Baz verdi məmələr çıkdı jaxandan;
Dedim pərim bir bysə ver o xaldan,
Açıklärndlı dedi: al sana kyrban.

Məhəmmədəm mən qəlirdim kabakdan,
Xançın eşkin məni saldı, ajakdan,
Bir bysə istədim dildən, dodakdan;
—Kadasın aldıqlım al sənə kyrban.

2.

Xəbər almak ajılıb olmaz,
Nədəndi kısa tellərin?
Joksa azağın olubdur.
Baťibdyr jasa tellərin.

Yca daglar ycəsi təq,
Zahmar ilan sycəsi, təq,
Jazähləz əjricəsi təq,
Sərində əsə tellərin.

Məhəmmədəm jana-jana.
Jandı, bagrımlı dondu kana,
Çapar sallam Qurcustana,
Firənqi basa tellərin.

3.

Belə qəl qet bag arasından,
Bulbullar urquzub qul inciməsin.
Dindirəndə qəlmə-qəlmə cavab ver,
Dodak tərpənməsin, dil inciməsin.

Sevqi sevqisindən alanda nəmər,
Şirin də danışar ləbindən əmər,
Firyə duzdurər minadan qəmər,
Belə kyrzaqılan bel inciməsin.

Məhəmmədəm dəstan oldym dillərə,
Bulbul olyb konam gejri qullərə,
Jarılm kədəm basıb nazlı jollara,
Asta kədəm koj qi, jol inciməsin.

4.

Sallanğınan qədən dilbər,
Qərəm ejlə jar javaz qet;
Məni dərdə salan dilbər,
Qərəm ejlə jar javaz qet.

Qul dibini almaslı xar,
Qənluna qətirmə gubar,
Sinən dəzəq məməndi nar.
Ag byxagi kar javaz qet.

Aglajaram qoz tiqərəm,
Mən zairəm soz səqərəm,
Məhəmməd intizər çəqərəm,
Kəddi kələməqər javaz qet.

5.

Gurbət eldə duadum xəsta
Jerim silqib salan jokdyr,
Hər tərəfə işlər kəflə
By barbada qəlan jokdyr.

Xalları, var hind-i-hindi,
Jar başına dənum indi,
Səni sevdim alım bildi,
By sozündə jalən jokdyr.

Qəl bir Məhəmmədi dindir,
Qunahıñ bojnyna mindir,
Əldurursən əzun əldur,
Kanlım səndən alan jokdyr.

6.

Aj agalar, aj kazıiar,
Qərun nələrdən ajrlıdım?
Bir bysə aldım ləbindən,
Dili zəqərdən ajrlıdım.

Dərddən xəbərdar olmadım,
Jardan intikam almadım,
Bir qecə mehman olmadım,
Qul uzdu jardan ajrlıdım.

Məhəmməd ejləjər diləq,
Həsrət kojma bizi fələq,
Sərvi bojly huru, mələq,
Mən inca beldən ajrlıdım.

7.

Dejizma.

Qərəqərlı Məhəmməd	— Vazlına dəndujum, kyrban oldygym, Sojlə qərum jarlım nəçün məlylsan? Ala qezlərinə hejran oldygym, Sojlə qərum jarlım nəçün məlylsan?
Pəri	— Vazlına dəndujum aj əcəm oglı, Oqlan, dərdim çökdür necə sejlepim? Sənə kyrban olsyn by jazık canım, Oqlan, dərdim çökdür necə sejlepim?
Məhəmməd	— Olmaz sənin qimi agli, danəndə, Dərdim axdı, mah camalıñ qərəndə, Nə kalıbsan xarabazar viranda, Sejlep qərum xanım nəçün məlylsan?

Peri

— Pis balajdım mən də kaldıım iyvada,
Qecə-qaynduz var əllərim dyada,
O cavan kardazım kalıb davada,
Oglan, dərdim çokdyr necə seiləjim?

Məhəmməd

— Məhəmməd də qəidi səni qərməjə,
Əl yzadıb gönçə qulun dərməjə,
Hər nə tizqul desən onu verməjə,
Sejə qərum xanım nədən məryışan?

Aşk Əmrəh

1.

Bizim jerda bir evə sona devr elər,
Bazi jazlı, ajakları kırımlızı.
İnidən, sədəfdən almış agzına,
Alma qibi janakları kırımlızı.

— Bizim jerlər safalıdyr, yecaldyr,
Malım jokdyr jara kyrban by candyr,
Jakyt dejil, jaman dejil mərcandyar,
Ag kollarda kolbagları kırımlızı.

Bylag ustə qulicurlar-quluzur,
Elə sandım tyty dillim damızıı.
Uzyn bojly kanatları zərnizim,
Dəzu çımxııı var əlləri kırımlızı.

Əmrəh dijor məni qorou by dəmdə,
Aglaşmadan jaı kalmadı didəmdə.
Çahı-çarpaz jaram vardyr sinəmdə,
Səlmə çəqmisi by dagları kırımlızı.

2.

Dejimə.

Səlininaz

— Bazi na dondujuim, xan əmim oglu,
Əzüñ oz kəlbimdə qusmusəm səndən.
Mən dejim ərzimi kan əmim oglu,
Əzüñ oz kəlbimdə qusmusəm səndən.

Aşk Əmrəh

— Bazi na dondujuim xan əmim kizi,
Ala qozlu Səlininazım nədən qusmusən?
Mən dejim ərzimi kan əmim kizi,
Ala qozlu Səlininazım nədən qusmusən?

- Səliminaz** — Qıftarım eśidən qələr əjlənər,
Camalımlı qərən qədər dilənər,
Kızlar arasında nələr sejłənər,
Cozgyn çajlar qibi dazmışam səndən.
- Azıl Əmrəh** — Sevqi sevgisindən qusməq ajıfdyr,
Belə sezlər aralıxdə zajıfdyr,
Serjagıflar jakıñ behtan dejıfdur,
Ala qəzlu Səliminazıñ nədən qusmusən?
- Səliminaz** — Jahn qəlinəz xan Səliminin dilindən,
Əzqə bulbul ətr alamaz qulundən,
Bir qəzəl sevmisən Alxat elindən.
Karlı daglar qibi kaçmışam səndən.
- Azıl Əmrəh** — Əmrəhən qəjsündə jaranı qərdum,
Serjagıf vryrybdyr jaranı qərdum,
Kojnynda bəsləndim haranı qərdum,
Ala qəzlu Səliminazıñ nədən qusmusən?

3.

Dejizmə.

- Azıl Əmrəh** — Aj xocalar qəlin size sejlejim.
Qezum duşub by Səliminin mərcanəsinə.
Sərraflar jıgilib kijmot kojsynlar,
Min tuman qəsdirsin bir danəsinə.
- Səliminaz** — Əzəl məhubbətini icad ejlədin,
Qədirsen qet, hər nə qarlı var sənin.
El içində məni bədnəm ejlədin,
Necə dejim e'tibarlı var sənin.
- Azıl Əmrəh** — Kızıldan çaprazlı jar dujmələri,
Əjinə qejib zər zivaları,
Qılınuşdən də agdyr kız məmələri,
Çəqilib Səliminin kar sinəsinə.
- Səliminaz** — Iqi soz bilrəm aləm ażqara,
Heç birini demərəm çəqsələr dara;
Mənə jalın satıb olma avara,
Mən bilrəm gejri jarlı var sənin.
- Azıl Əmrəh** — Əmrəh dejər aj kara baxtım;
Çaj qibi bylandım, sel qibi akdtım;
Dunjanın malıñ mulqun byrakdım,
Duşmuşam Səliminin gəmxanəsinə.
- Səliminaz** — Aləm bilir Səliminaza bytasan,
Insafdyrmı, gejri həmidəm dytasan,
Jeri Əmrəh mətləbinə çatasan,
Qədirsen qet ixtiyarlı var sənin.

- 4.
- Dejizmə.**
- Əhməd Xoca** — Bəzənə dəndujum, kyrban oldygym,
Can Əmrəhən, can Sajadın, can sənin.
Alıqılıb odyna burjan oldygym,
Can Əmrəhən, can Sajadın, can sənin.
- Sajat Pəri 1)** — Bəzənə dəndujum aj Əhməd xoca,
Mən Əmrəhə səndən jaxzı saklaram.
Qunduz ag otakda, qecə kojnymda,
Mən Əmrəhə səndən jaxzı saklaram.
- Əhməd Xoca** — Sizin daglar bizim dagdan daldadır,
Qızıllər duzulub sağı soldadır,
Onya Səlmisinin 2) qəzu joldadır.
Can Əmrəhən, can Sajadın, can sənin.
- Sajat Pəri** — Jenə daglar bəzə qəldi imana,
Jandı canlım dərd əlindən aman-amana.
Səlmi dedin məni saldıq qymana.
Mən Əmrəhə səndən jaxzı saklaram.
- Əhməd Xoca** — Xoca Əhmədin by gəmli çağında,
Sinəsi də caflı—çapraz dagında,
Səlmi bir agacdır onyn bagında,
Can Əmrəhən, can Sajadın, can sənin.
- Sajat Pəri** — Sajat pəri xılna kojar dəstini,
Tez jetirrəm kohymyna dostyna,
Jer olmasa allam sinəm istunə,
Mən Əmrəhə səndən jaxzı saklaram.
- 5.
- Dejizmə.**
- Əhməd Xoca** — Bəzənə dəndujum aj Səlmi xanım,
Bir neçə almanı dərmə bagında,
Qunahqar bəndəjəm çökdür qumahıım,
Qunahqar canlımı alma bagında.
- Səliminaz** — Bəzənə dəndujum qul uzdu Xoca,
Sejle qərum Əmrəhə sənin nəjindur?
Kərarlım qəsilib qunduz həm qecə,
Sejle qərum Əmrəhə sənli nəjindur?
- 1) Azıl Əmrəhən iştirai nisanlısı, Sajat Pəriidur.
2) Səliminaz Əmrəhən birinci nisanlısı, ve bytasıdyr.

- Əhməd xoca** — O sənə azıkdir, sən ona məşyuk,
Sijah zulfun dal qərdəndə karlıdır.
Bir məni elkürməqlə az olmaz azıkdir,
Məni kalmakala salma bagında.
- Səlminaz** — Qecələr çəqdiqim alı zərlindir,
Gənçə əulun kisməti də xarlındır,
Əmrəh dedicəjin mənim jərlindir,
Sejle qərum Əmrəh sənin nəjindir?
- Əhməd Xoca** — Bir alma dərməqlə alma az olmaz,
Zəmama dərməqlə bostan pozylmaz.
Bir Əhməd elməqlə azıkdir az olmaz,
Qəl məni zindana salma bagında.
- Səlminaz** — Səlmi dejər mənim kara olsyn uzum,
Lal olsyn dilim, qor olsyn qəzum,
Bilmədim nalajık danlıdım səzum,
Sejle qərum Əmrəh sənin nəjindir?

6.

Gafil, pəncərədən bakdı, kajlıdı,
Tavys tamazalı, son Səlminaz.
Muzqanları, təq bir təq bir ok atar,
Artık qar ejlədi cana Səlminaz
—
Hərdən-hərdən bizim qolda suzurson,
Kıja bakıb bagrım bəzdi özirson.
Kajda bydyr dərjalarda uzursən,
Neyb, konyb hər immanə Səlminaz.

Pozgyn zulflərin hərdən duzurson,
Əlinə tellərin zana Səlminaz,
İratı, Tyrani, by zirin canı,
Əmrəh kyrban ejlər sana Səlminaz.

7.

Qorajlı.

By öüm bir zahlar zahınlı,
Aktarırlar, qəzum aktarırlar.
Azıklar kibləqahınlı,
Aktarırlar, qəzum aktarırlar.

Verin azıqları rəjənlı,
Jetirin həkkə-sajlırlı,
Ərədə mələqlər tajlırlı,
Aktarırlar, qəzum aktarırlar.

Əmrəh sevdi sən təq nazi,
Tyty dilli, xəzavazi,
Məhəzər qunu Səlminazı,
Aktarırlar, qəzum aktarırlar.

8.

Kozajaprapk.

Dedim qılıq qılışən nədur;
Dedim safalıldır?
Dedim ejzi-iżrət nədur
Dedim qəlsən surəq

Dedim e'la nədur;
Dedim Kəmər nədur,
Dedim alma nədur,
Dedim əpməlisən.

Dedim inci nədur,
Dedim əbry nədur,
Dedim fincan nədur,
Dedim əmməlisən.

Dedim sijah nədur,
Dedim zəqər nədur,
Dedim nəziq nədur,
Dedim kycmalısan.

Dedim kylaz nədur
Dedim yzak nədur
Dedim Əmrəh qımdur
Dedim qəlsən qədəq

Dedi bagımdır.
Sejlədi jok, jok.
Dedi safamdır.
Sejlədi jok, jok.

Dedi qəzumdur;
Dedi səzumdur;
Dedi uzumdur;
Sejlədi jok, jok.

Dedi dişimdur;
Dedi kazımdır.
Dedi dezumdur;
Sejlədi jok, jok.

Dedi telimdar.
Dedi dilimdur.
Dedi belimdir;
Sejlədi jok, jok.

Dedi kolymdır.
Dedi jolymdır.
Dedi kylymdır.
Sejlədi jok, jok.

9.

Sallana-sallana qədən salatınlı,
Hajana qədirən, kılz kajlı indi.
Susəndən, sunbuldən, tər bənəfəsədən,
Onlardan byxaga duz kajlı indi.

Bojyny bənzətdim mələqsimaja,
Dərdini çəqməqdən duzmusəm vaja.
Qəqliq qibi nə kalkırsan havaja,
Terlan jok avladam tez kajıt indi.

Əjər bagbanlısan bagçabani qər,
Daglar qul-qul oldy bagçə məni qər,
Əmrəh dijər Sajat bag çəməni qər,
Əmrənum baza vardi tez kajıt indi

10.

Bazlına dəndujum kyrban oldygym,
Jar jara jetəndə qər necə sılnar.
Avçıl maralımlı min dag qəzdirib,
Bərəsinə çatanda qər necə sılnar

Biz də qedəq dostyn qul uzunu qərəq,
Dindirəq danışak əhvalın sorak,
Mə'rifət bir quldur ystaddan dərəq,
Dəjsə nadan əli qər necə sılnar.

Əmrəhə dejər əl sədətə jetiədi,
Qənənl fərehləndi havadan yedy,
Mə'rifət qeyhərdi, nadan bir daşdı.
Qleyhəri daza çal qor necə sılnar.

11.

Aj ana sonə bir soz dejim,
Son qet ony jara dejnən.
Nejləmizəm o xakana,
Mən baxlı, kara dejnən.

Qədin dejin o qəlinə,
Zalınlı kyrbasınlı belinə,
Pisq atdıkl dunja malına,
Əlim çatnır jara dejnən.

Əmrəhə dardı qimlər jazar,
Zirin caudan oldym bezar,
Tərlan-tərlan ilə qazər,
O yimasiñ sara dejnən.

12

Bizim daglar sizin dagdan ycadyr,
Qələn bəzirqandyr, qedən xocadyr,
Sərv agacı hər agacdan ycadyr,
Əslı kıldyr bydagında bar olmaz.

Vafalıja əməq versən itirməz,
Bivafa da ejut, nəsihət qetirməz,
Kabag tagı təz zəmama bitirməz,
Qejə sejutdə hajva, olmaz, nar olmaz.

Əmrəhə dejər bahar olyr, jaz olyr,
Sejqu sojquşundən sərefraz olyr,
Əmrəhən sojquşu Səhninaz olyr,
Mazarratlar müzqul işlər bitirməz.

13.

Qetdim qərdum bylag ustə,
Jarlım qəlib aglajıbdyr.
Tulaq tərlanlın jerinə,
Səjjad sarlı baglajıbdyr.

Sojdum qozəlin bojnunu,
Heç qəsə vermir ojyny,
Hicran arxənən syjyny,
Bizo sarlı baglajıbdyr.

Tanımırram syltanlı, xanı;
Qəruanıur nazlı, jar hanı.
Əmrəhə dejər bagrım zanı,
Balsız ari ballajıbdır.

Qerum qulzən olsyn jar qələn jollar,
Moc verət dərjalar, sonalı qellər,
Bajram zeydalanıb aj incə beller,
Kızıl qul ustundən zehnəm xoz qəldin.

Aşyk Bajram

1.

Dəsti bir kajdada, biləqi qırda,
Ejni ə'la typykları çykyrda,
Bir kat et içində, sumuqu qirdə,
Jar basdan-ajaga ag bədən qərəq.

Havada devr edər zəmsilə kəmər,
Əlbət belə qəzəllərin ləbləri zəqər,
Firyzə duzdurub mucəlla qəmər,
Mina qəmər üçün incə bel qərəq.

Zambyr quləcə qejə zərbabın tana,
Ag byxaga kızıl quldən duzsana.
Şumuzdən aəzləctə, kizıldan tana,
Başda qızmır işi tirmə, zal qərəq.

Alızan otak istər, ajnabənd ejvan,
Olar da bəzənə zərrin nizan.
Jazma dəzəq, nejmət xali-xorasan.
Bajram dejər by devlətə bir ikhai qərəq

2.

Sən qəldin otaga nyr jagdı baga,
Sən qələn jollara kyrban sadaga.
Xəstə duzduum kalxa bilməm ajaga,
Kədəm kojdyn jar otaga xoz qəldin.

Dilimdə sojlərəm, dəstimdə kələm,
Saralıb dərdindən qul qibi solam,
Camalı qərcəq zad olam, quləm,
Boyu mina, kəddi ələm xoz qəldin.

3.

Aşık Abdylla.

Jatmız idim xabi-gəflət içində,
Ojandım nevbahar jaz qəlib qətmiz.
Jar əlində susən-sunbul ərmagan,
Janıncı kırk ince kılz qəlib qətmiz.

Aj xocalar əlüm jejdi 1) by qundən,
Sinəmə çəpən dag, duymadən,
Laçın bərəsindən, tərlən avndan,
Urquzub Sonaiar, kaz qəlib qətmiz.

Mən Abdyllajam əzədənbillah.
Husnun təq dunja ja qəlməjib mutlək,
Nə Urha, nə Urza, nə Jysif Zilejxa,
Cahan təq Cahana az qəlib qətmiz.

4.

Sallana-sallana qələn salatlı,
Elə bildim Səlmənəzdyr by qələn.
Hər kija bakiyi, alır canlılı,
Əlqəmizə barabardyr by qələn.

Qəldim qərdum o əzəmədə otymız,
Bize zirin-zirin səhbət qətirmiz,
İçib sərxoz olyb qəndin itirmiz,
Qəndisindən bixəbərdur by qələn.

Abdyllahım hakdan aldı raiji, —
Məlam artırmasıñ kəlbə xajji, —
Itirmərəm jarıñ hakkı-sajji, —
Qəhnə jardır vafadardır by qələn.

5.

Aj bimurvat məni candan ejlədin,
Qərunu qəzumə zyx məmələrin.
Qəcənin jarlısında zirin iyxyda,
Bigafıl ustumə jılık məmələrin.

Aşık Abdylla

1.

By kəddi-kamət qı, vat səndə dildər,
Qejinib salianmagıñ bir camal istər.
Aman qəzəl, kaldi səndə ixtijar,
By Məcnuy qənlüm bir camal istər.

Səhər-səhər jellər əsər sərasər,
Qumuz qəmər, nəziq beldə sərasər;
Jar sevənlər canlılı kojar sərasər,
Jar sevməjən qədər bir camal istər.

Aşık Abdylla mehimanlıdır ona indilər,
Dərd bir iqən kalkdı ona indilər,
Mənim sənlik qənlüm ona indilər,
Sakinin dəstindən bir camı al istər.

2.

Cahan

Xab içində jatan bixəbor səjjəd,
Tərlən manom gejri tərlən istəmə.
Bəs dejərlər sevən alar sevəni,
Sev cananı, gejri canan istəmə.

Bizlərdə kajdadır saza söz deməq,
Qabab dejin kara bagrıñ qəzləməq,
Sən ilkar verib, məndən qəzləməq,
Qəlsa juz min əbru-qaman istəmə.

Elin xəber alsan nisan by nisan,
Səndən ajrlanı oldym pərisan,
Atam Camal bəjdür, oz adıñ Cahan,
Sev Cahani, gejri Cahan istəmə.

1) Ejil deməqdur.

Jerijib-jerijib ezunu əjmə,
Həsrətin çəqmizəm xətirmə dəjmə,
Altından qəmərçin, ustandən dujmə,
Mənə al araja sılk məmələrin.

Abdullahım sənsiz jola varmasın,
Punhan oty bəd nəzərlər qərməsin,
Agaxan da gonça qulun dərməsin,
Həmajıl altından tak məmələrin.

6.

Sijah zulfun ag uzundə çin-bə-çin,
Dəstə-dəstə, halga-halga, çin-bə-çin,
Bakıçı tərlandır, adı qəjərçin,
Bir aj dogdy doqyzından bəllidur.

Sinən agdyr savalanlı karlıdan,
Jymrylanlı bənzər Qurdaz nağından
İnsanı əldürər ahi-zarlıdan,
Ag məmələr dyryzyndan bəllidur.

Konzu kızlı uzundəqi naxaldı?
Kaşlarlı karası canlılı aldı.
Əldursən də sənə kanlı halaldı,
Qəs bəzəm sinən istə kanlı bəllidur.

7.

Qoç-qoç oldy əlim jardan uzulu,
Jaman konzu koj xatırıñ xoz olsyn.
By ajrlıçk bizə hakdan qalıbdur,
Aglajalıım ala qəzlər jaç olsyn.

Sona yçdy torlan dytdy jyrdyny
Çəqməq olmaz inxənnətin dərdini,
Çok çəqmizəm by dərtlərin dərdunu,
Koj byny da çəqəjim bes olsyn.

Abdullahım yjma dunja malına,
Jaçlına, zərzivasına, alına,
Hər kuz yçdy konyd yəz dağına.
Innən belə bizim dallar boz olsyn.

8.

Cahan

Səhər-səhər sejre vərdim,
Jarlı qərdim buğ içində.
Qulu dərir dəstə baglır,
Kızlı qul jarpag içində,

Baglı barışlıdan azdım,
Susən sunbulə dolazdım.
Əpdum kycdym halallazdım,
Nə bag bildi, nə də bagban

Mən Čahanam okym atdım,
Qullı-Iranlı ojatdım;
Jarla, sarmazılı jatdım,
Nə bag bildi, nə də bagban.

9.

Azək Abdulla

Ərəz malialında, Qur qənarında,
Jokdy sənin qibi nazdı, bəxtəvər.
Bir əlində qagız bir əlində kələm,
Mən fagırın dərdini jazdı, bəxtəvər.

Ellər qəçubdur təmam alaçık
Sijah zulfun dal qərdəndə dolazık
Kızlı çillsində bel-byxyn açık,
Dejəsən bahardı, jazdı bəxtəvər.

Mən Abdyllaham dəstan oldym dillərdə,
Gərib vilajətdə, gurbət ellərdə
Jaçlı baş sona təq cymyr qəllərdə,
Dediim bəs erdəqdi; kazdı, bəxtəvər.

10.

Cahan

Nazı bagban qirmə baga,
Bag kırmlızı qejinibdur.
Sevdijim başdan ajaga,
Al kırmlızı qejinibdur.

Əzəldən nə dedim sizə,
Sabahdan jar qəldi bizə,
Muştag oldym ala qəzə,
Jol kırmlızı qejinibdur:

Haza sejducujum haza,
Dediqlərim qəldi vaza,
Ag uzundə xallar kozə,
Xal kırmlızı qejinibdur.

Cahan təqər, kanlı jazı,
Jandırınlı bagtılınlı bazi,
Çəqdin Abdyllahi'n dizi,
Dil kırmlızı qejinibdur.

Duharkanıň Abbas

1.

Jarlım mənə və'də verdi,
Dedin qəl qəl byralarda.
Kara bagtım talan oldy,
Sızkıdaər jaralarda.

Sıjali zulfun beldən ayzı,
Susən sunbulə dolazı.
Qəzəlliq sənə jaraazı
Dyr, dolanak byralarda.

Abbas ilə xoz dançan,
Ag uzunda danə nizan,
Qəqliq qibi kakkıdaşan,
Heç qorunmur byralarda.

2.

Qozəl zahıq qozəl bəhsı düşəndə,
Misir, Istanbuly, Zannı, qorunuzəm.
Hər jerdə bəlli bir qozəl varsa da,
Arajb aktarıb hamı qorunuzəm.

Fir'onı, Firdevsi, Nəmryd, Əddad,
Olar da dunjədə kojdylar bir ad,
Jysiflə Zilejxa, Birinlə Fərhad
Bəhramla Quləndanı, qorunuzəm.

Mənim jarlımın hər sitəni qəzəldür,
Urajimdə dərdi gəmi qəzəldür,
Pərim cji qozəl, namı qəzəldür,
Çari-naçar o pürləm, qorunuzəm.

3.

Dejismə.

- Pəri — Aia qezlu əsmər oglan,
Dyr qəl kojnyma-kojnyma.
Hər nə qəlsə zah bavamdan
O da bojnyma-bojnyna.
- Abbas — Bazi na dəndujun Pərim,
Qet Pərim qələ bilmərəm.
Sana qəməq olsyn tarım,
Qet Pərim qələ bilmərəm.
- Pəri — Otagına kədəm əasdık,
Hər nə dedin kylak asdık,
Sinəm dəzəq, məməm jastık,
Dyr qəl kojnyma-kojnyma.
- Abbas — Pejmanlar dolmajıncı
Qui rənqim sojmajıncı
Zahidan izin olmajıncı
Qet Pərim qələ bilmərəm.
- Pəri — Man Pərijəm zulfum dəstə,
Dərdindən olmyzam xəstə,
Hər nə desən qozum usta,
Dyr qəl kojnyma-kojnyma.
- Abbas — Ysta ol ystanı, tanı,
Ustumuzda dyryb kanı,
Abbasıñ dini imanı,
Qet Pərim qələ bilmərəm.

4.

No aglarsan nə sızlarsan
Bir dördi beş olan qonlum.
Axırdı zınbıx baglarsan,
Gəmə joldas olan qonlum.

Daglar bazın kar alanda,
Qul dibini xar alanda.
Jar ozəjə jar olanda.
Mərd ijjitsən dajan qonlum.

Abbas aglar arsız-arsız,
Dunja olyb e'tibarsız,
Dejirdin dozərəm jarsız,
Doz bagrı, das olan qonlum.

5.

Yca daglarıñ başına,
Korkyram kar jaga dilbər.
Aldıñ agliñi sərimdən,
Saldıñ dagdan-daga dilbər.

Qullerin içində quləm,
Okyjan zejda hılbuləm,
Mən bir koly bagış kylam,
Sən olybsan aşa dilbər.

Qullerin içində xəlam,
Qul camalına intizarəm,
Mən əzəlqi qəhnə jaram,
Dolan soldan saga dilbər.

Sən arısan mən də zana,
Dərdindən oldym divana,
Saldırmışam bəndərxana,
Dolan qəl otaga dilbər.

Abbasıñ qəzu səndə,
Eşk atəzi janar canda,
Bir cut zamma sinəndə,
Endir tagdan taga dilbər.

6.

Qonul gəmçin səhraları, qəzərəm,
Na insafdyr mən də sənsiz kalım jar!
Qəzum qərur jar jarlıñ dindirir,
Çok çətinidur mən də sənsiz kalım jar,

Qızlıñ qızlıñ səndən dytdygym ilkar,
Indi bildim səndə jokdy e'tibar
Hər qim verso jardan mana bir xabar,
Sırın canım ona muzdə verim jar.

Ajrlı duzum vətənimdən elimdən,
Bulbulundən, qulzənimdən, qulundən.
Mən nə dedim incijibsən dilimdən,
Həsrət kaldıñ dərəmmədim qulun jar.

Abbas dejər tərq elərəm elimi,
Dərən olmaz o sinəndən qulumi,
Arada var çərx-fələq əlumu,
Koj camalın qərum ondan, əlum jar.

7.

Mən olmuşam dərdi-gəmin barqəzi.
Dərd bilməz əlində nə kalam indi.
İstədim dostyma bir namə jazım,
Nə qagız taplılt nə kələm indi.

Bir ərzim var mən də dejim zahava,
İlahımlı suqur ejlərəm zahana,
Korkyram jarımlı məndən zah ala,
Jarsız by dunjada nə kalam indi.

Byzi-əzəl bəzən cumədə qetdi,
Məlaqələr samaja cumədə qetdi,
Abbas aglar jarlıcumədə qetdi,
Jarsız by dunjada nə kalam indi.

8.

Calalla by kajdada qezərsən.
Jokdyr qozəlliqdə sənə taj qəlin.
Kazılı qaman qırçıolların ok qibi,
Ag üzündə kosa xallar aj qəlin.

Hak qətursun aralıkdan jamarı,
Artsıln serjakıflı dərdi-vərəmi.
Hər qim vyrsa sənəla mənim aramı,
Evlerinə duzasın qorum vaj qəlin.

Abbas dejər kəzilqulu dərqiñən,
Dərubən də sinən usta sərqiñən.
Hər uzundən bir cut bysə verqiñən,
Hesab ejlə konzylykda paj qəlin.

9.

Hilali kaşlarına sad bərəqalla,
Ajn nə həddi var sənə bab ola.
Çamı jansıla sənə aşık olanıla,
Nəbada qı qozlalarında xab ola.

Dərin qəzdim, dərin dyrdym dərindən,
Bir behişt hurusū kalkdı jerindən
Xydam xəlk ejlejib ez nyryndən,
Insanda da belə xoz camal ola

Kəzilqullər açlıbdyr həm ajin,
Jarlıq qəlməjini ejlərəm tə'jin,
Dedim qəzəl qəl olak bir kol bojyn,
Nejiərəm dünjəng koj xarab ola.

Abbas dejər jar janına varıncı,
Saraldı qui rəngim dondu sarıncı.
Sən qəzəli mən toryma salıncı
Azca kaldi omrum pajimal ola.

10.

By qun bir nazənin qoldı quzara,
Onyn xoz siması nə qəzəl imiz.
Sijabət həsəjeli, zərri koftalı,
Jazılı basmalar nə qəzəl imiz.

Barabarlı jokdyr sənin dəhrdə,
Nə insanda, nə zərbafda, nə zərdə;
Dərjada mahi qibi zo'lələndi sərdə,
Zəddajı belin nə qəzəl imiz.

Diydygym sozlər lajıkdır dosta,
Jazılı basmalar qərdənin usta,
Saatı xoz vaktda jaradan ysta,
O kudrat xalları nə qəzəl imiz.

Aç hisnum qıtayı okyym bas bas,
Nəkkəzdan ajırmaz haramı das das,
Təməm la'l-qevhərdur, altı mina kaz,
O əlyan otaga nə qəzəl imiz.

Bojyn sərv agacı, kəddin minara,
Qozəlli sehrəti duasubdur vusala,
Zənəxdan altından bulul pijala,
By kəndil byxaglı nə qəzəl imiz.

Mən kyrbanam janıñ kələm kazına,
Abbası salımsan ezk atazına,
Ala qezlərinə kələm kazına,
O kargı saçlarıñ nə qəzəl imiz.

11.

Mehraznama.

(Zair insanın ana bəzərindən duzub kəbr evinə qədincəjə kədər olan əhvaltnı təsvir edir).

Ata bəzərindən qəldimi anaşa
Ana bəzərində kan oldym dyrdym.
Anam hamilə kaldı jatdı və'dəjə
İqi mələq kırk qun çəqdi cafamı.
Duzdu bəndi bəndin ejlədi təhər.
Sanasan kuvvasam duzdum dərjaja.
Dubara bir mələq kırk qun çəqdi cafamı.
Duzdu bəndi-bəndimi tamam sağlamı.
O təkdir-i-lahidi bak tamazaja.
Bez ajda mən də qəldimi cana.
Altı ajda dondum o jan by jana.
Jeddi ajda incitdim ana,
Səqqiz ajda nəzir nijaz kyrbana;
Dokkız ajda mən də qəldim dunjaja.
O dəm hazırl olyb qəldi mamalar.
Qəsilib kyrbanlar qədir dajalar.
Madərimə zirini verdi analar,
Bastıban bagrına dytdylar lajlaja.
Bir jazınlı oldym vacılıq qoçeq.
İqi jazınlı kojsa kizi, lca çıçeq.
Ley jazınlı olmağıq, dirildiq,
Javaş-javaş ajak dytdyk bacaja.
Qıftarım zirin idi misali-bulbul.
Çok-çok zirin qəldim ata-anaja.
Əkli-huzym vardı huzqar sejledim.
Əzumdan bojuja salam ejladim,
Qəturub kojdylar məqtəbxanaja.
Bez jazınlı ağı karanlı seçdim;
Altı jeddi də vacibatə ietisdim;
Səqqizdə, dokkızda kyramı qəçdim;
On jazınlı sərim doldy sodaja.
Istərəm əzumə bir dənə dilbənd,

Əzu zyx, sezu zyx, jə'ni dərdmənd,
Bir hurujə bənzər bir mələq sıfət,
Bənzəsin Jysifə jə'ni Zilejxaja.
On bez jazınlı mən oldym oglan,
Otyrdygym, dyrdygym, danlızdıqm **kan**,
Qecə-qunduz oldym dəli pəhləvan,
Bac alıb, bac verinəm bir qimsəjə.
İjirmi jazınlı evsətli oglanam,
Otyzyndə gəflətdən ojannam
Kırk jazınlı hər sévdadan ysannam,
Əlli jazınlı nəsihət verrəm əzəjə;
Kocalıban nəm də oldym natavan,
Nə kolaj, nə jaxzı, hamıdan jaman,
Mən bir baza çatdıqm çok incijibdur can.
Istərəm by xanadan qəçəm ukbaja.
Əmur baza jetdi qet-ha-qet oldy,
Ogly uz dəndərdi, qəlin bəd oldy;
Nəvə nəticə tamam jad oldy.
Qələn dedi bak dənqəsər kocaja,
Bez qun, uç qun çəqib agrıdı bazlım,
Jıgılıb qəldilər kohym kardazılm,
Həc macal tapmadılm mən həllallaqlımlı,
Onda qerdum canılm duadı lərzəjə.
O vakt sinəm ustə çəqub bir cəllad,
Vyrdy kajnagını oldym bitakat,
Dedim sən tanrı əl sakia bir saat,
Cafa çəqdim əmur verdim fanaja.
Kohym-kardaş jıgılıb dəhsət etdilər,
Məni aga çylgajıb syja dytdylar,
Kojdylar tabyta qəturub qətdilər,
Daimi jer olan mənzil mə'vaja.
Verdi talkıtlıq molğa, uləma,
Kojdylar karıslız, bacısız dama;
Kəbir səklib toprak çəqdu azama.
Onda bildim əlim qəlim dunjaja.
O dəm hazırlı oldy iqi pəhləvan,
Odly qurzlə vyrdylar naqahan,
Qojdən nida qəldi dəjməjin bəndəjə,
Abbas dejər kıl qərpüjə tuy oldy,
Altı od ustı od jaman is oldy,
Qimi qəçdi, qimi xırxa rız oldy,
Qimi oda kismət oldy, qimi əzdahaja.

12.

Kədir allah bydyr səndən diləjim,
Qərun jarlı emru qədə juz ilə.
Mali, devləti zijadi olsyn,
Sijah zulfu dal qərdənə duzulə.

Sədəf incə, dodak incə, kaz incə.
Canlım çıkdı jar qənlumu alınca,
Əlüm jejdi by dunjadi kələmcə,
Bir ijtiqi katarından uzulə.

Ag uzunə çəqilibdur bir kələm,
Ağız nabat, qəz murəqqəb, dil kələm;
Əjər dənsəm çəq qəzumə mil kələm,
Kylyn ollam, sənəd verrəm juz ilə.

Abbas dejər dildə hərif neçədi,
Neçə qevhər, neçə lə'ldi, neçədi.
Ag uzundə jar tellərin neçədi?
Mən korkyram zanə dejə uzulə.

13.

Bela qəl-qət bag arasından.
Bulbul-urquzıñ qul inciməsin.
Hər uzundən bir cut bysə verqinən.
Dodak tərpənməsin dil inciməsin.

Qəzəllər jıgılıb qəldilər baga,
Canlım olsyn cananıma sadaga,
Ləb-ləba dajajak, dodak-dodaga,
Tərpənmə qərdənin kol inciməsin.

Zejda bulbul yedy kondy dallara,
Mən kyrbanam zənəxdanda xallara,
Qumuz qomər çəqdirərəm bellərə,
Elə kyrzaqınan bel inciməsin.

Kızıl qulu dəstə-dəstə dərqinən,
Dərib-dərib punhan jera sərginən,
Ag uzundən bir cut bysa verqinən,
Cığa tərpənməsin, tel inciməsin.

Abbas dejər jar camalıq qərəsən,
Dindirib, danlıq hələn biləsən,
Mərhəmət Ələjib bize qələsən,
Kədəmin elə koj, yol inciməsin.

14.

Vazına dəndujum aj jazan molla,
Mənim dərdi-dilim dejim bir də jaz.
Dokkyz ai jatasan jarlı kojnında,
Uç aj pəyz, uç aj kiç, bir də jaz.

Nə tys oldym nazlı jarlı okyna,
Ag məmələr bir-birinə tokyna,
Bir kələm çal hər divanda okyna,
Qərən desin var əllərin bir də jaz.

Qecə-qunuñ bylyt çəqər səhralar,
Qəjdeqi mürglər vakt çatanda balalar,
Korkyram qi, jarlı məndən alalar,
Çılgınlıqlar haçan qələr bir də jaz.

15.

Qozəl pərim məndən jaman başlama,
Mənim ərzəm indi qedər xana jetisər.
Lə'l olsa xalların jokdyr kijməti,
Min tumənlıq bəzirqana jetisər.

Məclisinə suraħılar duzular,
Ala qozlər xymarlanar, suzular,
Bir myjyn uzulsə, canlım uzulər,
Zəlzəlesi al osmana jetisər.

Abbas dejər Pərim nikabını atdı,
Qərqəzdi camalıq qunu jybatdı,
Hər qəs jarlı husnu-zərinə batdı,
Saqqız cənnəti-ruzvana jetisər.

16.

Leili jarlı kəmər husnu.
By bojy tə'ati nejlər?
Jar ləbindən zəqər omən,
Zəqəri zərbəti nejlər?

Sijah zulfi qəmənd olan,
Dahanı doly kənd olan,
Əzəl ilkara bənd olan,
Dəsti-xətt sənəti nejlər?

Bulbul əldü qulə noldy,
Qəz jəzli silən oldy,
Bir jar qı, dərd bilən oldy,
Kaz qəz iżarəti nejlər?

Taxt ustə bir cut otyran,
Ag uzdən bysa qəturən,
Abbası jara jetirən,
Qə'bə zıjarətin ejlər.

17.

Kadır allahı hydy səndən dilajim,
Bir də məni jetir jar ajagına.
Uzum surtum qənul alsın qamılı,
Xına təq jaklılm əl ajagına.

Qəjdəqi yıldızlar sana qəlibdur,
Juz ilin xəstəsi cana qəlibdur.
Aj hazarat bir zəmanət qəlibdur,
Jokşyl uzun surtut var ajagına.

Abbas by sozləri dejər əzündən,
Dojanmadım jarlı məxmər uzundən,
Aqlamakdan bir Pərinin qəzündən,
Düşübür Qulqazın xal ajagına.

18.

Yçdy qənul kyzı kondy sana jar,
Hərçi edirəm koñyr bir əzqəsinə;
Ovaram qəzlərin axıdaram kan,
Jardan savajı, baksan bir əzqəsinə.

Yea dag bañında kara týz oldym,
Ovsyna qalnomis mara týz oldym,
Sənin qibi biilkara týz oldym,
Qaz qı, týz olajdım bir əzqəsinə.

Açıldı qullerin dagları bəzər,
Sənsiz by dunjaja etmərəm nəzər,
Nazlı jar qəmisi dərjada qəzər,
Meh vyrar dəndərər bir əzqəsinə.

Abbas dejər mənə jar olan sənsən,
Mənə jagı olma jar olan sənsən,
Axırlı'əmr can alan sənsən,
Mən necə can verim bir əzqəsinə.

19.

Bydyr qəldi Bahar fəslı,
Dagların lale vaktidir.
Açılburdyr kılzıl qullər,
Bulbulun bala vaktidir.

Bulbullar dolanır bagı,
Bir xəlvət ejlə otagi,
Sənə kyrban olym saki,
Mej ver pijala vaktidir.

Mən Abbasam bojy hostə,
Dərdindən olmuySAM xəstə,
Al bəzli silə dizin ustə,
Çəq jatak lajla vaktidir.

20.

Jeridim jeridim jetə bilmədim,
Dördi-gəm əlindən jata bilmədim,
Bir jörnyk ojçy idim dyta bilmədim,
Ojyn karlı daglar aздı da qetdi.

Jaxzı olar el içinde kyl adı,
Çəzmim jaşı, jar kapısun syladi,
Qənul kyzı qojdə töbil byladı,
Kırdı ziqar bəndin yedy da qetdi.

Mən Abbasam jalan sejłomoz dilimə,
Gejri bulbul kommaz mənim qulume,
Tərlan duzdu mən nadanlı əlinə,
Avlada bilmədim yedy da qetdi.

21.

Əzəldən can dejib can esidən jar,
Indi çor deməjin aj nədən oldy?
Dejirdin həftə basa varar alarık qam,
Həftə basa vardı aj nədən oldy?

Nəjə məndən daldaladın uzunu,
Naməhrəmə sejlajırsən sezunu,
Uç aj baharınlı, uç aj jazınlı,
Dolandı mevsimi jaj nədən oldy?

Qəl mənnən birçə jəlis by daga,
Çıkkak qulənə bagı, səhraja,
Abbas təəccub kıldı, sirri-xydaja,
Qulqəz Jaranmazıdı aj nədən oldy?

22.

Qədər iqən bir ummana tyz oldym,
Bəhirlər çalkanlı qəl by jandadyr.
Boj qədər bir jana, byxag min jana,
Çığa pərvaz edər, tel by jandadyr.

Zəlin devletindən, mulqu-sajından,
Qonul jas-ıen çıksan can arzymandan,
Ala qoz perimin zənəxdanlıdan,
Sağından opajdım sol by jandadyr.

Həqimini Maliq Əzdərdi ismin Əhməd,
Dildərim kan jaş toqər dəmadəm,
Lütf ejlə Abbasə kibleji-aləm,
Kadasıñ aldiğüm yol by jandadyr.

Qulqəz dəli olyb joksa divana,
Uz çevirib qədir çol bijabana,
By yol byrdan qədər oldy harkana,
Tamamı kohym, kardaz, el by jandadyr.

23.

Qonul bir canamın sevdasındadyr,
Cisimdə insandyr mahi önvərdur;
Canamın jətiündən «tygi manfall»
Bilmirəm olıfdı, ja sonyfordur.

Səjdijumun camalı, Kurejəlin nyrlı,
Jysif Qən'andyr, çini fəgfyri,
Dejirlər behisdə çök olyr huru,
Onlar da qəlinəlb jar təzə tərdür.

Çokları azıkligı, asan zej sandı,
Zəhmətin çok qordu, çok tez ysandı,
Canım bir Pərinin odyna jandı,,
Koj desinlər Abbas üçün bir ardyr.

24.

Heç qəltərsən bılag usto,
Qındə juz jol qolıram mən.
Üzümə sojyk baxırsanı,
Urəjindəqini bilirəm mən.

Qəzqə qəzəl olmajadın,
Saraltı da solmajadın,
Mənlə azna olmajadın,
Ajrılanda olurəm mən.

Abbas ağlar janı-janı,
Dərdini çəqər punhamı,
Sana qələn dərd-balamı,
Izin versən alaram mən.

Şair Həsən

Jaz açlıb fagan ejlər,
Qənə baxtı kara bulbul.
Qəzəl sejdum; həsrət kaldım
Tərlan qibi jara bulbul.

Hər nə dessən kanaram mən,
Ağzıban janaram mən,
Qənlüm dənsə dənərəm mən,
Qul kismətdur xara bulbul.

Jazık Həsən vəsf edər sizi,
Jarın qərdü həsrət qəzi,
Fələq ajrı saldı bizi,
Daha olmaz çara bulbul.

Aşık Qərəm

1.

Xydam məxlykatı, xəlk ejlədi,
Əslimi belə cavan jaratdı.
Syrahi bojly, mah kələm kəslidi,
Qəzlərini ahy ceiran jaratdı.

Ermənidə jola qəlməz dini jok,
Hak janında Əslimində paju, jok,
Qəzəlliqdə əzu qimi tajı, jok,
Son bəziqdə huru, gülman jaratdı.

Ermənilər qydyratda, qinində,
Mysylmanlar kajım olar dinində,
Kədir qecəsində, bajram qununda,
Qərəmi Əslilə kyrhan jaratdı.

2.

Dərjalar qoş qejmisi, məşqət kara,
İnden belə əhvalıma vəj deñim.
Gərib ijt gurbət eidsə kələndə,
Gəriblərin əhvalına vəj deñim.

Bir qui idim Zijatxanın begində,
Lalaclar açıldı, vəgt-solynda.
Lelem kaldi Atzrymyn dağında,
Onny qibl bir çatana vəj deñim.

Men Qaramam atan qolmaz dilmə,
Gejri buñbul kommaz mənim qolurnas,
Ləlamın qejəcən alam ałmas,
Nə kədər sağız canım vəj deñim.

3.

Toj evinden qələn kızlar, qəlinlər,
İltimas ejləjim jar ojnamasıñ.
Mən bilirom ona minnat edərlər,
İxtiar əldəqən var ojnamasıñ.

Aj agalar by dərd məni əldurər.
Aglaşuban qəz jazımlı sildirər,
Dosty-dyzıman byrda ezun bildirər,
Tərlan ojnagında sar ojnamasıñ.

Urəjimdə by dərt kaldı nizana,
Qərem dejər qəlməjəjdim cahana,
Bulbul yçsa qulsən kalar virana,
Qulun ətrafında xar ojnamasıñ.

4.

Əsli

Aj agalar size ərzim ejəljim,
Bir inci, bir sədəf, bir tanam qərəq.
Sag əlimdə ag tərlənə ojladaim.
Qəldə uzməq üçün bir sonam qərəq.

Çətindi by işlər qec qələr tamama,
Baz dytyb qələr məxlykat tamam salama,
Kırk inçə kılz ilə qedəm hamama,
Sojynyb, silqinib çalkanam qərəq.

Əsli dejər by sağlıqlı nejlərəm,
Xançai akça kara bagrılm tejlərəm.
Dərd olindən by sezləri sejlerəm,
Kala by dunjada nizanam qərəq.

5.

Kızlar qedin xan Qərəmi qətirin,
Boynu bakiyda sejran edəlim.
Eşkin pijalasın doldyryb versin,
Sakinin əlindən devran edəlim.

Qələnə qedənə ejlərəm nəzər,
By dunjada jokdyr mən təq bir qezəl,
Hər qim versə xan Qərəmdən bir xəbər.
Xan babam jerinə bir xan ejlərəm.

Jolynda kojmuzam baz ilə səri,
Əslijəm dərdindən olmuzam dəli,
Qərəm kədəm kojyb qəlsə içəri,
Agızman bir əpus ən'am ejlərəm.

6.

Qərəm

Qecəm qecədur qunduzum kara,
Çarasız dərdimə bylynmaz çara.
Aləm təbib olsa sagalmaz jara,
Jar olyban demir halın necədur?

Okydym namazı jetdim kynyda,
Səjqu məjər sejqusunu ynyda?
Aj çıkmışdı indi qirdi bylyda,
Sanasan qi, bir karanlık qecədur.

Səbəb nədur by qun bagda quldular,
Susəndurlər, sunbuldurlər, quldurlər.
Kılz qəlinlər jəmzax altdan quldular,
Dedilər Əsli jarın Qərəm qələr kocadı.

7.

Əsli

Qərəm sənin agı! hızzın olajdı,
Əz jerində syltan idin, xan idin.
Yımasajdıñ ermənin fe'linə
Qəncə qəzelinin birin alardın.

Mən aglaram didələrim nəm oiar.
Ali çəqərəm qənlum evi gəm ola,
Qəlmis idin dərdin üçün əm ola,
Qəlməmisiñ by dirləri belejdin.

Dərin dərin dərjalara dalmışam,
Hajva qibi saralıban solmuyzam,
Mən Əsliləm eż elimdə kalmışam,
Ağlın olyb eż selində kalajdın.

8.

Qərəm

Ajlar illər həsrətini çəqdijim,
Uzu dənmus bivafa jar belə bak.
Qəzəllərə sərxoz qəzməq man olmaz,
Açıldıbdyr qumuz qəmər belə bak.

Okydym əlifi jetdim jasına,
Zyx məmələr ojmalaşdır ojsana.
Hicran əlindən mən qəlmizəm cana,
Ryzqaram dajanmışam belə bak.

Yea daglar vəziñ kar əjdi qetdi,
Baikynyn məsqəni varajdı, qetdi,
Hər qim qi, jar sevdı jar ilə qetdi,
Bizimqi də kara qəldi belə bak.

Moc verib dərjalar ummana akar,
Xyni-ciçər ezk odyna jakar,
Cumədən cuməjə sejrana çıkar,
Əslī sancır byxagında qulə bak.

Qərəm dəjər qam almadım dunjada,
Cafa çəqdim omrumu verdim bada,
Məcnyn qibi mən qəzərəm səhrada,
Kocalıban piran oldym belə bak.

9.

Qojdən qədən bes dyrnalar,
Jetir jara həltüm mənim.
Jar ilə joldaz dyrnalar,
Çəzləməjnən jolyu mənim.

Doly badələr içmizəm,
Baz ilə candan qeçmizəm,
Qor necə dərdə duzmuşəm
Heç bilmir bir elim mənim.

Dərdim çökdyr bildirirlər,
Çəzmim jazıñ sildirirlər,
İndi məni əldururlər,
Təq ustumə telin mənim.

Qərəmi çəqdilər dara,
Cijəri oldy sət para,
Xəbər verin nazlı jara,
Baglaqlılar kolym mənim.

10.

Bir məhəlləsində jeddilər, bəstər,
Bir məhəlləsində bəzirqan işlər,
Bir məhəlləsində jeddi dərvizlər,
Bir məhəlləsində punhan əjlənmiz.

Bir məhəlləsində canan can ejlər,
Bir məhəlləsində bulbul fəgan ejlər,
Bir məhəlləsində qul zivən ejlər,
Bir məhəlləsində qulzən əjlənmiz.

Bir məhəlləsində biçara Qərəm,
Bir məhəlləsində camalın qərəm.
Bir məhəlləsində qulların dərəm,
Bir məhəlləsində syltan əjlənmiz.

11.

Bir xalın hajvadır qəlməz rəngə,
Bir xalın Iranı salıbdır ləngə,
Bir xalın elçidur qədər Firəngə.
Bir xalın arıldır bal ilə qəlir.

Bir xalın jakytdır, bir xalın jamən,
Bir xalın bylytdır daglıarda dyman,
Bir xalın salıbdır qənlumə qıymən,
Bir xalın yıldızdır aj ilə qəlir.

12.

Aj agalar kojyn ərzim ejləjim,
Uzundə xallarıñ nazlınan qəlir,
Bir xalın alifdur, bir xalın bəjdur,
Bir xalın dəftərdə jaznan qəlir

Bir xalın jaxzıldır, bir xalın jaman,
Bir xalın qənlumə çök sağıb talan,
Bir xalın bylyt təq daglarda dyman,
Bir xalın ažıga sezonən qəlir.

Bir xalın bəzzazdyr kyryb kejsəri
Bir xalın içirdər abi-qevsəri,
Bir xalın aglımlı edib sərsəri,
Bir xalın sezlərə duzunən qəlir.

Dərdli Qərəmə qəlmisədi təmizliq paqıq,
Ol xydaja qəlib vahidi təqliq,
Katardan ağılmış bir qəzəl qəqliq,
Zah oglu ustunə nazlınan qəlir.

13.

Zuqur uzun qərdum aldım təsəlli
Məhsərə kalmadı divanım Əsli.
Belə billəm səni mənə verməzlər,
Arada çok olyb jamanıım Əsli.

Bivafasan dunja qəlməz ejnina,
Irəli qəl kölym salım bojnuna,
Pajız qecəsində qirim kojnuna,
Ag məmən tərinə bojanıım Əsli.

Den bir bəri qərum uzun xalını,
Bir əməjdim o ləblərin balını
Sag əlimlə səkajdım təmələrin solyny,
Koj qəlsin jerinə imanıım Əsli.

Qərəm dejər nejləmizəm nejlərəm;
Xançal alıb kara bagrlım tejlərəm,
Bir canım var sənə kyrban ejlərəm,
Koj dyrym bazına dolanıım Əsli.

14.

Kara məliq eż elimizdən qəçurdu,
Onyñçun duzulub by dag o dag ustundən.
Dedim Qərəm qəl qəl ejləmə jamanlıq
Qəturməjəq diň dodak ustundən.

Ağır lezər ustumuzdə car oldy,
Daglıdı devlətimiz tarı-mar oldy.
Akdı qəz jazlıq qılı nar oldy,
Necə duzə zehnəm jarpak ustundən.

Əsli dejər mən jetismizəm cana,
Od dytyb alızdimı çəqdim zəbana,
Ala qəz Qərəmə versinlər mana
Koj desinlər nəsək nəsək ustundən.

15.

Dejəme.

Azık Qərəm	— Qərəm qanı qənlum zanı dondadır, Uçyb qənul kuzu kon-ha-kondadır, On bir ildur amanatım ondadır, Dejin versin daha Qərəm kajlıtdı,
Əsli	— Aglama, aglama bagrlım kan oldy; Kozaram janıncı kyllarlı Qərəm. Bir namə jazaram bavan Zijada, Okyr dərdimizi, halları Qərəm.
Qərəm	— Indi kəza hizə belə iş verdi, Durlu durlu jaralarım baz verdi Qəzisə oglu ag üzünə tış vyrdu, Dejin versin daha Qərəm kajlıtdı.
Əsli	— Deməjinən mən garibəm, biqəsəm, Səndən dənsəm gənim olsyn qılısəm, Juz min dığa olsa bir eżum bəsəm, Kırram tamam eż eż ellərim Qərəm.
Qərəm	— Innən belə konmam gejri dallara, Jarlım əl veribsən gejri əllərə, Qəzu jazlı mən dusəram çellərə, Dejin versin daha Qərəm kajlıtdı.
Əsli	— Heç çıkmadıım ejvanına qəzqinə, Bir batmadıım ənbərinə, tızqinə; Adı bəlli qəzəl zahıln ezkinə Qəl qədib bos kojma dalları Qərəm.
Qərəm	— Qərəm dejər mənim dərdim bilirsən, Aglajıban qəz jazlıq silirsən, Jadlarınan danızıban qulursən, Dejin versin daha Qərəm kajlıtdı.

Açılıbdyr bahar indi, jaz indi;
Qellər dolyb ərdəq indi, kaz indi;
Əslı dejər qəl and içim jaz indi.
Qəl qədib bos kojma dalları, Qərəm.

16.

Əslı.

Elçiliqə qələn bəjlər, agalar,
By zərt ilə sizdən başlıq istərəm:
Bez juz tumən bəj babama don pyly,
Əlbət bir min tumən əzum istərəm.

Bir otak istərəm tamamı əzəe,
Bir ysta istərəm tytsyn qumusə,
Bir oğlan istərəm xəttü, bənəzə,
Janında səhbətin, sazin istərəm.

Pajız olar baglar təqər xəzəli,
Bojnyn sənsən sevməjədin əzəli,
Kırk qəniz istərəm qurcu qəzəli,
İnvəsin, gəmzəsin, nazin istərəm.

Xydam jaratmajıb belə qəzəli,
Dodagi innabdyr dili məzəli,
Əslı dejər bydyr sezum əzəli,
Zijat xan oglynyň əzun istərəm.

17.

Avlatdım tərlanı, qəzdirdim bagı,
Ol zijsı vəşfin kaza salıbdyr
Nəm əsəibdur gəmixinə qəzəl
Sər kəldirib bir tamaza salıbdyr.

Avlatdım tərlanı uçyrtdım kyay,
Apardı aqlımı koymadı huyu,
Namə qəndərdi qətiirtdi işi,
Indi dujunumu daza salıbdyr ;

Mən Qərəmdə namys, gejrət, ar olmaz;
Mənim üçün kohym kardaş jar olmaz;
Mən bilirdim ermənidən müsəlməna jar olmaz,
Aglıım məni bilməz işə salıbdyr.

18.

By jerlərdə müssəqə-ənbər kokyıyr,
Nazlı, dilbər qəzən jerdur by jerlər;
Sejragıflar aralıkdə sərbəsər,
Əlim jardan üzən jerdur by jerlər.

Əzəl başdan kara jazıldı, jazılm,
Bir ah çeqsəm jara jetər avazılm
Mina bojly, tyty dilli sahbazılm,
Xymar qəzə suzən jerdur by jerlər.

Sizin jerdə ərdəq olar, kəzənan
Bizim jerdə sehbət olar sazınan,
Bəluq-bəluq, dəstə-dəstə kəzənan,
Jar sallanıb qəzən jerdur by jerlər.

Mən Qərəməm Qəncə mənim bağlarılm,
Dyman qəldi çisqin oldy daglarılm,
Ag qaqız əlimdə bir kələmdənləm,
Dejib dərdimi jazan jerdur by jerlər.

19.

Ajna alıb qəzə surmə çəqən jar,
O kazlarınlı arasından əpəjdim.
Uz surtəjdüm zənəxdanınlı xalına,
Iqi kazınlı arasından əpəjdim.

Otagında dystak-dystak qəzərəm,
Kələm alıb kazınlı təhrin jazaram,
Hənəq ilə baz bəzəjin pozaram,
O bogazınlı kajtanınlıdan əpəjdim.

Aragçın qərqəzər alınlınlı agınlı,
Jel vyrar dagıdar zulfunun tagınlı,
Jalvarıb açaram qəjnəjin ḥagınlı,
Zyx məmənin sag solyndan əpəjdim.

Dolanıb dənəjdidi by çərxi-devran,
Dərd əlinən sinəm olybdyr birjan,
Qərəm dejər çok qəzəlsən Əslı xan,
Rusxət versən janagınlıdan əpəjdim.

20.

Deñizmə.

- Qərəm** — Kalagında otlar qeçi,
Kargıdan ajrlılmaz saç;
O kara Məliqin qəçü,
Çoban byrdan nə vakt qeçdi?
- Çoban** — Qeçləri karızmaz qeçə.
Saçı yzyn beli inçə,
Təzəcə açlımlış gəncə,
Byrdan bir ag daban qeçdi.
- Qərəm** — Kabagında otlar kyzy,
Qejinib olyb kırımızlı,
O kara Məliqin kızı,
Çoban byrdan havakt qeçdi?
- Çoban** — Mina kaljan əldə idi,
Qumuz qəmər beldə idi.
Kırk inçə kuz janda idi,
Byrdan bir can alan qeçdi.
- Qərəm** — Əridi daglarıñ kari,
Təquldú çajlara barı,
O Əsli, Qərəmin jarı,
Çoban byrdan nə vakt qeçdi?
- Çoban** — Çobanam dedim əzumdən,
Kanlı jaz təqđum qəzumdən,
Ony qərcəq qetdim əzumdən,
Byrdan bir natavan qeçdi.

Aşık Kyrban

1.

Nəzaqət vaktında xyhlar çağında,
Qırdum jar işnagi sijahlanybdyr;
O kara saçlarıñ atəb qərdənə,
Əbruzum telleri halkalanıbdyr.

Tərlan qərəq cıgaları əsdira,
Ahı qibi dağı daşlı səslidə,
Altdan ag qejinib, ustdan silsilə,
Çargatınlıñ ucy sırgalanıbdyr

Aşık Kyrban etsin belə heqajat,
Dərd əlindən edim qıma zıqajat,
Bir də etsəm o pərini zıjarət,
By can jar jolynda caſalanıbdyr.

2.

Gərib bulbul fəgan ejlər, dad ejlər,
Bir qul-ruxsar jasəməndən ajrı.
Ağlım bəzəmdən oldy tagajır,
Zəhlajı ajrlılmaz çəməndən ajrı.

Sənin dost jolynda verməqə bəzən var,
Sir sezun deməjə sirdəzən var.
Sənin elin, qunun, kardəzən var,
Mənim bir qəsim jok jar səndən ajrı.

Aşık Kyrbanam bil axılg zamandır,
Jardan ajrlıaltı halım jamandır,
Sənin sinən mənə dindur, imandır,
Sənsiz elum necə vətəndən ajrı.

3.

Məndən bəhs ejləjib qozələm dejən,
Ag uzundə təq bir təq bir xal qərəq.
O kajmak dodagın sədəf içində,
Əmməq üçün ləblərində bal qərəq.

—

Sağrı vəzmak qejib nalçası qurma.
Zər tana qejnəq həzjəsində kyz,
Mirvari topykly tytajı nakı3,
Kırk işqə kılz sənə xidmətqar qərəq.

—

Nakı3qar ejvandyr tamam zərnisan,
Ag uzundə kosa xallar hər nizan.
Ala jazma dəzəq, xalı Xorasan.
Kyrban by devlətə bir ikbal qərəq.

4.

By əun qənul qarvanlı qec ejləmi3,
Kəflələr 1) jerisir jollara dogry.
Na3lı avçıl qəsmi3 av bərəsini,
Marallar səqisir çallara dogry.

—

Hajif jokdyr sejdijumun atası,
Əjsiq olmaz koç ijidin xatası,
Kazlı jağı, sənəm onyn pytası,
Katı işq qurz istər kollara dogry.

—

Algak əlsyn dagın, qerunsun qeçun;
Cənnətulmə'vadır jar kojynyn içi,
Əbrusum tellərin, musəlsəl saçın,
Hərdəm səcdə kılır bellərə dogry.

—

Kyrbani jandılar dagınan da3ı,
Ustuna qəlməsin təbibi-na3ı;
Abi nijsan olsa çəzmimin ja3ı,
Karlızar dərjaja sellərə dogry.

5.

Bimurvətin, biinsafın balası,
Mən səni səziməm sag urəjimnən.
Həsrət çəqdim ortaşında qul əqdəm,
Karan nokta kojdyn ag urəjimnən.

—

Mə'rifətsizin zərvətin içə bilmərəm,
Zəriət bir dərjadır qeçə bilmərəm,
Sir səzum jadlara aça bilmərəm,
Cədər kijamətə dag urəjimnən.

—

Kyrbani kytarmaz kom bəlasından,
Qəz dojmaz cəzilərin təmənnasından,
Kijamət odyndan, e3k havasından
Əridi kalmadı jag urəjimnən.

6.

Aj agalar, aj kazıllar,
Jar jaman allatdı məni;
Əl atdılm jar etəjinə,
O qanara atdı məni.

—

Qejde bylyt jana dyrdy,
Melaqələr sana dyrdy,
Uzr camaat byiyrdy,
Gəm çylgadı, tytdy məni.

—

Cənnətin narı idim,
Ala qez xymarı idim,
Juz ilin himarı idim,
Qəldi jar ojatdı məni.

—

Tor atdılm çəzmin qoluna
Həzdi sonam telinə,
Duzdum bir nadan əlinə,
Yeyz alıb satdı məni.

—

A3ı3 Kyrvanlıdyr adılm,
Həzrəti Adəmdür bunjadılm,
Zəz atdılm çahar ojnadm,
Axır fələq yddy məni.

Kədirli Kahraman

Əzəldən olmaja bədəsil evlad,
Avara sejləjir, bəzən danişır.
Əjrədirsan kanlır xejri-zərinin,
Dindirəndə jal jamaçdan danişır.

Ajbına qor olyb bilmir arınlı,
Tənliyilər dost düşmən simsarınlı,
Məclisə qırəndə bilmir jerini,
Ajakda oturyr, baədan danişır.

Qəndində zairliqi qərə bilməjən,
Bir qor kıza cavab verə bilməjən,
Həjətin üçygyny ərə bilməjən,
İmarat kyrdyryr, daədan danişır.

Mən uzmərəm mərd əlindən əlimi,
Bədəsilə jok allahın ələməti,
İldə onca kəpiq olmajan qəlimi,
Juq jıganda bez farmaədan danişır.

Kajda dejil dost azunu açmaga,
Lajık dejil konzyia dolazmaga,
Bir taj xarlıslı jokdyr dytyb kozmaga,
Eldən kabak dyryb qəçdən danişır.

Danişır jalandan sezu olmajan,
Çerəjə təqməqə dyzy olmajan,
Evin də bez arzınlı bezi olmajan,
Dindirəndə al kyməzdan danişır.

Dost dytaram mən hər qəs duzəndə,
Sən qətqilən dava səsi duzəndə,
At, inəqin, qəlin bəhsə duzəndə,
Çokysy bir ələndə lezən danişır.

Jaranmış insanda çökdür avara,
Kandıra bilmərəm qəlmizəm zara,
Var-jokyny verir uç-dərt davara,
Toglyja toxum dejib kocdan danişır.

Insan var qi, heç insanıa dolanmaz,
Insan var qı, indən kəlbiz bylanmaz,
Insan var qi ejundə yn bylynmaz,
Dindirəndə bəzən-bəzən danişır.

Hər qəs toxumyna qərə bostan əqqirər,
Məclisinə qərə xərəq əqqirər,
Hamı əz bojnyna qərə xələt tiqdirər,
Iqi arzınlı on kylasdan danişır.

Kahraman danişmak sana izn olyr,
San bilmərəm əlliini olyr, iuzzmu olyr;
Viçdansızlar məclisə uzv olyr,
İçəri kojmyrlar eziqdən danişır.

Dondarlıb Himmət

Muxəmməs.

Jazasın Zyralar
Ustumuza bir qun doqyb
Qasıblıarlı tərəfdarı,
Məhv etdi byrzıyları
Kyryłacak sosyalizma

Fəhlələrin tərəfdarı,
Okytdy çocukları,
Jollara çox xarc çəqdi
Zulmünən abadları,
Çevirdi altın ustunə

E'lan olyb hər jana
Muzdə olsyn fəhlələrə
Məqtəblər çox bəjürür
Zejlər yzyn artı
Oktjabr bajramını

Ejləjib e'lan kürməzli,
Umymi cahan kürməzli,
Devrində devran kürməzli
Qər necə hər jan kürməzli,
Zahlı inkilab zan kürməzli,

Qəntçijə ulfat ejlədi;
Həm əqli mə'rifət ejlədi;
Qərpulərə ziyət ejlədi,
Ədalət hərbad ejlədi,
Ejlədi viran kürməzli.

Qızınahqarlar bağışlanır,
Jeddi saat iş işlənir,
Ajrı, bysatlar başlanır,
Hər sejdə birə bəslənir,
Qeçirdiq rozən kürməzli.

Dilənlı Bəşir.

Bəsir Husein oğlu Kazak keçası Tavys dajırəsinin Jykarlı Əqsuzlu qəndində 1903-cu ilin 15 dekabrında təvəllud etmişdir.

1912-ci ilə kədər ata-ana tərbijəsi alarak 9 yaşında okymak üçün qənd mollası janına kəbyıl olynmış. 2 aj sonra okymakdan imtina edərəq janə evdə kalmışdır. 1914-cu ildə kazak Nusrət məqtəbinə daxil olaraq, 17-ci ilin janına kədər orada okymışdır. 18-ci ildə Kazagınlı 2-dərəcəli zəhər məqtəbində okydykdan sonra 1920-ci ilə kədər qənt təsərrufatında işləmiş; 20-ci ildən 21-ci ilə kədər Tavys Kəza İcraiijə Komitəsində qarquzarlıq vəzifəsini daşılmışdır. 21-ci ildən 22-ci ilin iyun ajına kədər Lenin Kommunist Qənclər İttifakınlı Kəza Komitəsində təbliğat və təsvikat əబəsi müdürü olmuş; 22-ci ilin iyyil ajından 23-cu ilin dekabr ajına kədər Nahicə icraiijə komitəsi vəzifəsini aparmışdır. Tavys ləgv olyndykdən sonra 1925-ci ilin mart ajına qibi Lenin Kommunist Qənclər İttifakınlı Kazax Kəza Komitəsində təlimatçılık vəzifəsində işləmişdir. 1925-ci ildən bəri qənt müəllimliyi vəzifəsindədir.

ƏSƏRLƏRINDƏN NUMUNƏ

1.

Çok qəzəlsən mislin jokdyr dunjada,
Kazı, qaman, qipriqları ok qəzəl.
Dərdin ejlər axır məni divana
By dərdimə mənim çara jok qəzəl.

Kazdı qəzəl, əzün qəzəl, qəz qəzəl,
Çəzmə qəzəl, qulzən qəzəl, qəz qəzəl.
Qagız qəzəl, kələm qəzəl, jaz qəzəl,
Janak lalə, həm byxagı, ag qəzəl.

By cahanda qimsə sənə taj olmaz,
İzə xiləl katan ezu baj olmaz,
Demə kyryjyban dərja çaj olmaz,
Əmr olar eriјər bəjiq dag qəzəl.

Necə xoşdur bahar fəslı qəzəsən,
Nazlı jarnan qul-u-rejhan dərəsən,
Ag byxaga zalə əlvan bəzəsən,
Qırıftarın olar bagça, bag qəzəl.

Kavvas olyb gəm dərjasını; olçərəm,
Avçıl olyb ez maralımlı seçərəm,
Saki olyb zəhər versən içərəm,
Dilənlə eakinə bir dəm bak qəzəl.

2.

Olan nizanlarıq bir-bir,
Jazlım səndə, jazlım səndə,
Inan qı çok həvəsim var,
Nazlım səndə, nazlım səndə.

Kaz qəzun mələqə bənzər,
Həqm edən fələqə bənzər
By həqməti qerub titrər,
Dizim səndə, dizim səndə.

By qəzəlliq zaj olar,
Məhv olar qullerin solat,
Kız ajına təbdil olar,
Jazlım səndə, jazlım səndə.

Qim bilir nələr olacak,
Qənlum muhnətlə dolacak,
Son nəfəsə təq kalacak,
Qəzum səndə, qəzum səndə.

Oldym kaz qəzunə hejran,
Biəvəzsən tuşq tərlən
Dilənlə ez jarına kyrban,
Jazlım səndə, jazlım səndə.

3.

Bir xitabdyr məndən sənə jadiqar,
Sakla mənim üçün var olan daglar.
Bahar fəslı, kaz-kabagı açılan,
El qəçəndə işi zar olan daglar.

Xyb qulərsən kılzıllı quller açanda,
Hilal kaslar by jajlaga çıkanda,
Kan təqərsən on'ar səndən qəçəndə,
Sərasər etrafi, kai olan daglar.

Qim bilir qələcəq qim qələn jazı,
Qim çalar bylaglar üstündə sazi,
Sevil qəzməsə də qəlni, kılzı
Mənə nizanəsi jar olan daglar.

Çok aşıkları cəlib qədibdər səndən,
Çok nocavan həsrət çəqibdər səndən,
Nə üçün nazənin qəcubdər səndən,
Əvvəl həmdəm, sonra mar olan daglar!

Nə qənlum xozalır, nə açılır uzun
Nə uzur ərdəjin, nə qəzir kazlı,
Nijə solgyn dogyr mahlın, yldyzyn,
Əvvəli qen, sonra dar olan daglar.

Kalın otlak ustə duzmajır izin,
Bakdıkca bylanır hər jana qəzun,
Həsrətlə bakırsan məjər var səzun,
Zejda bulbulləri xar olan daglar.

Dilənlili Bəziri lutf ejlə bəslə,
Hər qun dya edib qəsqin nəfəslə,
Açında bənejzə nərqiz, qul səslə,
Hierində qez jazlım car olan daglar!

4.

Kyrbanıñ mən olym istəqli dilbər,
Istəqlini çələ salmak olarmı!
Aj camalı qunəz kəddi mə'təbər,
Ixtijariq jardan almak olarmı?

Aj kaşları cəliad, qəzləri xymar,
Hicran gəmin məni ejlədi bimar,
Rəhm etməz insana alıcı zahmar,
Kajaniñ dibində jatmak olarmı?

Byxaglın ag quldur, qırpijin sənan.
Sənanlı kəlbimə ejlə mehriban,
Muzəkkət çəqib bulbul bir zaman,
Dosty həməzəliq atmak olarmı?

Saçların mar qibi janaglın gençə,
Kızlıldyr qəmərin, belindur incə;
Rəhmi-muruvvət by zulum səncə,
Dəjlətə aznanı satmak olarmı?

Kojnyn ətri-cənnət, məmən tyryncı;
Ləblərin albahı dıslərin inci;
Dilənli məqanlı, virana qumcu,
Hej aktar sonradan tapmak olarmı?

5.

Bəj xanların indi tamamdı işi,
Atmajırl zərləri qehnə zəzə-bezisi;
Batmajırl daha o qəsqin dizi,
Qeçmisijad ejlər qabab təq pizi,
Qehnə həqumət idi bədbəxt qızı

Molla, qəzis dyrardılar baz-baza,
Kəpiq çəksə bacılı verər kardaza,
Satar dəzi, həm məzhəbi bir aza,
Jagla qababla qecinirdi kizı,
Qehnə həqumət idi bədbəxt qızı.

Əhali topragınl alardı əlinə,
Nalok kojərdi qəntlinin belinə,
Rəhm ejləməzdi iut fugara elinə,
Jagdərimişdi qəntli belinə dazi,
Qehnə həqumət idi bədbəxt qızı.

Bir jandan bəj, bir jandan kolçomaklar,
Molla bir jandan qəntlini kırmaşlar,
Kol bəjlər nəqər, qənizi kırmaşlar,
Qundə jarılardı joksylın bazlı,
Qehnə həqumət idi bədbəxt qızı.

Məzlyimlər zalımdan kısas aldılar,
Xajınl axynd, bəj, salamat kaldılar;
Bə'zi ələ qeçdi oda saldılar,
Dilənli vəsf etdi müxtəsar işi,
Qəhnə həqumət idi bədbəxt qızı.

6.

By baharda xos bəzanıb hər tərəf,
Lalə, sunbul, kizılqullar açıblar.
Dilsiz insan bii hukyksyz qəs işi,
Dançısan dil məhəqəm ələr açıblar.

Fəhlə, qəntli, tamam dojdı cana;
Zulmə karzı çok qəldilər cevlana,
İltica jok nə bəjlərə, nə xana,
By apreldə bol qullar açıblar.

Qim qərubdur cahan içrə by işi,
Bir hukyka malıq kadınlə qızı;
Lut qəntlijə bajın batmajırl dizi,
Sabıkda çok kijlu-kallar açıblar.

Fagır, joksyl qəntli verib əl-ələ:
Erməni mysyrman kardaz bir bira;
Qeçmiş həsrət olan sərbəst dila
Nəzər ejlə necə dillər açıblar.

Çoklar dərdin çəqib olyblar xəstə,
Fəhlə-qəntçi verdı dəstə-bə-dəstə,
Bir çok kyrban tamam norəstə,
Fəvvərə təq kizıl kanlar açıblar

Fəhlə-qəntçi işin jetsin ta basa
İmdad ejlə o inləjən kardaza,
Çalıç boja xalkı zərə, xara kymaza,
Koj desinlər jazlı zərbər açıblar.

Jeddi illiq həqumətin mubarəq,
Əcəb kyrdyn ədalətin mubarəq
Elmin, fənnin, ticarətin mubərəq,
Kommynistlər əcəb jollar açıblar.

Dilənli təsvir et bari vəsfini,
Nə xyb məhəqəm etdi Lenin sinfini,
Daha tez juqsəltdi joksył sinfini,
Bolxeviqlər jeni dallar açıblar.

Nəcəf

1.

CırdaHANDA iqi qəzəl qərmizəm,
Batıbdyr jazählə ala kırmızı.
Laləzar qejinib basdan-ajaga,
Tirmə baglar kəddi-dala kırmızı.

Qerəndə birisin teli xınlı,
Nə əcəb qəzəldür, mələq simalı;
Sizə kyrban olsyn Toys mahalı,
Zök salıbdyr CırdaHANA kırmızı.

Mən arifəm hər bir hakdan qəçmərəm,
Dərq ejjərəm hədjan sezlər demərəm,
Siz qəzəli bir birindən seçmərəm
Aparırlar hak divana kırmızı.

Gybar təbdil tapdı itirdim joly,
Tərlan qibi aktardım çöpanı çalı,
Seçmizəm onlarda mən by xəjalı,
Bəndə salıb Qurcustanı kırmızı.

Nəcəf qərcəq jazdı saldı dəstana,
Ləzgilər apardı ol Dagıstanı,
Qəzərin dərd alıր telin məstana,
İncitməjin hər cavani kırmızı.

2.

Kəlbim dənub həm ahaldan, cahaldan,
Qətiribdur bizi cana qəzəllər.
Baci-xərac alıր qullı-mahaldan,
Baz əjmır syltana, xana qəzəllər.

Əziz qundə sejrə çökib qezəllər,
Hər qəs ez məhbubyna gəncə bəzəllər;
Bənəjzə dərərlər, nərqiz uzəllər,
Qahdan duzər hər xəjala qəzəllər.

Tərlan iyvasına konmasıñ sarı,
Sən tanrı mejlini sal bizə barı,
İncinmə Nəcəfin vafalı jarı
Jetisməjif o xəjala qəzəllər.

3.

Qerdum bagda sarmazıb
Bənəjzə qullunən belə.
Pərim sanın kanıñ cozur,
Akacak selinən belə.

Kyz təq kəfəsdə kalaram,
Alızıb odyna janaram,
Mən sənə mehman olaram,
Bir zırın dilinən belə

Salıbsan aləmə səsi,
Qötür sən aradan bəsi 1)
Jarlımlı sərdar atası,
İz qədər jolynan həla

Kojar Nəcəfi dardə
Bazında neçə sərqərdə
Bir klliç vyrdy xejbərdə,
Gərk oldy qulunən belə.

Mahi Ənvər

Qecə-qunuñ, həsrətin çəqərəni,
Qənlum bir cavaplı intizarıldyr;
Nə kəlbim açlır, nə ızum qılır,
Joksa mənim qənlum gəm xırdağıldyr?

Bizim üçün kara qəldi by ellər,
Kalkanda sonalar bylanar qellər,
Sinən ustə bəslədijim by narlar,
Zahzada Bəhrəmliñ jadıqarıldyr.

Mahi Ənvər saralıban solmasa,
Qimsə by dərdindən aqah olmasa,
Ələn vaktda kəbrim ustə qəlməsə,
Dijərlər qi, jazık qunaqıar idi.

Dilgəm

1.

Zəmqir kələmində, Qur qənarında,
Yçdy telli sonam, qələ qəlmədi;
İstədim jar mədhini jazam,
Sıqəzib kələmə, dila: qəlmədi.

Can-can dedim canan jolynda dyrd,...
O dağın almasıñ sinəmə vyrđym,
Bir torlanlıñ bərəsinə tor kyrdym,
Dedim tora qəle jenə qəlmədi.

Bele qəzəl olmaz Hindi-Jəməndə,
Aglı, qamalında, huzur sərində;
Məcnyn qibi dyrdym və'də jerində,
Lejli qibi qətdi iñə qəlmədi.

Dilgəm ajrı duzdu gənçə dəhandan,
Ətri bənejsədən, quli-rejhədan,
Cənnəti-ə'ladan, huru gılmandan,
Muşqul olan qətdi, ələ qəlmədi.

2.

Zinəti nerqizdər tən bənejsədən,
Al, jazähl qejinib sad olan daglar!
Ryhilar təzələnib qulabı syalar,
Dahanda ləzzət, dad olan daglar!

Kızılıcadır Soyxbylax jajagi,
Dərələrin sahi-zahbaz avlagı,
Çəzmi abi-hajat qəzəllər sagı,
Canları me'tədil, bad olan daglar!

Bir janlımızda Jajlar, 'Qeçili dəllər,
Bir janlımızda da gejraz ellər,
Açılıb lalələr, kırmızı qullər,
Laləli, təhfəli, sad olan daglar!

Kokyr bənejsələr, lalə tazə tər;
Həlajık, kələnfil, sədrini bəzər,
Susənli sunbulu sərasər,
Bulbulu qulandən jad olan daglar.

Cida duadum vətəndən, rast qəldi malagan
Dyxaver əlinə fərmani-xakan,
Hajif soldy qulənən Dilgəm aglar kan,
Akibət əməli bad olan daglar!

3.

Bir qəzəl sevdim Moskva zəhərində,
Bir bysə istədüm dedi, «nedam, net!»
Dedim kniaz kılız koj satın olsyn,
Dedi «davaj imperjal, miljon çetir, pet!»

Firyəz qəzlərinə mən oldym hejran,
Davasız dərdimə qəl ejlə dərman,
Əjləsən kylynam, əldursən kyrban,
Dedi: «idi pajdom vosim let!»

Səqiz ili, səqqiz qunə kat ejlə,
Kalanlıñ bagızla mənə hərmat ejlə,
Əjləz bir az da mənlə sehbat ejlə,
Dedi «malçi, malçi, pajdy na abet».

Nə ola mənim dərdimi bilsən,
Mən bulbulun gəncəsisən, qulusən;
Qədərsən abedə haçan qəlisən,
Dedi: «padazdi, pridy çerez 20 minyt».

Altı, il səqqiz aj da dajandı Dilgəm,
Fəragında nala çəqdi dəmadəm,
Sən qəlinə belim buqular kəddim olar, xəm,
Dedi: «idi sadis na karet pajdom damoj».

4.

Dejizme.

Dilgəm

— Kasidi-bizəban ərzi-halımlı,
Calallı canıma dedim nə dedi?
Sazlınan, sezunən, min bir dilinən,
Çəqdin bir punhanə dedin, nə dedi?

Kasid

— Belə cavab verdi o mələqzada,
Əbəs düşüb by xəjala dunjada.
Pərvana bəl-pərin jandırar oda,
O indi zəm'dən nə alar dedi.

Dilgəm

— Mən qərmisəm ag uzundə xalınlı,
Məndən qızılıtməsin mah camalınlı,
Mən təq benavanınp ərzi-halınlı,
Fəxfyri-xakana dedin nə dedi?

Kasid

— By sezləri danışmasın avara,
Xalk içində beqar sözlu beqara,
Həqm ejlərəm çəqdirərəm mən dara,
Cismini ejlərəm səd para dedi.

Dilgəm

— Mən qəlmisəm kapılında sajılam,
Ala qəzərinə çökdən majılam,
Hər nə desə sezlərinə kajılam,
Adil Nyə rəvana dedin nə dedi?

Kasid

— By sezləri qətirməsin dilinə,
Kevsi-kəzəh mən sonanın telinə,
Onyn qibi naşı sərraf əlinə,
Duzməz mənim qibi durdanə dedi.

Dilgəm

— Biçarə Dilgəməm jokdyr halılm,
Daglıldı, dəjləti-qulli-calalılm,
Sənin xəjalıncı mənim xəjalılm,
Dilgəmi-virana dedin nə dedi?

Kasid

— Bicadır sezləri seyləməsin,
Yçyrdyb əlindən gəm ejləməsin,
Daha o dəjləti cəm ejləməsin,
By sezləri lap əfsana dedi.

Aşık Mysa

1.

Səhər vakti zəmənət vermə əzunə,
Aj kabaklı, kələm kaşlı, qejnəqçəq.
Kojma badi sabah dojə uzunə,
Uzyn bojly, kara sa, dı, qejnəqçəq.

Kaşlarınp taglı bənzər mehəracə,
Ag çit tyman qejdəsində alaca,
Sinən bajaz məmələrin xırdaça,
Sərxos dyryb xoz bakıslı, qejnəqçəq.

Mysa dejər joksa candan bəzarsan,
Eşkə düşüb zirin canınp üzərsən,
Vakti qələr qu' dibində qəzərsən,
Bahar dejil hələ klüdli, qejnəqçəq.

2.

Nəsihətnamə

Dilim by nəsihəti sənə dejirəm,
Çök dunja malına sarıläma dilim.
Jəkin ejlə olum hakdyr kabakda,
Kijamat odyna alıläma dilim.

Bir məclisə ygradın nitkim oldy ıal,
Qərənələr səndən səfi etsin qamal,
Dindirsələr din, dindirməsələr ol ıal,
Hərcəji danışub quluşmə dilim.

Sakla by sezlərimi ejlə amanat,
Hakkına dost olan tez tapar myrat;
İstəsən qı başın ola salamat,
Hər aqzına qələni danışma dilim.

Mysa oda alysmajib ne lazum.
Bisvafajnan satlasmajib ne lazum,
Hak ezu sir alymajib ne lazum,
Hər qerdugun sitti sen alyma dilim.

3.

Meclisleri avad ejler,
Ne qunahı telli sazin.
Melyl qonyllar bad ejler,
Ne qunahı telli sazin?

Jeqsəcordi jeu de demir,
Ara vyrmyr jalan demir,
And içmojir, rusvt jemir,
Ne qunahı telli sazin?

Kiqrim vermir kelama,
Zuhm elemir alema,
Pylyny vermir selama,
Ne qunahı telli sazin?

Joldan çikib jolyn azmir,
Idilis gibi ara pozmyr,
Molla gibi cadi jazmir,
Ne qunahı telli sazin?

Mysa vosfin sojlar saza,
Ryh veror qolim kiza,
Ox samir qı, molla vazai,
Ne qunahı telli sazin?

4.

Gozoli seyyon turlo vagtunda,
Alma sunak, byxagunda ag ola.
Dujyneak unuson dilden, dedakdan,
Zulut dal qordondi bir kycak ola.

Otyryb dynguda bila martotin,
Olindu pajlaja moza sorbotin,
Jitatasu, qapson denja lozzatip,
Yzum qeeqdir, qeeq sadah ola.

Dəridini anlaja, kədrini bila,
Əlində məhrəba istəqən silə,
Alçakdan dança, yədan qula,
Qejinə, sallana, damagı çag ola.

Kyinry bulbullerin etusən çagi,
Kolyndan dytasan qəzəsen bagı,
Salasan agzına kajmak dodarı,
Əpəsen, kycasan qen kabag ola.

Mysa dejər ləbiəri kənd jaxəldür,
Yca bojly, zufü qəzənd jaxəldür,
By sezlərin biri xəlvət jaxəldür,
Alt uşu ləmpəli bit oşuk ola

Нәмая.

Әмім оғыл мәндән heç yтanmadıñ,
Uç aj qeçdi bir jajlaga qəlmədin.
Juz min cəfa ilə qeç ejlədim mən,
Ordan endim Ag bylaga qəlmədin.

Demədin dagdadyr bir sərv-i-nazıñ,
Bir bajaz sineli bir ag bogazıñ,
Bir zahi-zonkarıñ, zahı-zahbazıñ,
Zıqar üçün bir avlaga qəlmədin.

Mən səni istərdim hamıdan əziz,
Mən sənin janıñda oldym kyl, qəniz,
Ətircan bəslədim hər quldən təmiz,
Namərd oғly ijləməqə qəlmədin.

Mən sənin dərdindən çəqərdim həsrət,
Jarsız da jarlıjınan çəqərdi ləzzət,
Nijə belə ejlədin, aj qədə xisrət,
Məəgyl oldyn izləməjə qəlmədin.

Mənim adıñ Həmajıldyr hamaja,
Sinəm bənzər həm yldyza, həm aja;
Qimi də bir sino -er, benzər sinəjə,
Qef çəqməqə o jajlaga qəlmədin.

Ulqər.

1.

Mənə kaz qəz atıñ dilbər,
Əlim çatmıñ sənə nejlim.
Aj qəjnəqı qətən diibər,
Jatıb kalma dana nejlim.

Qızıyna asıbsan tananı,
Kyrybsan zərbabxananı
Dilədim ata ananı,
Səni vermir mana nejlim.

Kyrbanam tyty dillərə,
Al-jazähl kızähl, qullərə,
Azalıñ gurbət ellərə,
Kohym, kardaz ana nejlim.

2.

Hər qəsa dost desəm manı duzmən sanır,
Joksa by qəm taleim zym sitarədur?
O pərisan qənlum dəmadəm janır,
Bilməm nədən qunum qundən karadır?

Puş qənlum hər zamanı ağlar divanavar,
Çunqu qulə həmdəm olmuyzdyr misli-xar.
Mən gəmə azikəm necə qı canıñ var,
Duşsəm dərdə, məhnətə həm nara nədər?

Dəzməq olarmı bir belə ahi-zara,
Tərlan azikı iqən yiybdyr sara,
O bivafa edib dilim həzər para,
Bir daha jara ustundən jara nədər?

Fəslı nevbahardyr açılmaz qulum,
O səbəbdən lal olyb zejda bulbulum,
Nar atəzinə janar divana dilim,
Ezk əhlinin dərdinə çara nədur?

Hej dərd əqli Ulqərə divana demə.
Çokdandır mutbəlajam mən dərdi-gəmə.
Ryzi-zəb həsrətəm bir ləhzə dəmə,
Cijərim olybdyr səd para nədur?

3.

Bagçadan qəlirdim gafil əjlədi,
Can alan, kəsi cəllad, qəzu jaglı.
Cismim, canım qənlum tamam bojadı,
Zulfi zahmar karzımda dyran çagı.

Bahar təzə, bulbul təzə, qul təzə,
Sərv bojly sallana sallana qəzə.
Məmə tyrync, dodak kajmak, dil məzə,
Xəstə əmsə, çaglar Məcnyn edər sagı.

Qah tavys təq culvələnib naz ejlər,
Qah bulbul təq cəhçəh vyrar iaz ejlər,
Qah da qəqliq təq kakkiştıjan xoz-avaz ejlər,
Səqə-səqə xyb qəzər dagdan dagı.

Janlı janakları quldən ajrlıb,
On dert əruq saçlı beldən ajrlıb,
Nə əcəb sonadyr qoldən ajrlıb,
Tərlansız qəzənmir çelu iragi,

Ulqərdən bir səda qızyna jetdi,
Ənqızı dəndanda dəm fiqrə qetdi,
Ənnabi İahləri töbəssüm etdi,
Qəzlərdə işarə qəzəb həm bagı.

4.

Canımı kyrban elərəm,
Mətləb kanana, kanana.
Malım dejlətim verərəm,
Kədir bilənə, bilənə.

Naqəs təqəbbur kədir bilməz,
Kohym kardaş kejdinə kalmaz,
Myzdyr işlədər myzd verməz,
Hakka inana-inanıa.

Xajlı çygyl iqı uzu,
Çıkdası etsin taşlım əzu,
Çarxı dənsun çıxsıln qəzu,
Kalsıln dilənə-dilənə.

Mərd ijit jarınlı bylsyn,
Onynla hanıshəbət olsyn,
Namərd həsrət kalsıln,
Daim canana-canana.

Dunjada sadik olasan,
Hər milləti bir biləsən,
Pərvana qibi janasan,
Arif olana olana.

5.

Mal kojynyn arıxçığı,
Safa qəldin qullu bahar,
Cənnət etdin çelu bagı.
Sən jaşıllıq allı bahar.

Qahdan bir kevsi-kəzəh doğar,
Qej qyryldar jagız jagar,
Kız qəlinlər naxır sagar.
Qundə juz xəjallı bahar.

Kız jagan kar ərijən zaman,
Nəhrlər çajlar dəjər kan kan,
Çənginə qecən hejvan insan;
Tez olur zavallı bahar.

6.

Ala qəzlu, kələm kazlı,
Mən səni jar aktarıram.
Mina qərdən, kargı saçlı,
Zyx məmə, nar aktarıram.

Pərişan qənlum olmaz çag,
Məcnyn təq qəzirəm dag-ba-dag,
Zəqi, Zirvan aj Karabag,
Hər nə qı var aktarıram.

Tanrıdan dilərəm diləq,
Neçun kojmyr biz də quləq,
Sənin qıbi huru mələq,
Kycybdyr xar aktarıram.

7.

Bəxtijar Əmlərimiz

Cahana jajıldı, bir əanlı, səda,
Eşitcəq byrzyjlar lərzədar oldy.
Fahlələr-qəntililər qecdilər baza,
Kafkazda 3yralar bərkərar oldy.

Zəhərdə qəntlərdə rəhbər seçdilər,
Kommyna mejindən kədəh içdilər,
By jolda işçilər candan qecdilər,
Zincirdə inləjən bəxtijar oldy.

3yraja verdilər hədsiz kyrbanlar,
Zulumdən kyrtyldy məhquym insanlar,
Məhv oldy hacılar, bəjlər və xanlar,
Ədalət mejdanda asiqar oldy.

Kapital sənəfündan kisas aldılar,
Elmə, məarifə həvəs saldılar,
Mevhymata ağır zərbə çaldılar,
Dyzmanlar qərduqdə gəməqusar oldy.

Oldy əojuq Lenin bizlərə rəhbər,
Atəşli sezləri etdi çok əsər,
Cəhdən kyrtylyb oldyk bəxtəvər,
Millətlər ycaldi, «hak» ziər oldy:

Dejişmə

1.

- Men də sahzada idim vaktın biricdə,
Çok qərmizəm devlet, var nejə lazımlı?
Qəzum jokdyr lə'li-qəvhər durundə,
Tərlan olan jerdə, sar nejə lazımlı?
- Əhdim bydýr sən də byrda kalasan,
Məndən artıq qəzəl jar nejə lazımlı?
Bir by mənnən eldə məsqən salasan,
Kızıl qul janında xar nejə lazımlı?
- Bir ijdə hakdan əmr olmasa,
Kavvas qıbi dərjalara dalmasa,
Aradıqlıq əz bagında bylımasa,
Kıraq bagda bitən nar nejə lazımlı?
- Sərraf qərəq kijmət koja agçaja,
Təfavut koja jaman ilə jaxzıja,
Naşı bəgban qırsə hansı bagçaja,
Kədir bilməz dejər, bar nejə lazımlı?
- Lətifəm duzum eşkin qəlunə,
Əcəb yıldım sən çəpəlin felinə,
Bir sevdağı qecsin nadan əlinə,
Ondan qələn xejri-qar nejə lazımlı?
- Əsmərxanam London zəhri məqanımlı,
Nə cəfaja duzdu by jazık canımlı;
Xəzmə qəlsəm mən elərəm devanımlı,
Kıjılı incitmərəm zər nejə lazımlı?

2.

Dejişmə.

- Dərdindən dəli oldygym,
Xoz qəldin bizim otaga.
Mina bojyn ycalanmı3,
Qəl sarmış dal bydaga.

Sevdəqərxan — Sən vyrmysan çalı-çapraz,
Sınəmdə bak dujun daga.
Salmaqınən Əjjyb dərdinə,
Duzərəm linqə badaga.

Qulənaz — Dərd çəqib gəm jemə elə.
Qəl sarmaz incə belə,
Eşk odyna duşən kyla,
Olarmı koryk kadaga.

Sevdəqərxan — Gəribəm müzqul qunum var,
Onyn üçün fəgan unum var.
Bir cəsəd, bir də canqm var,
Olsyn jolyna sadaga.

Qulənaz — Qulənaz məhəbbətində,
Zevkli səltənətində,
Birinci qəjnəq katında,
Sojynak qırəq jataga.

Sevdəqərxan — Ver myradım al məndən,
Eşklı sevdəqərxandan,
Qəl kojak dil-dilə sənnən
Əmisiq dodak-dodaga.

3.

Dejizmə.

Sevdəqərxan — Atanı mənə bojuq zulum elədi
İllkarımlız kalsın elə sevdiqim.
Bahar olcak açar kılzaq qullar,
Bulbul həsrət kahnaz qula sevdiqim.

Qulənaz — Qəl sən ilə halallazak
Fələfə saldı bizi eida sevdiqim.
Alədəlm, dytyzdym odlara duşdum,
Pərvana təq jandım oda sevdiqim.

Sevdəqərxan — Kavvas qibi dərjalara dalaram,
Bırın canqm eşk odyna salaram,
Qulənaz dejə jenə qələrəm,
Diqməqnən qəzun jola sevdiqim.

Qulənaz — Sən qedibən İsfahanda kalarsan,
Saraltıban hajva qibi solarsan;
İsfahan qəzəlin birin alarsan;
Tapşırıqlar məni jada sevdiqim.

Sevdəqərxan — E'tibarsız bilmə Sevdəqərxanı,
Jolynda kojaram by sırin canı,
Sənin təq bir qəzəl dunjada hanı,
Bojyny bənzətdim ala sevdiqim.

Qulənaz — Sərəndibə duzdu ol Adam ata,
Cəhd ejlədi o da Həvvənlə tapa,
Sevdəqəri mustakdyr Qulənaz byta,
İçmizəm eəkində hada sevdiqim.

4.

Dejizmə.

Mehriban Syltan — Mən səni qərmisədum aslan donynda,
Əlinəjdji zah babañın fərmani.
Ləlindim, surundum xaqi-pajına,
Juz rəcaja baxı etmədin bir məni.

Lətif — Bir klja bakıvən alıր canımlı,
Qaz qı, qərməjəjdim zulumqar səni.
Təgajır xızmət zəxəmdar imis,
By kılımanda bilməməsdim mən səni.

Mehriban Syltan — Jolyny qəzlədim muddət çagında,
Artıbdyr azarlı gəm fərakında,
Nevbahar fəslidur əlvən bagında,
Kəzəlquləm bulbul qıbi sar məni.

Lətif — Və'də versən by ilkarda dyraram
Ulşənilə myrad alımk diləram.
Bir qunumu min qununa calaram,
Canı-dildən bilsəm xılasqar səni.

Mehriban Syltan — Mehriban Syltan cəjil kəlbə kara,
Sıdk ilə bel bagla mən xılasqara,
Qəlməsəjdin ajər bizim dijara,
Jandrardı Qərəm qıbi nar məni.

Lətif — Bımar Lətifi sən etdin belə,
Eşklı vucydyna saldıñə valvala
Hurudən artıksan, paridən a'la
Moləqdən bildim mo'təbir səni.

5.

Dejizmə.

Əsmərxan — Necə sabr eləsin jaraltı canımlı,
Eşk ycynadan canımlı zara duşubdur.
Uz surtub xaqınə ajak əpərem,
Jeqsan qonlumi tarı-mara duşubdur.

- Lətif zah** — By nə səda idi qəldi qızımə,
Dərd əhlilər gəm, gybara duzubdur.
Çahar ətrafından ah fəgan edərlər,
Jazık canıq qət nə hala duzubdur.
- Əsmərxan** — Sevərsən allahı, ol ələmdarı,
Dolandır bəzənə azad et jarı,
Qəzumun sevqisi, dijdəmin nyri,
Qənlumun tərlənə tora duzubdur.
- Lətif zah** — İlahidən jazı qəlibdur baza,
Jıgılıb zalımlar ejlər tamaza,
Əvvəl devran mənim idi həmizə,
İndi dejən zulumqara duzubdur.
- Əsmərxan** — Əsmərxan çagırıq zahi xydanı,
Ədalət ilə eżun et divanı,
Zulm ilə əldurmə belə cavani,
Gəzəbindən ahi-zara duzubdur.
- Lətif zah** — Lətif zah da əcəl zərəbən içər,
Qənul kuzu indi bədəndən yüksər,
Əlacsız, mumqunsuz kalmışam naçar,
Aslan canıq cənqı-zara duzubdur.
-

Məhəmməd Husejn

1.

Təzrif kılıb bir məclisə varanda,
Jaxzı əjles, jaxzı damız, jaxzı dyr.
Dindirsələr həkikətdən ver xəbər,
Qərən desin nə mazallah jaxzıdyr.

Savar ollam jaxzı ata jerində,
Qamandar oxyp jaxzı ata jerində,
Jaman ogyl jaxzı ata jerində,
Kaldıqlıdan kalmadıq jaxzıdyr.

Məmmədhusejn dejər az ələ duzər,
Üçar qənul kuzu az ələ duzər,
Arasan, aktarsan az ələ duzər,
Jaxzı qevhər, jaxzı sərraf, jaxzı dur.

2.

Jetim.

Aglı bəzində qamaşı duzqun,
Əlinə nə qələ bakasan duzqun,
Aladyr qəzləri bakıçı suzqun,
O suzqun bakıza qım kyrban olsyn?

Dindirirəm qəlməsi bir zirin dilli,
Minadır qərdəni, bir incə belli.
Byxagı nanadır danə bir xallı,
O danə bir xala qım kyrban olsyn?

Jaxzı olyr adamı adama sajmak,
Olarmı sənin də ləbindən dojmak,
Dişlərin durrdur, dodagın kajmak,
O kajmak dodaga qım kyrban olsyn?

Qerəndə Jetimi ejlərsən xəstə,
Narlıncı, tyryncı sinəndə bəstə,
Zülfəri çin-çin yeləri, dəstə,
O dəstə tellərə qım kyrban olsyn?

3.

Məcnyn.

Yea daglarıñ ıazılndan,
Qəlir Lejli dejə-dejə.
Bir elində qulu ǵəsimal
Açıır Lejli dejə-dejə.
Jazık Məcnyn by dunjadan,
Qədir Lejli dejə-dejə

Mindim səməndi atlara,
Sardum xybanı qəntləra,
Bojda kılzıl bəzməndiərə 1)
Bakır Lejli dejə-dejə.
Jazık Məcnyn by dunjadan,
Qədir Lejli dejə-dejə.

Dərjada nəhənq ojnadıı,
Eskin qurəsin kajnadıı,
Məcnynam aglım ojnadıı.
Qədir Lejli dejə-dejə;
Jazık Məcnyn by dunjadan,
Qədir Lejli dejə-dejə.

Aşyk Səməd

1.

Nəsihətnama

Bakdıı qerdun bir sirri-punhandyr,
O sirrdən bilməqin lajık dejil.
Iqi qənul bir olyb edir ixtilat,
Onyn arasına qirməqin lajık dejil.

Dostyny bəjən əzunu bildiroqilən,
Düşmənə kılınc çəqmə sözü olduroqilən,
Dinəndə elə din qi məclisi quldurqilən,
Əz-əzunə dejilb qulməqin lajık dejil.

Xalikim əmr edib bizlərə desənə,
Naqəs məclisində nə sejlejə, nə dina,
Hakkın jetmis iqi min joly var, kyllyk etqilən birisino.
Hər məzhəbə kol verib arada olmaqın lajık dejil.

Qəl bicara açıık Səməd heç qəs sırriñə jetmedi;
Qətirdiqin lə'lı qeyhəri, qimsə alıb satmadı,
Bir məclisə vardıı, məclis qi səni dytmadı,
Bir də kajıdıb o məclisə qalmaqın lajık dejil.

2.

Ellər səndən qəçər oldy,
Nədur bizə sezun jajlak?!
Ryzqartın jen bozarıb,
Nə donubdtur uzun jajlak.

1) Bazyband.

Ellər qı səndən qəçəsi,
Banlamaz qəzəl beçəsi,
Sən cənnətin qul quçəsi,
Jokdyr bir əvezin jajlak!

Səmədəm ejlərəm vəsijət,
Daşlarına jazdırram nəsihət.
Barı ilahımlı eləsin kismət,
Bir də qərəq jazlın jajlak!

Şirin

Bejdə butbui fəgəf etmə, gəm jemə;
By qul, babah qul qızlar, jaz qızar,
Gənimət bil əziz sakla qulunu,
Vəfaşı işk qulun emru az olar.

Xuddamlar dyrmysə sagı-solynda,
Cəvahirdən jazı vərdyr kolynda,
Daim işlər fəvvareler qəlündə,
Bazı ərdəq olar həmdə kaz olar.

Hidajət

1.

Gəzəl.

Kıldıñ axırdı fələq qım məni nadan ilə həmdəm.
Pir vaktında əcəb tifli dəbistan ilə həmdəm.

Bilməm 'axır qı fələq nədi məksədi-myradın.
Daim edirsen kəlbimi al kan ilə həmdəm.

Aja by rızadırmış qərəm zulm ilə etməq,
Zaqı-zəgəni bulbul xoxşan ilə həmdəm.

Insaftı olan zərrəcə olmaz byna razı,
Dunjada mələq ta ola sejtan ilə həmdəm.

By dərdi çəqəm mən necə mynis mənə hejvan.
İnsan qı olar rəsmidur inasn ilə həmdəm.

Vazeh edirəm qəhnə fələq adət edibsen
Etməqliqə çün divi Sulejman ilə həmdəm.

Dytidy məni bilməm by necə iədi qı oldym,
Əz rızam ilə özüm belə bir çoban ilə həmdəm.

Firdevsi jazık nə çəqib indicə bildim,
Ol dəmdə qı, ony etdilə nadan ilə həmdəm.

Həsət çəqirəm jetməz əlim dəhri fənada.
Olmaz nə qəzəl mərdi-suxəndan ilə həmdəm!

Dizmən bakır sakla əzun sejki Hidajət,
Qafər də olar naqah musəlman ilə həmdəm.

Səlmaslıx Kyıl Ərtün

1.

(Üz ilə agıl dejilər)

Agıl

— Qərdunmu syltanı, qərdunmu hanı,
Divlərə höqm edən kahraman hanı?
Qejxusrov padşah, Rustəmi-sarı,
Bəsdur by dunjadan ysan jaxzıldyr.

— Qimsədən kəbyl etmərəm tə'nəli sözü,
Dunjada tərq etmərəm səhbəti sazı,
Qejərəm jazılı, alı, kırmızı,
Ony qerər dosty-duzmən jaxzıldyr.

— Bilişəm eşiməsən sən jaxzı sözü,
Hələ tərq etməzsən səhbəti sazı,
Çəqərsən by dunjada iżvəni nazi,
Məhəçər qunu olarsan peşman jaxzıldyr.

— Saralıban həjva qıbı solmaram,
Kajnajıban pejmanaja dolmaram,
Heç qimsədən əjut, nəsihat almaram,
Hər qızının ozu bilən jaxzıldyr.

— Nejlədi devləti Haryni-Karlı,
Axır bir qun artar çox ahi-zarlı.
Səni xalk edən o bircə tanrı,
Onyn birliqinə inan jaxzıldyr.

Ezki

Ezki

Agıl

Səbəb nedur məndən qənar qəzirən,
Sir-sozunujadrlara dejən dəjiləm.
Qətirib ləblərin salsaq agzıma,
Ijlərəm joklaram jejən dejiləm.

2.

Bir söz dejim kalsın səndə nijzana,
Sir sözün düşməsin dilə dastana,
Inanırsan and içim Kyrana,
Mejlimi jadlara salan dejiləm.

Kyl Ərtun dərdindən olybdyr xəstə,
Kızzılqul, sunbullu məmələr pustə,
Bir ləhəzə bəzəmə, al dizin ustə,
Deməqilən kədrini bilən dejiləm.

Myxtar Baba ogly

Ləri,

Anan səni təvəllüdə varanda,
Mamaçalar qəlib dytan sən oldyn.
Kız qəlinlər xoz lajlanı, çalanda,
Xymarlanıb zirin jatan sən oldyn.

Ajaklanıb çel bajıra atanda.
Bir jazählən iqi jaza çatanda,
Əlgərəz bez on jaza dolanda,
Kommyinizmanı iddəa edən sən oldyn.

Kadınlara ez hakkını əjrədən,
Fəhlələrə qəntçilərə dinlədən,
Rəhbər olyb jollarınlı qəstərən,
Dogry joly dogry dytan sən oldyn.

Jaxzı məksədini çatdıñ xıłasa,
Məzlym millətləri sən saldıñ baza,
Aj həzərat əhsən belə joldaza,
Axır məksədini çatan sən oldyn.

3.

Nazlı jar bagında uç qul açıbdyr,
Ag qul, kırmızı qul, illah qi sarı qul.
Çısqın vyrdy bir birinden ajırıcı,
Ag qul, kırmızı qul, illah qi, sarı qul

Ag qulun də kapıslıdan bakmalı,
Kırmızı qulu ag janaga takmalı,
Sarı qulu dəstə dytyb kokmalı,
Ag qul, kırmızı qul, illah qi sarı qul.

Ag qulu bənzətdim qejdə laçına,
Zənər əzim dəhanlıqı içinə,
Husejn müstak olyb qulun üçünə,
Ag qul, kırmızı qul, illah qi sarı qul.

4.

Karaçı havasında

Çəzmim jazı muzqanlara dən verir,
Zirin syjyn abı-həjatı, qibi.
Zəqərdur dəhanlı, kənddür zəhamlı,
Dödaklarla Mıslı nəbatı, qibi.

Altıdan zər qejinib, ustən kələmçar,
Bojrəq dujmə jakasında dar,
Sevdiqinin əcəbəcə camalı var,
Bədirlənmis ajlı savatı, qibi.

Sərvî nrəbəndinin bagı ejzən ipəqdən
Kırmızı dujnə çal qecirdi dirsəqdən,
Ajlar, illər həşratını çəqməqdən,
Husejnəm incəldim xəjati, qibi.

Nyşşəhərli Husejn

1.

Qərəjli.

Qəlirdim joldan ejlədi,
O kılz məni, by kılz məni;
Ynysy eldən ejlədi,
O kılz məni, by kılz məni.

Dindirəram ezu qusəri,
Dərdi sinəmdə sərbəsər,
Əpər məməsinə basar,
O kılz məni, by kılz məni.

Husejnин dərdli səzundən,
Əpəjdim ala qəzundən,
Hər qız eləmir ezundən,
O kılz məni, by kılz məni.

2.

Sallanyban qeçən dilbər,
Kazlı qamana lajıkdır;
Səñin o sərxoz jerisin,
Jorynyk marala lajıkdır.

Əldürməz sevən sevəni,
Əldürərlər qul dərəni,
Səri jolynda verəni,
Sakla mehmana lajıkdır

Husejn dejərlər adama,
Hakkı-tala jetiisin dadıma,
Janaram punhan odyna,
Jansa pərvana lajıkdır.

Dejişmə

1.

Məhəmməd

- Canlım nənə, qəzum nənə,
Ruxsət ver mən qedər oldym.
Sudun əmdim kana-kana,
Ruxsət ver mən qedər oldym.

Zəhrəbanı

- Canlım oğyl, qəzum oğyl,
Kojmaram səni əluncə;
Qimə dejim sözüm oğyl,
Kojmaram səni əluncə.

Məhəmməd

- Bak nənə işin təhrinə,
Düşmüsəm jarlı kehrinə,
«Qol-dejib-Qısmir zəhrinə»
Ruxsət ver mən qedər oldym.

Zəhrəbanı

- Kojmaram əzum əlməmisi,
Əlumum baza qəlməmisi,
Zah baban ruxsət verməmisi,
Kojmaram səni əluncə.

Məhəmməd

- Məhəmməd jarı qərəjdi,
Bagçada qulun dərəjdi,
Zah babam ruxsət verəjdi,
Ruxsət ver mən qedər oldym.

Zəhrəbanı

- Sənə kyrban Zəhrəbanı,
Qimə tapşırırsan məni;
Tapşırıdmı allaha səni,
Qədirən qet tanrı, da janımcı.

2.

Quləndam

- Çok oglanlar kəddima kyrban ejləjib,
Jen çevribən mən Qısmirə qədirəm.
Jandırıb atesinə qırjan ejləjib,
Jen çevribən mən Qısmirə qədirəm.

Məhəmməd

- Allahı sevərsən qəzma məndən aralı,
Byrada məni kojma bagrı jaralı,
Mən avçıjam byrakmaram maralı,
Məni kojyban hara qədirən?

Quləndam

- Salamatlık ilə məndən uzul aralı,
Sag cismini etdirməjinən jaralı,
Sən aglınca avçı dytmaz maralı,
Jen çevribən mən Qısmirə qədirəm.

Məhəmməd

- Başına dəndujum, kyrban oldygym,
Bəs məni kojyban hara qədirən?
Ailəsi odyna, burjan oldygym.
Bəs məni kojyban hara qədirən?

Quləndam

- Quləndam səni qərcəjin kandı,
Qəlirsən qəl by duzca mejdandı,
Bojnyna salaram ipəq qəməndı,
Aparram janımcı ol Qısmirə qədirəm.

Məhəmməd

- Məhəmməd dejər rəzməqəlt bilərəm,
By tigi-zəmziri fərkinə çalarəm,
Uzu kyiyly altdan iera salaram,
Bəs məni kojyban hara qədirən?

3.

Sijasətdə Nikalajdan,
Qəldi jamana joldaşlar;
Jaranal, gyernator,
Kuvva verdi xana joldaşlar.

Elə qı, qəldiq musavata,
Var devlet işlədi kondravata,
Zəqərimiz mampası oldı,
Bələndiq silaha, ata,
Çajlı, Salahlı toplandı,
Zəhərda Bak pylemjota,
Darda təbib tapmadı,
Sejqundaq ona joldaşlar.

Erməni musalman karıldı,
Qah dalaşdı, qah bartıldı,
Dedilər Xənqojsqı,
Həqumətdür omelli-həsən,
O da aralığı katib,
Birdən bira köy həçəd.

Kırtıb xanıq-xavanı,
Qəndərdi Narqınə joldaşlar.

Dunjanın rəhbərləri,
Lenin, Nərimandan danışım.
Əmrinə tabe olyb,
Program ilə çalısan;
Sunni nədər, ziə nədər,
Ermeni müsəlman bərəzən.
Gərbədən bir qun dogyb,
Cümə cahana joldaşlar.

Ərəsejdə, Məskvada,
Savetsqi viast kyrlydy;
Verdi var kuvvəsini,
Hər millətə nizam verildi;
Baqlı, Iran, koca Tiflis,
Batymda "ehtijat qəruldu";
Iran, Tyran o Almanja,
Əzu əzündən bələndü;
Kapitalistlər taxtından düşüb
Kaldı jana-jana joldaşlar.

Misqin Məhəmməd vəsf edər,
Rysja, Azərbajcanı,
Bankdan pyl pajlajır,
Kooperativdən çit parçanı;
Zəhərə elektriq çıraqı
Qəntlijə əqin təzliyi;
Jasasın joldaşları,
Qəldiq imana joldaşlar.

Dejişmə

1.

Kyiyxan.

Saqına xanım	— Canım ogyl, qızı um ogyl, Həsrət kojma bala məni. Sənə kyrban əzum ogyl, Həsrət kojma bala məni.
Kyiyxan	— Qəl dindirmə dərdim çökdür; Sinəmdə muzqandyr, okdyr; Atam əlüb qimsəm jokdyr, Ana dyr sal jola məni.

Saqına xanım	— Həsrətəm hagça barlna, Həsrət kojma bala məni. Dəzmərəm ahi-zarlına, Həsrət kojma bala məni.
Kyiyxan	— Kyly dejərlər adılma, Hak jetiəsin imdadıma, Nabat işt düşüb işdirma, Ana dyr sal jola məni.

2.

Dejişmə.

Kyiyxan	— Ala qəzium səni sevəndən bəri, Asık olyb by devrana qalmışım. Qunes camalını qorondon bəri, Jakin bil qı din imana qəlimşəm.
Nabat	— Əmim ogly her qız jalan sejimo, Əbas qoldın by devrana son kajıt. El içində məni bədnəm ejləmə, Bab dejişan məm canana son kajıt.

- Kylyxan**
- Bazılna dəndujum jazlı baz sona,
Qəl rəhm ejlə mənim qibi cavana
O kələm kaşlarıñ bənzər qamana,
Əbruzum tellərə mən kurbana qəlmisəm.
- Nabat**
- Həqmunən cəlladlar atar dazähləri,
Təqdurrəm qəzündən kanlı jazähləri,
Nəzər zah ezsitsə qəsər əätzəri,
Anan kalar jana-jana sən kajlıt.
- Kylyxan**
- Sərəndaz ustundən vyrybsan çalma,
Juz min məhnət ilə canlımlı alma.
Mən Kylyny qəl zindana salma,
Zəhmat verib zirin cana qəlmisəm.
- Nabat**
- Necə kıldıñ Nabat qibi tərlana,
Çygylar kandılar İbrahimxana,
Gəzəbnaq olyb qırsə mejdana,
Qlejdən batar kılzı kana sən kajlıt.

3.

- Kylyxan**
- Yzakdan qəldim adılna,
Bir sal məni jada Nabat!
Aləsdilim jandılm odyna
Əmr qetdi bada Nabat!
- Nabat**
- Dyrym dolanılm əätzəri,
Yzyn bojly talız oglan!
Çok çəqmisiəm məhnətinı,
Bircə qəlmə danız oglan.
- Kylyxan**
- Mən kyrbanam bellərinə,
Kohym kardaz ellərinə,
Azič oldym dillərinə,
Bir məni sal jada Nabat,
- Nabat**
- Hak dərdinə qərim olsyn,
Çygylın, jərənlən əlsün;
Məmələrim jastık olsyn,
Sinəm də nazbalız oglan.
- Kylyxan**
- Kyly həsrətdur elindən,
Bir dərmədim o qulundən,
Bivafa jarlıq əlinən,
Qimə qədim dada Nabat?!
- Nabat**
- Mən Nabatam qəl janıma,
Çok lajıč billəm canlıma,
Sığın kadır subhanıma,
Zirin-zirin danız oglan.

4.

Suzqun baxan ləbi pallımlı,
Kəsd ejlər cana qəzlərin.
Vətənimdən cida saldı,
Məni Tehrana qəzlərin.

Abi-rəvan akızılı var,
Əli-əlvan nəkızılı var,
Jornyk maral bakişlı var
Zulejxajancı qəzələrin.

Səfil Kyly devran ejlər,
Bagda bulbul sejran ejlər,
Hər bakişlı juz kan ejlər,
Jysif Qən'ana qəzlərin.

Aşyk Muslim

Juz min işvə naz ilə aldın canlım,
Dejən mən ilə ixtilatın var qəlin.
Aga olsan tər qız qəçmə kuyundan,
Qərmədim mən səndə bir ilkar qəlin.

Mən tərlanam sən sonanı qəturdum,
Səni sevdim, aqlı huzum itirdim,
Nə zillət ilə vətənimə jetirdim.
Kismət oldyn sən nadana jar qəlin.

Bıçarə Muslim ilə ulfət etmədin,
Urvat edib kəl bojyn jatmadın,
Qəvhər idin sərrafına çatmadın,
Hajf kycdy kızlıqulu xar qəlin.

Husejn

2.
Kadir məllam bir də səbəb saladı,
Qeçən ceydi qəlen çəgər qərəjdim;
Əlində dytajı, nyzı badəni,
İçəjdim badəni saki qərəjdim.

Bahar olyb qul mevsimi qələndə,
Çəh-çəh vyryb zejda bulbul qıləndə,
Əzm edibən jarı bagda qərəndə,
Qəzəjdim hər təraf bagı qərəjdim.

Mirvari dəndanlı, ləbi ballıdyr,
Barabarı jok xoz xəjallıdyr,
Qəzəllər içində kosa xallıdyr,
Kazında, qəzündə takı qərəjdim.

Kudrətdən duzulub dahana dəndan,
Hər zaman qərunur ryjynda xəndan,
Mən Husein vəfəlik qərmədim səndən,
Nə oladı, qejdəndə ağı qərəjdim.

2.

Jara dejin əzqələrlə qəzməsin,
Sijah tələ kizıl inci duzməsin.
Mənim işim əzqə işə jozmasın,
Taksırılm varsa da bagıla məni.

Ijtılarda belə işlər olardı,
Saralıban qul rəngi solardı,
Dejib sonra dansa pezمان olardı,
Azad ejlə hər işdən bagıla məni.

Ok təqin seziərin bagrlımı dəldi,
Sagalmaz by jara canımda kaldi,
Hejva təq saralıb, qul rənqim soldy,
Sirrim vermə jada bagləzla məni.

Bir ek atdı dəjdı Huseynin canına,
Təbiblər jügəzib qəlsə janına,
Sagalmaz jaradır qecib canına.
Bir iżdur duzmışəm bagləzla məni.

Misqin Əli

1.

Jasasın məarif, dili ja rəhbəri,
Elində artıkdir sənlə kılzlarıñ.
Joldaz dejə çağırırlar qəl bəri,
Çok jakzı dyrylyb kanlı kılzlarıñ.

Əi ələ verib can-ha-canın qəzərlər,
Zinət verib ezlərinə bəzərlər,
Jasasın dunjada belə qəzəllər,
Əzlərindəndür hər divanlı kılzlarıñ.

Sallana-sallana qədəndə baga,
Bulbullər okyiyib konar bydagı,
İclas edib cəmi olanda otaga,
Eziqdə olajdım pasbanı kılzlarıñ.

Barmaklarında var kılğıdan uzuq,
Kylakda sırgadyr, kolda bilərziq,
İmreli qejinib tənzifdən naziq,
İçində qorunur canlı kılzlarıñ.

Dindirirsən xoz danızlır dilləri,
Ag uza təqulub kara telləri,
Əlinde dytanda dəstə qulləri,
Janlında olajdı həmzəbanı kılzılarıñ.

Janakları bənzər kılğıqlıa almaja,
Saralıban qul rənqləri solmaja,
Bir ajrlılık, bir də elüm olmaja,
Həqmuna vərəsən by dunjanı kılzılarıñ.

Cut-cut olyb bir-birini qudərlər,
Mə'zıykynyn bagrıñ bazı didərlər,
Hər birisi bir dijara qədərlər.
Bəlli deñil heç inəqanlı kılzlartın.

Qimisi burudur, qimisi pəri,
Misqinə lajtdyr bir koca karı,
Qədər zimistanı, qələr baharı,
Dada qələr tez dahanı, kılzartın.

2.

Məhv olsyn dunjadan qetsin xajınlar,
Jazajıñ qəmclərə olsyn dunjada.
Cavanlar aləmi jeniliq ejlər,
Kapitalist məhv olyb solsyn dunjada.

Qolma kanlı fitnə-fellər tərədən,
Jazastın eahanda jeni jaradan.
Seçildi xajınlar, çökdi aradan;
Zad olsyn təzələr qulsun dunjada.

Məqtabə qədərlər dəstə-bə-dəstə,
Ag jazı jazarlar kara loh ustə,
Okynsynı zərkilər hejbətli səsdə,
Duşmanı korkyja salsıñ dunjada.

Cahan muharəbəsi qəldi də qecdi,
Duşmanı kanlımüzdən dojynca iedi,
Daha dedilər axırçınlıq rycəli,
Belələrə nəfrət olsyn dunjada.

Jaxsı salıñadı bir bızları tora,
Jok idi bir qimsə natiñuzı sora,
Jəkin qoluñsa idi bir az la zyra,
Ümyd jokdy bir qəs kalsıñ dunjada.

Avçă Pirim

Alçaklı-ycał daglar,
Xyb əsər jelərin sənin.
Bəlli deñil jazıl-kıçıl.
Kar kycar bellərin sənin.

Jaz olanda qulun kajnar,
Ağır ellər səndə jaʃar.
Bir cut jazıñ basılım ojnar,
Bylanar qellərin sənin.

Qullərin pozgyn olmasın,
Susən sunbulum solmasın.
Jad jerdən avçı qəlməsin,
Baglansıñ jöllərtin sənin.

Pirim dejər hydyr iyrdyn,
Jaxsı jerdə məsqən kyrdyn.
Xyb qəzləjib durust vyrdyn,
Kyrysyn koiların sənin.

Mahmya

Aşyk ysta

Aj kılz elə qəzməqin adam əldurur,
Telindən tel ajrlıb satma mənə dilbər.
Sinəm nizanadır, agramaz bədən,
Dojynca jaj okyn at mənə dilbər.

Bari ilahım belə qəzəl sag olsyn,
Cılvelənib tərlan kyədan çag olsyn,
Həsrət olsəm koj sinəmdə dag olsyn,
Hələ by tənbəhin azdyr, dyt mənə dilbər.

Ysta by dəstani dejər o dona,
Nahak kan jamandı sysdama ona,
Jeklislən olqən olsyn virana.
Dejər qı, sən desən qet mənə dilbər.

Xəbər almak ejib olmaz,
O nədər pəri kojnynda?
Əldurursən mən fagırı,
Saklajırsan narı kojnynda.

Otaglına kədəm basdılk,
Sohbetinə kylak asdılk
Sinən dəvəq, məmən jasdılk,
Sal jatak jeri kojnynda.

Mahmydam jokdy məqanılm,
Sənə kyrban zirin canılm,
Əldurursən, nahak kanılm,
Nahakdan kəli bojnynda.

3.

Aşyk Gərib

1.

Jaman vaktda qəldin mənim ustumə,
Məhtac etdin duzmənimi dostyma,
Açıkladımlı agça kılzın ustunə,
Ajlırdıq qəltəni daşdan ejlədin.

Bir janlın kajadyr, bir janlın daşdyr,
Sag janlın əpuşdur, sol janlın maşdyr,
Altından tirmədürü, ustundən saçdyr,
Ajlırdıq tirməni saçdan ejlədin.

Mən Gəribəm dastan oldym dillərdə,
Gərib vilajətdə, gərib ellərdə,
Jazlı bas sonalar cymar qəllərdə,
Sən ərdəqı jazlı basdan ejlədin.

2.

Dejizmə

Aşyk Gərib

- Mən də qəlmisəm oradan,
Matləbin versin jaradan,
Pərdə qətrulsün aradan
Sənəm dejiriər, sənmisən?

Sənəm

- Sən də qəlmisən oradan,
Matləbin verər jaradan;
Pərdə qəturulməz aradan,
Maksyd dejirlər sənmisən?

Aşyk Gərib

- Əjnini qejibsən kırımlızi,
Eşk odyna saldıq bizi,
O xoca Kəhrabıq kızı,
Sənəm dejirlər sənmisən?

Sənəm

- Sənəm dejər alı-zardan,
Qənul kyrtardı gybardan,
Bədə verdi salı-mərdan,
Maksyd dejirlər sənmisən?

Canlım kyrban cananlımın canlına,
Cananlı da e'tibarlı by imis,
Bizim qəldən kalkıb Xorjat qəlunə,
Sonanlı da e'tibarlı by imis.

Bulbul olan uçub qətməz o data,
Mejil verməz gəm ilə gybara,
Ələnəcən əlin verməzjad elə,
Cananlı da e'tibarlı by imis.

Məni eşk odyna jaklıdyr Sənəm
Haçanatan by dərdlərə mən janam,
Maksyd dejər indi vəfali Sənəm,
Sənəmin də e'tibarlı by imis.

Xəstə Kasım tiqmə daədli,
Qənul gəmli, qezu jazlı,
Qeldən yedy jazı baslı,
Silqindi sonalar qibi.

Xəstə Kasım

1.

Jaxzı olar kohym kardaz,
El əvəzna dolandıqlım.
Harda qorsan jara jalvar,
Dil əvəzna dolandıqlım.

Bydyr qəldi bahar raxtlı,
Sinəm oldy jarın taxtı,
Qəçdi kırzlı qulun vaktı,
Dər əvəzna dolandıqlım.

Kazıları ejlər divanı,
Taxtdan salar Sulejmancı,
Xəstə Kasımlı cananı,
Qəl əvəzna dolandıqlım.

2.

Nə baktırsan ogrym-ogrym,
Mənə mihanalar qibi.
Dyrym dolanlıb əvəzna,
Zama pərvanılar qibi.
Jukdu qonun evini,
Təp dəjmiz kalakar qibi.

Sən mənim syltanıım agam,
Zulflarına çox müstəkam,
Jar əlindən dujum dagam,
Dagdağı laialar qibi.

3.

Qəqliqlər 1)

Qəqliqin avlacı kajalar bası,
Səs ejləjib tapar joldas joldası.
Barəsi bərq olsa, avçısı næz.
Duz çıkarlar hadaxənə qəqliqlər.

Qezəl qəqliq kajalarda səs ejlər.
Kakkıldazlıb bir-birilə bəs ejlər.
Bilməm qı, ioj ejlər, yoksa jas ejlər.
Kajnagın baturmıs kana qəqliqlər.

Hər dərdiniz varsa mənə sejjəjin.
Nəmə ilə jazın bəjan ejləjin.
Qəqliq siz Kasımlı hulal ejləjin.
Çun qədirəm Dərigəstanə qəqliqlər.

1) Xəstə Kasım atidəqi mənzümən sevəklisinin arkasında Dagistana qedərən jazlı dagılar ve jamaclar arasında kajalılıkarda dadlı-dadlı etusən qəqliqlər həkkində sejberildidur.

Sən hurusən, sən pərisən mənə jar,
Yçdy qənlum kuzy kondy sənə jar,
Çor desən də can dejərəm sənə jar,
Zalılm oglu cıkdı canılm de danız.

Əfryz dejər dərdi-gəmə ḥylandılm,
Hərcəji sezunə əbəs inandılm,
Qərəm qibi od dytyb odlandılm,
Alızadı qırıbanılm de danız.

Dejişmə

1.

- Diləfryz** — Səhər-səhər sejra vardılm,
Jarı qərdum bag içində.
Dərir qulu dəstə baglar,
Kızıl qul japrak içində.
- Əsmər** — Sulejman həqmuylə qetdin,
Xarab kalmız o Jəmənə,
Qul dərdin dəstə dytdyn,
Nijə verdin sən Mə'syma,
- Diləfryz** — Ləblərin dəndü kəndə,
Zulfun bənzər qəməndə,
Oqlan məni salıb bəndə,
Bir neçə dystak içinde.
- Əsmər** — Jerində dyrdyn otyrdyn,
Jujurdun daşlı qeturdun,
Nə oldyn əzun itirdin,
Bəs nə dedin ol Mə'syma.
- Diləfryz** — Əfryz dejər hydyr andılm,
Demərəm jandılm, osandılm,
Necə piltə janar jandılm,
Kavrilımlıpm jag içinde.
- Əsmər** — Əsmər dejər belə qərdun,
Daradılm zulfunu ərdun,
Uzuqun nizanə verdin,
Bəs nejə verdin o Mə'syma?
- Diləfryz** — Uzun qunəz, bojyn sərvi-salatılm,
Ala qəzlu mehribanılm de danız.
Sən danıəsan sınlıq qənlum xoz olar,
Insaf ejlə çıkdı canılm de danız.

Qurdogly

Mə'sym

1

Bazlına dənduqum Diləfryz xanım.
 Baxtı kara sən Jəmənə xox qəldin.
 Sənə kyrban olsyn by zirin canım,
 Baxtı kara sən Jəmənə xox qəldin.

Aləm bilir jan jolynda sajılam,
 Hək verən pajlara mən də kajılam,
 Çətin olar mən by dərddən ajılam,
 Baxtı kara sən Jəmənə xox qəldin.

Tərq eləməm vətənimə elimi;
 Bulbulumu, qulzənimə, qulumu;
 Mə'sym dejər jəkin bildim əlumu,
 Baxdı kara sən Jəmənə xox qəldin.

Dəfələmə.

Qurdogly

- Syja qedən surmali kiz,
 Bir xəber ver ellərindən,
 Sysamızam sy istərem,
 Tər xınlıq əllərindən.
- Əslin qurtdur haramzada,
 Bizlər sy verməriq jada,
 İlkar, iman qədər bada,
 Sy iç kalmalı jollarından.
- Qurdəm qurluju danıram,
 Eskin odyna janıram,
 Elə sylardan kanıram,
 Əmmajincə ləblərindən.
- Sənəqı jera kojaram,
 Bagrına daşlar dojoram
 Vallalıq səni sojoram,
 Hər nö çıksa dillərindən.
- Qozalımlı demə by sözü,
 Üşlə sinəmə çəqmə qozu,
 Sən ol menə omi kizi,
 Bir xəber ver ellərindən.
- Sabahın dan yıldızıjam,
 İəqə qabablar dyzyıjam,
 Əhməd vəzirin kırıjam,
 Elçi qondor ellərindən.
- Sən ha ozunu ojurduñ,
 Bagrıma daşlar dojurduñ,
 Mən Qurdoglyny sojurduñ,
 Lal olmamış dillərindən.

Susənbər

Qurdogly

Susənbər

Qurdogly

Susənbər

Qurdogly

Mənsyr

1.

Abi-atəz xaqı-baddan xalk oldy,
Qer necə zırın-zırın canlar kocalır.
Çok da gəm jemə divana qənlum,
Həqumət sahıbı xanlar kocalır.

Jaxçı adam by dunjada elməsin,
Jaman adam yzyn əmur surməsin,
Oglysyz devleti qısqın olmasın,
Hər sabah malını sanar kocalır.

Binamışın arı olmaz dunjada,
Aənənən sır səzunu verə jada,
Bir ijit qi joksyl olsa dunjada,
Hər jetən uzunu danlar kocalır.

Azık Mənsyr zad olyb qulməz,
Qızıldırın akan kan jaşı silməz,
Adam var jaxçı, ilə jamanlı bilməz.
Adam var bir qəlmədən anlar kocalır.

Həcər

Ellər qəçdu həsrət kaldiş by daga,
Bulbul olyb bir komadık bydaga,
Kabagım qəsibdər bir sarı dığa,
Mənim by qunumda qələsən Nəbi,
Saldatın əlindən alasan Nəbi
Koj sənə desinlər aj kaçak Nəbi,
Arvadı əzündən aj koçak Nəbi.

Qej at səni sər tojlədə baglaram
Dırnakları kəzil, qumuz nallaram,
And içirəm sənə məxmər çyllaram,
Əjər məni by jerlərdən kyrtarsan
Koj sənə desinlər aj kaçak Nəbi,
Arvadı əzündən aj koçak Nəbi.

Kazamat istidur jata bilmirəm,
Barışlı kəlbidur aza bilmirəm,
Açarım jokdyr aça bilmirəm,
Mənim by qunumda qələsən Nəbi,
Saldatın əlindən alasan Nəbi,
Koj sənə desinlər aj kaçak Nəbi,
Arvadı əzündən aj koçak Nəbi.

Həcər xanım sezon qaldı avaza,
Şuh zamanlı hər qes dyrar namaza;
Bir cut oglum gərk oldy Araza,
Mənim by qunumda qələsən Nəbi,
Saldatın əlindən alasan Nəbi;
Koj sənə desinlər aj kaçak Nəbi,
Arvadı əzündən aj koçak Nəbi.

Dəmirçi ogly

1.

Əjri kılınc kargı cida,
Mən sizi tər saklamısam.
Dolaşma cibbə, coxzana,
Duzmənə var saklamısam.

Qəl kylak as by sehbətə,
Birca qız ver ixtilata,
Sərim kyrban ərəb ata,
Ojnar, qızınər saklamısam.

Dəmirçi ogly çollerdə
Dəstan oldy dillərdə,
Çardaklı, Çənli bellərdə,
Əsromız nər saklamısam.

2.

Əjri kılıncdyr mənim pəstipənahım
Aktarıram səni by qun əfəndim.
Çəqib kopardaram bədənindən bojnunu,
Kojmaram kala nocavanın əfəndim.

İjt nədur, korky nədur can nədur?
Raza nədur, syltan nədur, xan nədur?
Əsər nədur, kozyn nədur, san nədur?
Doldyrram mejdana kani, əfəndim.

Bir düşəsiz Dəmirçi oglının felinə
Cəm kozynnın galib qələ bilməz birca koluya.
Bir gulgulə sallam Ərzyrymyn elinə,
Şəcmərəm qafiri, müsəlmənəl əfəndim.

3.

Qəlmizəm

Çənlibeldən dod ejləjib,
Ərzyrymyn qəzelinə qəlmizəm.

Əcəl xırkasını qejib əjnime,
Həm də əlüm bazarına qəlmizəm.

Pəncərədən majil-majil bakızdı,
At oklarlın zirin cana çakızdı,
Qəndərdiqin name Çənlibelə jetiədi
Jazdıqın ol ilkara qəlmizəm.

Sənə kyrban by zirin canı,
Səndən gejri qımı qəlir qymalı?
Dəmirçi oglyjam can Tellixanı
Qulər uza, xoz didara qəlmizəm.

4.

Maclis arasta idi sehbətin qəcdi,
Qənul sərxos oldy, jolyna duşdu,
Hamən qəldi Çənlibelə jetiədi,
Sən verdiqin o ilkara qəlmizəm.

Bizlərə jazmılzınlı dya salamı,
Dəlilər cəm idi eziidlər hamı,
Mən qəturдум o vaktda ənamı,
Xəstə üçün mən dərməna qəlmizəm.

Dəmirçi oglyjam çəqmərəm zarı,
Nejlərəm dunjada devləti varı,
Qoroglynn sevdigi Telli niqarı,
Aparmaga o sərdara qəlmizəm.

5.

Kozyn qalib dərt janınlızlı aldılar,
Hər tərafədən muhasərəjə saldılar,
Sərxos olyb jatlıgmızlı bildilər,
Jatlıbsan gəflatdən ajil Ejvazzan!

Kəbyl etma muxənnətin səzunu,
Sənə ərz ejləjimi səzün düzünü,
Qəstər camalını, qunaq uzunu,
Qun qibi aləmə jajıl Ejvazzan.

İnsafdirmiy Dəmirçi ogly dytyla,
Kyləç kollar dai qərdənə çatıla,
Kyl dejibən ol Məsirdə satıla,
Qorogly dəlisi sajıl Ejvazzan.

Dejişmə

- Telli xanım** — Osmanlı kozunu qələr kyrt qibi
İqi qəzun alacalanar dərt qibi,
Başın qedər cəsəd kalar iyit qibi,
Var qet əcəm oglu kalma by jerdə.
- Dəmirçi ogly** — Osmanlı kozunu qəlsə kyrt qibi,
Dyrram kabagında mərd ijit qibi,
Başın qetsə cəsəd kalsa iyit qibi,
Ələr əcəm oglu qetməz by jerdən.
- Telli xanım** — Kozyn qəlib səni byrada dytarlar,
Kollarlımlı dal qərdənə çatarlar,
Kyl dejibən ol Mıslırda satarlar,
Var qet əcəm oglu kalma by jerdə.
- Dəmirçi ogly** — Qər kozunu qəlib məni dytsalar,
Əsir edib ol Mıslırda satsalar,
Kollarlımlı dal qərdənə çatsalar,
Ələr dəmirçi oglu qetməz by jerdə.
- Telli xanım** — Telli xanım ərzin sənə ejləsin.
Axır vəsijjətin sənə sejlesin,
Bir təq oğlan min kozuna nejləsin!
Var qet əcəm oglu kalma by jerdə.
- Dəmirçi ogly** — Dəmirçi ogly dərdin sənə sejlesin
Şirin canın sənə kyrban ejləsin,
Juz min tulqu bir aslana nejləsin?
Ələr Dəmirçi oglu qetməz by jerdə.

Qorogly

1.

Zanang zanla çəqməjən,
Telin kədrini nə biler?
Dagda qəzen boz səçeler,
Qulun kədrini nə biler?

Cut əqib cəfa çəqməjən,
Nanın sufrəjə təqməjən,
Atınlı kəhrin çəqməjən,
Balınlı kədrini nə biler?

Ytan Ejvazxan ytan..
Dağlarınlı damənin dytan,
Alçakdan bəiliqə çatan,
Elin kədrini nə biler?

2.

Aj agalar müsəlmanlar,
Heç ijit jaňız olmasın:
Ətimi jejib kənəm içən
Olar da jaňız olmasın.

Haza bəjler həzədan,
Korkmaramı bəjdən paşadan,
Əsrəjib çıkan məzədən
Aslan da jaňız olmasın.

Qoroglynnyn bas kalası,
Ərəsə çəqildi nalası,
Ərdəq ilə kaz balası,
Qellərdə jaňız olmasın.

3.

Qorogly

(Xan Ejvaza xitabən)

Kır atı sən jaxsı sakıa
Bozdyr by daglın jolları.
Çapar naşın, mıxın tədar,
Daşdyr by daglın jolları.

Deli Həsən sənə neqər,
Dərdini, kəhrini çəqər,
Kır at suzər jana səqər
Dəsdur by daglın jolları

Qoroglyjam hojyr-hojyr,
Açma kanlı jaram sojyr,
Orda kıldım bez juz qovyr
Lezdur by daglın jolları.

4.

Sənə dejim Azik Cynyn
Urəqimdə dərd inqildər.
Bir bəj 1) oglynyň əlindən,
Zəz atanda nərd dingildər

Cozdy deli qənəni cozdy,
Moc verdi qəllədən azdı,
Bir mezəjə qi, od duzdu,
Kyry janar jas inqildər.

Qoroglyjam sözüm çokdyr,
Səzlərim muzqanıñ okdyr,
Hansi ijidin sony jokdyr,
Ocak janar dañ inqildər.

5.

Xəbər olsyn Bajazılın elinə,
Aparram Ejvazı kala kojmaram.
Dejin syltanlara qəç eləməsin
By kisasi Rustəm Zala kojmaram.

Bilmirəm baharam, joksa da kızam;
Qefdən ajiłmatızam hələ sərxozam,

Tuləqdə bəslənmis bir tavar kyzam,
Daha jyvalarda bała kojmaram.

Aladı qəzlerin kacların jagı,
Nijar olyb xan Ejvazın dystağı,
Çəmlibeldur Qor oglynyň oğlagı,
Zah da qəle Çəmlibelə kojmaram.

6.

Ərzirymyn bazarına varında,
Ogly bir zəhərdür qəle nisbətdür.
Çok silah quturnaq baza bəladır,
Kılınc həmajıldıur belə nisbətdür.

Sejlejim sözlərim sən ejə azber,
Mənim by sözlərim sakla jadiqar,
Ijidə lazımdır bir kılınc, bir zəzər,
Cida bir byjnyzdyr qəle nisbətdür.

Qorogly təq düşmənləri səsləməq,
Hoj dejəndə düşmən ustə kəsd deməq
Arpa verib candan artık bəsləməq,
Ərab at dediqin jelə nisbətdür.

7.

Aga Boly səndən xəbər alajım,
Mən dəlini dytan qunlər necoldy? 1)
Həqm edibən kollarımı, çatardıñ,
Məni syja atan qunlər necoldy?

Dindirrəm danlaşmazsan, dinməzsən,
Xəcalətsə mənə cavab verməzsən,
Ditylybsan elməqini bilməzsən,
Indi vaktıñ jetən qunlər necoldy?

Mindim kır atı qətdim Cəvlana,
Kozyń dagıldı, hərə bir jana.
Qordun qi kılıncılar bojandı kana.
Səni kyl dejibən satan qunlər necoldy?

8.

Tanrıdan devlet istəmirəm,
Kaxetdə bir bagım ola.

1) Necə oldy.

İçində mərmər hozzy,
Uç qullu otagıma ola.

Qezəllər qələ bagıma,
Duzula sol və sagıma,
Nazla qırə otagıma,
Bir xırdaça jarlım ola.

Qorogly qətməz elinə,
Polatdan kolçak koynu
At minəm düşəm jolyna,
Çəmlibeldə jerim ola.

9.

Bir gavgaja duçar olanda,
Orada bir neçə isbat qərəq.
Qərdun qi isbatlın baza varmadı,
O jerdən kojyb kaçmak qərəq.

Kozyn qəlib dərt janlılı alanda,
Dəstə-dəstə muhasərəjə salanda,
Hər tərəfdən ustunə kılınc əcalanda,
Ərəb atlın qəjsünə jatmak qərəq.

Kəbyl ejlə Qoroglynyn sezunu,
Məndən savaj qım çəqər iżvə pažılın,
Ölümən kırkyb itirməjinən əzunu.
Saga sola zəzpər atmak qərəq.

10.

Kır ata çəqdirrəm bir cut uzənqi,
Uca dag başında dytaram cənqi,
Kırram osmanlınlı, hindı, firənqi,
Istanbulyldə kılınc çallam insalla

Kır atı bəsləmizəm kəhrində,
Heç qəzel qərməmizəm jarlın təhrində,
Cumə qunu Istanbulyln zəhrində,
Xodqarlı җaxlından sallam insalla.

Qoroglynyn — karı, əmajnan iżimə,
Danızıklarıñ heç qırməz qızımə,
Dəliləri qər jügsam başıma,
Səltənət sahibi, ollam insalla.

Aşk Cunyn

Əjləzmisiadi Çəmlibelin elində,
Dejil işlerini nazlı Qorogly;
Mışır kılınc həmajildur belində,
Həmizə əcər əl kymazlı Qorogly.

Haj dejəndə ağlı tiplər başlılar,
Kancırgadan kanlı başlar asılar,
Hər içqidə jetmiş kuyzı qəsillər,
Verər azər o bozbaslı Qorogly.

Bir cidası vardı bası, kosa pər,
Mejdana qırəndə bir əsrəniz nər,
Zahlar korkar, daglar titrər sərasər,
Jeddi juz jetmiş jeddi dəlinin baslı Qorogly.

Azık Cunyn by məqana qəlməsə,
Namərdiliqdur nəqər agasını əjməsə
Bacıñ Tellixanlıq qibi qəzəl almasa,
Çəqər, işkar, daglı, daşlı Qorogly.

Kyl dejərlər kylyn bojnyn byrarlar,
Kyollar kabagında qedən tirəm mən.
Hesabijə bir kyl olsam əjilsəm,
Bədhesaba jaman, qınlı qırəm mən.

Elərəm kozunymu xaqi-paj qibi,
Kılınc vyraram Əmiraj qibi,
Cozmuzam boz, byianık çaj qibi,
Ymydym var neçə ilə sənəm mən.

Oor ogly da jatlıb jatlıb ojanmış,
Əjri kılınc kızlı kana bojanmış,
Mən poladam Dəmirçidə dajanmış
Zizəjəmmi əl dəjəndə sənəm mən?

Misqin Həsən

1.

Xoz sıfətli, zirin dilli Salatın,
By kajmak dil dodak sənin aj Qəhər!
Dərdindən qər nə sevdaja duzmışəm,
Mehmanınam, otak sənin, aj Qəhər!

Dagların içində Dagıstan dagısan,
Divana qənlumun sən oylaglişan,
Bəsləjibsən, jetiribsən bagı sən
Nar mənimdər, bydak sənin aj Qəhər!

Bulbul qibi bydklarda qəzərəm,
Sərrafıjam kaşlarına lə'l duzərəm,
Arlı qibi ləblərində bal qəzərəm,
Bal mənimdi, pətəq sənin aj Qəhər!

Əzqələrə fənarsan ez çıraqını qecirib,
Sədrin ustə tər zamama jetirib,
Husnun sədakəti aglım itirib,
Ucyndan da qetsəm dystak aj Qəhər!

Misqin Həsən əlac istər əzündən,
Aç jaramı, qerqulən qəzunnən;
Hər nə desəm qəl incimə səzumdən,
Əl mənimdər, ətəq sənin aj Qəhər!

2.

Bir qozəl qı zirin o'sajad olmaz,
Juz il qecəsə də aradan Pəri!
Serjakıfın əmrünə duəsun talan,
O bir də çlkmasın aradan Pəri!

Çoklarlı cəqir olmazın həsrət,
Mələqlər zahısan ejlə ədalət,
Səninlə mehman olmaz bəsərijjət,
Camalın qərməmiz bəni-adəm Pəri!

By dunjanı qəl bir sən dolan tamam,
Eşkin firkətindən mən təq təzənəqəm,
Sən qəzəli qərcəq kəddim olar xəm,
Bəzənir seçilmir xaradan Pəri.

Aləmi-re'jada səni qərmışəm,
Eşkindən dəli divana olmyşəm,
Mə'cuzata hejran sərqərdən kalmışəm,
Qul qibi zəms oيدyn kibiədən Pəri!

By duniadə qəqdim cyri-səfanı
Hicran təccaricijam gəm bəzirəqanı
Aradıın, akıardım otyz syranı,
Camalın seçmədüm ajədən Pəri!

Həsrətini çəqər by Misqin Həsən,
Qəzlərim kan aglar xaqılıq jeqsan,
Behiştə mələqsən, hyriji-gülinən
Jakin qı enibən səmadən Pəri!

Qəndirbaz Əli

1.

Juz qəzəl oinasa kail dejiləm,
Qədin dejin təzə qələn ojnasiñ;
Zulfu zahmar, jornyk maral bəkçəñ;
Kolyny qərdənə salan ojnasiñ!

Ojnajır ojnasan bir zahvezlənən,
Jarlın kojny doly etri nazlənən,
Juz min isvə ilə min bir nazlənən,
O gəmzəsi canlım alan ojnasiñ!

Qəndirbaz Əlijəm Misr nəbatıñ,
Dahanıñdan qecir xoz qəftujatıñ
Hazır grys jerinə zavaz manatıñ,
Jokdyr by səzümdə jalan ojnasiñ!

2.

Kaçak.

Nahakdan bizi jazdılар kaçak,
Daglarlıñ bazında biz oldyk naçak,
Ad mənim adlananıñ joldazılımdyr koçak,
Jokdyr mənim bir imdadıñ aglaram.

Kismət by idi daglarda qəzəq,
Zulumqar zahlara namələr jazak,
Insafdyrmy bir ijidə min kazak,
Jokdyr mənim bir imdadıñ aglaram!

Əjsuzun ətraftı çajırdyr, çəldur,
Jysyf qəldiqini qavır nə bildi?
Aslan kaçıdı, joldazı əldü
Jokdyr mənim bir imdadıñ aglaram!

Biz də indiq qetdiq Əjsuzə,
Kyzy əldürüb hərmət etdilər bize,
Çygyl qetdi Hamasada kılnjaza.
Jokdyr mənim bir imdadıñ aglaram!

Səlman

Ogryñ-çayın daldalarından bakan jet,
Uzun qərdüm al jazählən altından;
Əluncəqda by dərd məni jandırır,
Bir əpəjdim ag byxagın altından.

Bazına salmışsan zalı tirməçə,
Alıñdan asmışsan kılzlı əmbərçə,
Məmən tyrync, kojyn ətirli gənçə,
Əməjdim, dərəjdim çarpazın altından !

Vəsfini sejläjər biçara Səlman,
Kazına, qezunə olmuySAM hejran;
Jukdən atam evin ejledin viran,
Nə qulurson jamzaglını altından.

Aşyk Pənah.

Pərzat

Bydyr qəldi bahar fəsli,
Dagiarın lajə vaktidyr.
Açıllıbdyr kılzıl quşlar,
Bulbulun bala vaktidyr.

Lejli-Məcnyn qəzər dagı,
Dəli divana sajagi,
Nə jatıbsan ojan saki,
Əldə pijala vaktidyr.

Nə jatıbsan Pəri xanım,
Kan ağlar çəzmə-qırjanım,
Jardan ajrı duzən canım,
Çəq ahi-nala vaktidyr.

Bulbul kyrtaryb xardan,
Kyrtarmam ahi-zardan,
Pərzat ajrı duzdu jardan,
Qejməqə kara vaktidyr.

Bigejrət dostdan qəs aranı,
Salamat basınlı məlamət ejlər.
Mərd duzmənə ilticailık ejləsən,
Bagışlar takəzirin əjanət ejlər.

Ystaların nəsihətindən kaçmajın,
Naqəs zərbət versə içməjin,
Namərd ilə sufrə açmajın,
Denər ilkarlından xıjanət ejlər.

Dolandırm çəlleri mən də bəsnən,
Sazınan, səzunən, eski-həvəsnən;
Bigejrət kohyndan, binamys dostnan,
Pənah aza olmaz ədavat ejlər.

Lələ

Əlbəttə duşur qəndisi,
Hər qəs kyjy kazar əjri.
Bir dogryja barabar olmaz,
Jıgılısa səd həzar əjri.

—
Hər qəsin syçy əzündən,
Salam vermə kaç uzundən,
Ijit duşə hak qəzündən,
Ona bakmaz nəzər əjri.

—
Lələ mindi əcəl atı,
Qetdi qərdü kijamatı,
Ijidin olmasa zatı.
Lejli-nahar qəzər əjri.

Dejişmə

Qəziz ogly

- Zəjird olan kyllyk edər ystada,
Danışma janında la! Allaverdi!
Hər mövslədə sözün jokdu! danlısan
Kalar üzəqində xal Allaverdi!
- Əlbəttə nəqər olan kyllyk edər fərmana,
Təbib olan kyllyk edər dərmana,
Dytym kylaglından kozum xırmana,
Səndən agzı baglı mal Qəziz ogly!
- By mejdanda mən ystajam sən nəsən?
Dərjalarda mən nəhənqəni sən nəsən?
Hər jana qədərəm sən də qələsən,
Kyllyk et janlımda kal Allaverdi.
- Sən də kylak ver by təq səbirə,
Sən təq çöcyk nejlər mən təq bəbirə
Dytym kylaglından basım kəbirə,
Ustundən çəqərəm sal Qəziz ogly.
- Qəziz ogly Camlı qilsesindən içibdur çam
Nə qı elm var bilir təmami, tamam
Mən ilə başa varmazsan kyrtylan
Qor səndə ixtijar var Allaverdi.
- Çok sən təqiləri vyrnym nəhənqə,
Sənin təqilər mejdanda dajanmaz cəngə,
Məzələrdə tulqu nejlər polənqə,
Otyr bir jerində kal Qəziz ogly.

Allaverdi

Qəziz ogly

Allaverdi

Qəziz ogly

Allaverdi

Mystafa

1.

Baglama.

O hansi, dagdyr heç əritməz karınlı?
 O hansi, bagdyr jeməq olmaz barınlı?
 O qimdur tapmadı, eż xiridarlınlı?
 O hansi, zəhərdur olmaz bazar hej!?

O nədur qi, qejdən jerə sallanırlı?
 O nədur qi, hər nə versən allanırlı?
 O nədur qi, dalılsından nallanırlı?
 O nədur qi, katarlanmış qedər hej!?

O qimidur qi qejinmiş al agları?
 O qim idı dolanırkı, dagları?
 O qim idı bəzəjibdur tagları?
 O qim idı onyn qulun üzər hej!?

O nejdi qi, zərrəsindən aj oldy?
 O nejdi qi, kətrəsindən çaj oldy?
 O nejdi qi, by dunjada haj oldy?
 O qim idı ona kəbir kazar hej!?

O hansi, kyzydyr qi qejdə edər həzəri?
 Ha qedər hər jana salar nəzəri?
 O hansi, zəhərdur üç juz altınlı bazarı?
 Mystafa nə məta idı kojyb orda satar hej?

2. 1)

Kaf dagıdyr heç əritməz karınlı.
 Jeməq olmaz kojnyn içün arınlı,

1) Mystafa ezu sejlediği baglamasını açır.

Cəbrajıldyr tapmaz eż xiridarlınlı,
 Əzrajıldyr onyn dərdin üzər hej!

O Lejjidur qejinibdur agları,
 O Məcnyndyr dolanır həm dagları,
 Cəbrajıldyr bizəjibdur tagları,
 Cabrajıldyr hər bysatlın duzər hej!

O qan idı zərrəsindən aj olyr,
 O umıandır kətrəsindən çaj olyr,
 Xizr peigəmdə by dunjada hej olyr,
 Cəbrajıldyr ona kabir kazar hej!

Can kuzydyr qejdə edər həzəri,
 Hara qetsə ora salar nəzəri,
 Kəbrstanlıkdır uç juz altınlı bazarı,
 Əzrajıldyr orda mətah satar hej!

O jaglıdyr qejdən jerə sallanar,
 O uzakdyr hər nə versən allanar,
 O katırkıdyr dalılsından nallanar
 O oludur katarlanmış qedər hej!

3.

Qejdən jerə endirdilər ajəti,
 Mollalar jıgarlar malı devlatı,
 Rusvətə satdılar səri səriyatı,
 Bakmırlar qıtabın ag karasına.

Altınlardan toprak, ustundən salt,
 Kəbir sızkanda jaman olar ehvalı,
 Peşəqarlar çök jıgarlar malı,
 Can verəndə baken bir parasına.

Aj agalar belə mara sər indi,
 Nə aja okyndy mara sərindı,
 Ejjyb sızlədi jara sərindı,
 Hak dərman gəndərdi o jarasına.

Sən də by dunjada qamın almışsan,
 Əranlar macisindən paju almışsan,
 Mystafa jetimi adam bilmison,
 Qal zejtən aladın Dol kalaşına!

4.

Devr elijib siz də kalkıñ havaja,
Jazılm namam tamam olsyn dyrnalar!
Alın kajnaglnız, duzun jollara,
Əjər qetsəniz konyń Dola uymalar!

Ijit olan nejlər devlət malzəmə,
Kəlbindən çıkarar gəm gybatlım.
Əjər tapımasanız Dol mahalıñ,
Hərə duzun bir dijara dyrnalar!

Ah çəqərəm mən də subhun çagları,
Susənli-sunbullu qullu bagları,
Əcəb sejrənqahıdyr Dolyn dagları,
Siz allahınlız konyń Dola dyrnalar!

Bircə bakıñ siz də by Mystafaja,
Alın naməni kalkıñ havaja,
Kohyma, dosta, həm azinaja,
Jetirin by naməni jara dyrnalar!

Muxəmməs

Dilican.

Joldaşlar erz ejləm
Qəzəlləri mələqəzadə,
Mejdani, kənəmynist iğnagi
Zuqyfeli səccadələr,

Bir janı zamılık mezəsi,
Norəstə oglanlar qəzir
Tavys qibi culvelənir
Xos nizən möclisi var

Ərətomdan qələn klzlar,
Pir nədər cavan nədər
Samsynyn otagında
Iravandan, Naxçıvandan

Firdevsi-ə'lajə bənzər
Qef çeqməqə səfələndyr
Hər zəhərdə pervi okynır
Aləma zo'la salır

Zənana qim, mərdana qim
Zagranıçni avtomobil
Jetmir işi millət deşim
Tellərə sancılıbdyr

Mə'tədil havasını
Axynd nədər, molla nədər
Malagansqi klzlar var
Səzumun müxtəsəri

Rysjadan kalkdı, sanlı, inkilab,
Al qunəz bəzənib tamam elimiz.
Fəhlə-qəntçi huwykyny anlajıb,
Zərkə dogry yzanıbdyr əlimiz.

By cənnət bugı Dilican.
Səzumun sağı Dilican.
Bulul otagi Dilican.
Səfali dagı Dilican.

Açılıb tər bənəjəzəsi;
Ökzərl bulyr zişəsi,
Kymry təqin qəlir səsi
Əllərdə saki Dilican!

Xos dejib, xos danlışır;
Qərənin canı alızır,
Jeddi kyzy birdən pisir,
Şəlir konagi Dilican!

Kniazın qullu bagı,
Talada Ərtunbylagı,
Baqlıa çlkıb syraqı,
Nobahar çağı Dilican!

Hyri-gıiman qətirir,
Tabrizdən xan qətirir,
Juz curə də can qətirir.
Kızzı daragı Dilican!

Bad əsir, Vandan alır,
Dinini iñandan alır,
Cəsodini candan alır,
Mirzəjə jagı Dilican!

Bir qun dogdy hər tərəfə jajıldı,
Proletariat gəflətindən aylıldı,
Inqilis planı byza kejyldy,
3ad olyb kəlb, açlıkbıdyr dilimiz.

Zəhərlərdə fabriq-zavod tiqilir,
3albanlarımız hər tərəfə çəqilir,
İpəq pambyk vogonlarımız təqulur.
Qunu-qundən jaxəzləzər halımız.

Tutun, çəltiq, qullu baglar əqilir,
Mazınlarla xarı mallarımız buquuz,
Xarabalar abad olyb tiqilir,
Açlıkbıdyr baglı olan jolymyz.

Məariif toxumy səpilibdur qəntlərə,
Valeh olyr qərən by bysatlara,
Ryh verir qələn delegatlara,
Azad olyb nəqərimiz, kylymuz.

Xusysijjet qunu-qundən azalır,
Kooperativlər zə'lələnir, bəzənir,
Traktornan ağır qunluq yzanır,
Ə'lan etsin mirzə kijlu-kalımız.

Mystafa

Barluna dərtlijam menim cananım
Uzma dəstəz daməndən jer elüm.
Nejəmizəns bir ok vyrbyn sinəmə,
Həc demədin necə oldy jaralım?

Jaralıjam jaram çəqər zabana,
Nə maddətdi jaralarım od dyta janı,
Qel qəzel sentə qedəq quləsmə
Sən manım qulum. 3eida bulbulum!

Ağzılt zəqət, dödakların bal indi,
Mystafanı bir köynyna saf indi,
Şəkədi jarım, bir zirin dindi
Kibile təq camalına man sadə kılım.

Əlişah

Barılıhm suqur olsyn sənədə,
Necə zimistəzi nobahar ejlər,
Həqm ejlər nəsimə kara dəjəndə,
Əridər jer üzündən tari-mar ejlər,

Subhun kyalarına verdin zabani,
Al. jaşıl bezədin hər bijaham,
Daglar al qejinib jaşıl zamam,
Açlıb çamurlar murghu-zar ejlər.

Qejdan jagar-jagmaz akıdar seli,
Subh vakti ağular bulbulun dili,
Sejrana çıkanlar dərər gəncə qulu,
Əlikəh jərinti qulustan ejlər

Mahmyd Həsən ogly

Uç jazähləndə dərt jazählə dolanda,
Qəzəllənər by kız, jazählə kızclar.
On jazählə dolyb hədd-bulug olanda,
Gəncə təq açılıb xyb nərqiz olar.

Onbirində qətən ərtər bəzənə,
On iqidə vəsmə jakar kazənə,
Elə qı, qəldi doldy on uç jazählə,
Kojma konzylara o bir səz olar.

On dərdündə qozallərə katılar,
On bəzində elçilərə satılar,
On altıda qəlin tojy dytyalar,
Tapar həmdəməni sərəfraz olar.

On jeddiidə qərdəqcioqı kyrylar,
On səqqizdə jalan səzlər dyrylar,
On dokkyzdə zyx məmələr kırıllar,
Hər qim ony əmisi tyrz məzə olar.

Ijirmisində qələr bənzər qəlinə,
Ijirmi birdə sigal verər telinə,
Belə qı qəldi doldy eşkin qəlunə,
Təzədən silqinih kyba kaz olar.

Otyzynda oglı, uzak jetirər,
Kırk jazählə hər zylmy qəturər,
Əlli jazählə qələr qəjsün eturər,
Hər jetəndən kaçmaz uzbə-uz olar.

Altınlında dejəq mədəd səzündən,
Jetmisində təzlik qədər qozundən,
Belə qı qəldi ajak kojdy uzundən,
Ocaklar bəzəndə xyb jaňnlız olar.

Yiyly Qərim

Jız ot dərt deviishi oyz pysdy var,
Hər pystynda səqqiz darajı baglar.
Altı min altı juz altınlız altıdyr,
Uç dəstə erulmuş darajı baglar.

Onyn xəjjatlılıq iqidur dili,
On dərt xijabanlı ody bulbulu,
On səqqiz min aləmin vardyr bir qulu,
Bir quləndə min qulər darajı baglar.

Hər qızədə kyrylyr bir çadır-otak,
Dərt darvazası var, hər biri uç tak;
On iqi fanynda kırk səqqiz çırak,
Uç juz altınlız altı təraf darajı baglar.

Yiyly Qərim dejər majıl oldym kamətə,
Uç juz altınlız altı zatdyr qəlməz sıfətə.
Hansı qimsənədur qetdi zulmətə,
Onlar nə jandırı karajı baglar.

Sən əzən tərlan balası,
Nəslin də ali dərəcat.
Dərəcətli sözü var,
Tərlana nishət qəzu var,
Kymry təq avazı var,
Beləcə işvə nazi var,
Aزىك Sejnə dərdə salan,
Xırda can agrıñ alım.

Şəmqirli Aşək Səjun

Aj cavan tazə cavan,
Sərv-i-rəvan agrıñ alım!
Can alan, gönçə dahan,
Gəmzəsi kan agrıñ alım!
Can uzən, inci duzən,
Qızın suzən, agrıñ alım.
Enli uz, kaməti duz,
Surməli qez, agrıñ alım.
Xalları hindı qibi,
Zulfu səmən agrıñ alım.
Əldürursən razıjam
Sənə kyrban agrıñ alım.

Kyrban olym səsinə,
Dejəsən Hindin agıdýr,
Kaşlarlı kevsi-kəzəh,
Qəzlərin cəllad jağıdýr;
Kojnynda zamamalar,
Zulfi onyn tagıdýr;
Əlində qumus pijala,
Əzu qevsərdən sakıdýr;
Husnunə majil olmyzam,
Zahi-syitan agrıñ alım.

By vucahətdə qəzel,
Qəlməjibdur cahana;
Cahanıñ qəzəlleri,
Uzundə var xalları,
Naziq incə belləri,
Jandırıç cahılları,
Subhə təq janar canım,
Dərdə dərman agrıñ alım.

Səlminaz

- Dərin-dərin dərjatara dağbsan,
Dərdi-gəmi ərin cana salıbsan,
Mən jykyda əhvalatı bilibsən,
Əhvalatı, bilet halda olmazmı?
- Məhəmmədi dəstan edib səjlədin,
Muzqanlarla bagrılm əvəzli tejlədin,
Səjlə qerum nə fiqirlər ejlədin,
Jolçy jola düşüb jolda olmazmı?

Məhəmməd

Səlminaz

1.

Xanbałķdan qələn çapar,
Dyr jatmagın çagı dejil.
Kardazım birini də tapar,
Dyr jatmagın çagı dejil.

Ərisin dagları karı,
Təqulsun çajlara sarı,
Kardazımın erqəq jarı,
Dyr jatmagın çagı dejil,

Dalıncı qəlmir fərman,
Mən ollam dərdinə dərman,
Səlminaz da sənə kyrban,
Dyrjatmagın çagı dejil.

2.

Dejizmə.

Məhəmməd

- Vazına dondujum cıgali, sona,
Sonanın məsqəni qəldə olmazmı?
Bilirəm irtəqin işqi mətləbi,
Urəqdən qəçən dildə olmazmı?

Səlminaz

- Əvvəldən okydyym tahanı, dildən,
Təcnisin kafijəsi sezdə olmazmı?
Mən azıkam sənin o qul camalına,
Azikin səhbəti sazda olmazmı?

Məhəmməd

- Eşkin səməndini minib çaptızam,
Bənnə olyb sınlıq qonyıl japtızam,
Arajıb, aktarıb səndə tapdızam,
Sizdə olan bə bizdə də olmazmı?

Fərhad

Qecə-qunduz bidadınan, dadınan,
Jar kapında dadi-bidak ejlədim.
Əz əlim ilə jidam ez evimi,
Muddəanın evin abad ejlədim.

Jazlı fəsli susən sunbul əqdirdim,
Qız jazı ilə onları hasilə qətirdim,
Hicran kozдум gəm xırmanıq qəturdum.
Bərhəminən ony abad ejlədim.

Bulbul qibi ojnamadıq qulundə,
Səjləmədi bir ezdəm dilində,
Zirin qibi əmrəqəmin jolynda,
Mən də by canlımlı azad ejlədim.

Aşık Mirzə

Aşık Mirzə Əhməd oğlu 1892-ci ildə Kazax kəzast Əmirzəm-səddin nahijsinin Cilavdarlı qəndində təvallud etmişdir. 7 yaşından məqtəbə davam etmiş, 15 yaşında bir nev' okuyub jazmayı bildiğdən sonra məqtəbdən çıkmış; çocuklıydan sevdili azılığa qetmişdir. Məshyr sair və ystad sajlan Aşık Huseynə bir muddət zəjird olmuyadır. Jaxzı hava ilə okymağ, və jaxzı saz çalmagi lajikincə mənimsədiqdən sonra ysta janından çıklıq ezu sərbəst bir kabil ażık olmuyadır.

Aşık Mirzənin jaxzı yca səsi və jaxzı hava ilə saz çalması, ony el içində məshyr etmişdir. Aşık Mirzə 1927-ci ildə Kazaxda 1 may bajramı munasəbatılə çağrılmış el aşıkları jüngincəndə birinciliyi alanlardandır.

ƏSƏRLƏRINDƏN NUMUNƏ.

1.

Hicran dystaglam, dardə qırıltar;
By dərdimi heç qes bilməz əzizim.
Hərcəjiden mənə bir ok dəlibdu.
Ələna tən uzum qulmez əzizim.

Atəsimdən zimistənim olyb jaz.
Bulbul okyr cüzə qəlməz xosavaz.
Min pyt la'l tapsa bir nəzi kawvas.
Dərin bəhrlərə dalmaz əzizim.

Daglıldıy mən Mirzənin asası.
Jetissin dadıma xybların xası.
Dejərlər qı kabak koçyn kısası,
Heç byñyzly koçda kalmaz əzizim.

2.

Bir qezal sevmisəm Ağustafada,
3ox salıb cahana nə baxtəverdər.

Sanasan qı qejdən enmiz mələqdür,
Baş ejmir insana nə bəxtəvərdür.

Dedim əzizim qəl oozəq by bagda,
Dedi «sivam ja nepajdy nekyda»
Dedim qəzum kalıb kajmak dodakda
Uzunu dytdy o jana nə bəxtəvərdür.

Dedim qəl dost olak ej hyri-gılman
Dedi «nelzə patamy ti musylman
Dedim sənə kyrban qulli-Qurcstan.
Telindəqi zana nə bəxtəvərdür.

Dedim elə demə a kazı hilal,
Cəmi millət olyb internasjonal.
Koj əmim ləbindən zəhdı-sirin bal,
Tez qəlim imana nə bəxtəvərdür.

Jazık Mirzə sən çox yjma xyblara,
Əbəs jalvarırsan hər bi ilkara,
Mejlini sal jenə kara dilbərə
Zuqr ejlə subhana nə bəxtəvərdür.

Şiqəstə Abbas

1.

Qənul məcnyn qibi jağıl daglara,
Əjil Lir tələnini bydaglından ep.
Dindit jazılı jarı razı olarsa
Dilindən, dişindən, dodaglından ep.

Qatiblər okyriar sına jaxzıldır,
Serjaglb qərdanlı sına jaxzıldır,
Mən dedim əpməqə sına jaxzıldır,
Qənul çök jalvarıç byxaglından ep.

Bağçalar titrəsir bardan ətəri,
Qənul həsrət çəqir nardan ətəri,
Biqəstə Abbas bir jardan ətəri,
Dyr zahlar zahınlı ajaglından ep.

2.

Qozəl sənə nə kajdadı,
Qədəni joldan ejlərsən.
Salarsan eşkin qələmə,
Ynysan eldən ejlərsən.

Atdarsan, hər zəj satarsan;
Ağlı qamatınlı dytarsan,
Dərjalara tor atarsan,
Sonanı qeldən ejlərsən.

Jaz fəslində qələr baga,
Bulbul təq konar bydaga,
Xara verqilən kadaga,
Bulbulu quldən ejlərsən.

Abbasam oldym elimdən,
Nijə incidin dilimdən,
Məni ejləmə jolyndan,
Axırda fəgan ejlərsən.

3.

Dyman qəl-qet by daglardan,
Daglar təzə bar ejləsin.
Nə qəzum səni qərsün,
Nə qənlum gubar ejləsin.

Jaza sevdicəqim jaza,
Dendərmə bagrlımlı daza,
Bir jandan əzu təzvişə,
Bir jandan el car ejləsin.

Abbas aglar zarlı-zarlı,
Qətməz qənlumin gybarı,
İlkəndən dənən jarı,
Xydam tez bazar ejləsin.

4.

Qecə-qunduz kan aglaram,
Qəz jazähl ummama qetdi.
Zırın canım jar jolynda,
Olmaga kyrbana qetdi.

Doymadım jarlı dilindən
Kycmadım incə belindən,
Aldılar jarı əlimdən,
Kargana-kargana qetdi.

Har nə oldy mənə oldy,
Saralı pejmanam soldy,
Desələr Abbas necə oldv,
Sojlə Duharkana qetdi.

5.

Xəber aldım təbrizlidən,
Bizi hərcayı çagladı..
Viran baglar xəzəl oldy,
Qəzərim kanlar ağladı.

Kavvasam dərjaja dalaram,
Zərərəm qutluq janaram,
Qecə-qunduz mən janaram.
Sinəmi hərcayı dağladı.

Abbasam iokdyr vətənim,
Size kyrban sırin canım,
Zəhərinizdə Pəri xanım,
Qəmərim Əli bagladı.

6.

Nə bakırsan qəzü kanlı haramı,
Sən dejən qunahqar ha mən dejiləm.
Hər zəhərin bir adı var, bir sanı
Mən Məşər zəhrijəm Jəmən dejiləm.

Jarlı kapılında juz kan ejlədim,
Əl yzatdım çəqqim uz kan ejlədim,
Bir qənlə dəjdim juz kan ejlədim,
Daha bir qimsəjlə jaman dejiləm.

Abbas aglar xırxaşını sojdylar,
Zulm eləjib gonça qulun dərdilər,
Hərcajılər kaz ojnadar uz qulər,
Elə dejil sevdicəqim haman dejiləm.

7.

Aj agalar qedənə, bak qedənə,
Qəzu jazähl məni kojyb jar qedər;
Juqlənibdur katır bina, barxana:
Elə bildim qulli-aləm var qedər.

Bulbul qibi daldan dala konaram,
Eşk odyna qızlin-qızlin janaram,
Aj həzərat mən by dərdə naçaram,
Bəsləmisiəm ag sinədə kar qedər.

Hanı by elqədə ədalət divan,
Qimsə jok edə dərdimə dərman,
Insafa qəlməz biinsaf sərban
Sərban çəqər maja bozlar, nər qedər,

Mən qəzmisiəm alçak ilə ycanı,
Jar jolynda kyrban dedim by canı,
Qərum xarab kalsın qulli-Azərbajcanı,
Abbas aglar qulqəz qibi jar qedər.

8.

Өзүндөн бөјүгү ізә byjurma,
Сөзүн жерә дүзәр мілкәрі олмаз.
Нәр нә дытсан өзүн ез әлінлә дыт,
Сәғасің çok olsa да миннәті олмаз.

Өзүндөн бөјүгүн сакла жолны,
Діндири, салам вер, сорыз халқын.
Аманат-аманат көнзы маһын.
Көнзын жок істәжән өзу var олмаз.

Abbas dejər dindirməjin dinsizi,
İllahda qı, kanaçaksızlı, kansızlı,
Mərd, joksyly qərəndə can sızl,
Namərdin məclisidə heç adı olmaz.

8.

Өзүндөн бөјүгү ізә byjurma,
Сөзүн жерә дүзәр мілкәрі олмаз.
Нәр нә дытсан өзүн ез әлінлә дыт,
Сәғасің çok olsa да миннәті олмаз.

Өзүндөн бөјүгүн сакла жолны,
Діндири, салам вер, сорыз халқын.
Аманат-аманат көнзы маһын.
Көнзын жок істәжән өзу var олмаз.

Abbas dejər dindirməjin dinsizi,
İllahda qı, kanaçaksızlı, kansızlı,
Mərd, joksyly qərəndə can sızl,
Namərdin məclisidə heç adı olmaz.

Dejişmə

1.

Хәсән

- Өтәә өлкөлә али, зарым,
Сәнә кырбан devlet varım.
Сән qi oldyn мәним jarım,
Alsan kojnyna-kojnyna.

Сәрви

- Uzak jerdən qələn oglan,
Dyr qəl kojnyna-kojnyna,
Məni ezkə salan oglan,
Dyr qəl kojnyna-kojnyna.

Хәсән

- Uzak jerdən qələn mənəm,
Alsan kojnyna-kojnyna.
Сәнә azik olan mənəm,
Alsan kojnyna-kojnyna.

Сәрви

- Mən olmyzam sənə hejran,
Qlece-qunduz surəq devran,
Сәнә kyrban, Sərvi-cejran.
Dyr qəl kojnyna-kojnyna

Хәсән

- By dumjada qordum nələr,
Aj klz qerunur məmələr,
Jazılık Həsən na dincələr,
Alsan kojnyna-kojnyna.

Сәрви

- Hər qeca qerurdum səni,
Sənin üçün sakladım canı.
Mənəm by jerin divanı,
Dyr qəl kojnyna-kojnyna.

2.

Хәсән

- Ваզына дедијум aj Sərvi cejran.
Tə'rifin salqıbdyr çellərə manı.
Өlsəm el çəqmərəm bilqilən səndən,
Atdırsan atəso, narlara məni.

Sərvî

— Tə'rifim eṣidib qələrə nocavan,
Çokları bənd olyb by ləbi kəndə.
Bədbaxt ogly sən də düzdün qəməndə,
Basdırram sylara, qəllərə səni.

Həsən

— Hər qəs səni qərsə kalmaz imanı,
Kojmyzam jolyndə baz ilə samı,
Əjər sərrafısan qevhəri tanı,
Kaşlarıñ salıbdyr çellərə məni.

Sərvî

— Neçə azıkłəri bəndə salıbzam,
Əzunu dejdurub sazın alıbzam,
Bir tuləq tərlanam avsız kalmıbzam

Avlaram qəndərrəm ellərə səni.

Həsən

— Jazık Həsən nələr qordu dunjada,
Zahlar zahı əzu jetiessin dada,
O zahmar zulflərin qətdi fərjada,
Axır neçə saldı jollara məni.

Sərvî

— Sərvî azık olyb bir nocavana,
Hər vakt tapsa qələr dinə, imana;
Kojmaram qedəsən sən jana-jana,
Sigal verdirərəm tellərə səni.

Kví Kəmbər

Alçak dağdan dyman kalkdı,
Dagi dolana-dolana.
Qəlin evin sənəm jılıdı,
Bagı dolana-dolana.

Qəlin-kız qedər hamama,
Sıdkini dytar imama,
Bostançı bəslər zamama,
Tagı dolana-dolana.

Biri aga, biri nəqər,
Nəqər olan cəfa çəqər,
Bulbul ağlar kan jaş təqər,
Bagı dolana-dolana.

Mehdi Səjun

Məhəmməd

Xəbər qəldi zəh korygy talandır,
Xəstə cismim jar bəzəñə dolandır;
Çəq ustunu bircə daldejlandır,
Gəzəbnaqdır elər kan məmələrin.

Əsil olan qimsənə heç əzun eiməz,
Zejtana bac verib, qimsəjə sejməz;
Arası mejdandır, bəz-bəza dəjməz,
Bakar bir birinə jan məmələrin.

Sinən agdıl savalanlı karıldyr.
Məmən əyxdy Qırcustanlı narlıdyr,
Jetim Məhəmmədin jadiqarlıdyr,
Əmanət can sənin, can məmələrin.

Analar dogandır
Koj dogsyn oğlanı mərd.
Atası qanıl oğan,
Tez tapar devranı mərd.

Aksamatan ac da kalsa,
Bir tiqə jalkız jeməz;
Çağırar joldan kajtarar,
Xyb saklar mehmanı mərd.

Mərd ilə ulfət kılan,
Axır bir qızın mərd olar.
Namərd ilə ulfət kılan,
Çel bijabangərd olar.

Namərdin kaidasıldır
Mehmana qoşu dərt olar,
Mərd çəqər alar əldən,
Qən açar sufrəni mərdi.

Mehdi Səjun dejər
Namərddən nişan olar.
Hansı məclisdə namərd olsa,
O məclis yərişən olar.

Bir məclisdə mərd olsa,
O məclis roşən olar.
Hər məclisdə xana japar,
Dolanar dunjanı mərd.

Dejişmə

1.

Əşək Cəfər

Bir kız sevdim Qəzəldərə elindən,
Adına dejər aj Tuqəzzxanıım.
Jel vyranda rubəndini kəldi-rar.
Qər necə səjrisi-r tel Tuqəzzxanıım.

Kazlaqlı karadır, rənginsə lala;
Dodaqlı kajmakdır, qəzun pijala;
Sefil canlım səndən bir bysə ala,
Inan qı, lajlık bilər el Tuqəzzxanıım.

Qətən qejnəq ola o dizindən,
Surmənin karası qetməz qəzündən
Bir bysə istərəm xallı uzundən,
Bir ejniñ açılıslı qun Tuqəzzxanıım.

Bez xana okydyñ sənin zəniniñ,
Darajıb zulfunu təqub bojnyna,
Istərəm əl yzadam o kojnyna,
Qər necə zirindür dil Tuqəzzxanıım.

Azık Cəfər dərd düşqunu adamdır,
Dilin zəqər, dodaklarlı badamdır;
Anam Əzizən, Məməz oglu atamdır;
Istərsən xəbər əl bil Tuqəzzxanıım.

Zəhrəxan

- Ogian bas açməram fitnə felindən,
Aç sırtıñ mən də olym siz ilə.
Zahim olan ziqarında dolansın,
Tuləq-tərlən ojnar kyba kaz ilə.

Zahabbas

- Zəhrəxan qimsəsizəm by jerdə,
Məni cəngə salma dil və naz ilə.
Bilməm qəzəllərdə by nə kajdadır
Mə'nalı sez dejər qulər uz ilə.

Zəhrəxan

- Səxavət qanısan qənul ehtiyacı,
Həsrət qul üzün oldym məhtaci,
Əcəb zərafətdur sərə koj tacı,
Dizum turabına pijandaz ilə.

Zahabbas

- Nə tacıñ var mənim, nə təxtiqahıñ;
Bir binava kylam çokdyr qunağıñ;
Bazına dəndujum aj kibləqahıñ.
Məni bədnam etmə bəhtan sez ilə.

Zəhrəxan

- Zəhrəxanam sırrini danma məndən.
Vallahı, billahı dənmərəm səndən.
Urjani libas olyb çukanda dondan,
Surahı kəddini qerdum qəz ilə.

Zahabbas

- Mən də Zahabbasam səni sınarım,
Ələnətən necə səndən dənərəm,
Camalıñ qərub odlara janaram,
Cismimi pərvəriş etdin qəz ilə.

2.

Cıgalı təcnis

Bir qun dogdu zevkin saldı cahana,
Tifilqən bənzətdim qəzəl—qəz ala.
Əzizinəm cahana,
Cahan kyrban cahana,
Xydamıñ xoz bəndəsi.
Xoz qəlibəsən cahana,
Jaradan jaradıb salıb cahana,

Qør neçə okzadıb qəzəl—qəzələ.
Əjər bagbansan bag işini qər,
Bag bəslə bag bəcər bag işini qər.
Mən azık bag işini qər
Bagbansan bag işini qər,
Avçısan səqsəndə dyr,
Doksanda maralın bəkəzdiyi qər.
Bir cəllad qəzlinun bəkəzdiyi qər,
Kaz kara, qəz kara, qəzəl qəz ala

Zahabbasam müstak oldym sənə jar,
Tytı dilli incə belli sənə jar,
Əzizinəm sənə jar,
Sənəd verrəm sənə jar,
Kız otakda, jaz bagda
Mehman ollam sənə jar.
Aktardım dunjanıq neçə sənə jar,
Bylmadım sənin təq qəzəl qəz ala.

Dillənlı

Qozmisiəni sərasər Kazak əllerin,
Bəlli oldy by ierin sonası Dilzad.
Çəqmisiəm dumjanıq hər kijlu-kalıq,
Kismət dejil mənə safası Dilzad.

Əvvəldən də çökdidi dərdi məjalıq,
Səni qərcəq çok dəjiədi əhvalıq,
Kyrban verrəm sənə devləti-malıq,
Hyri mələqlərin ə'laşı Dilzad.

Ustundən Vagans, sol tərəfi incə,
Tavysdan başladıq ustu Toglyca
Əvəzin qərmədim siza qəlinçə,
Aldı məni eşkinin balası Dilzad.

Kojyn cənnət bagı, məmən zamama,
Sinəndən qəlir ətir məsama,
Huzum fərərlədyr yçdy tamama,
Ağlıq alıq qəzunun zəhləsə Dilzad.

Kəbıl ejlə can nisarlı amandyr,
Dadandırma əzunə xarıq amandyr,
Rejhan zulfun çəq iykarlı amandyr,
Toza batar qənilum iyvası Dilzad.

Jolynda dezərəm bynca cəfaja,
Əjər sadik olsan əhdj-vəfaja,
Dillənlı zəhməti edərsə zaja,
Ərəə evc edər nəvəsi Dilzad.

3.

Akzam-sabah çəzmə sənин өазىна,
Bilirsənni necə canlar dolanıր?
Haramı, bakiçarı, mah kələm kazı,
Tyti dilli dur dahanlar dolanıր.

Zami-səhər өазىн baha ilə jaz,
Qeqliq qibi cüza qələr xozavaz,
Dəstə-dəstə bəri qələn sərvinaz,
Sərv bojlı ug bədənlər doianıր.

Kevs-kəzəh qəzlu hilai kazılılar,
Jornyk maral qibi xoz bakiçılılar,
Tirmə zal qejimli, kyrgan saçılılar,
Çəzmə өазىna zərnizanlar dolanıր.

Mehmanlındyr jazlı өазlı sonalar.
Cəllad qibi suzqun bakiçın can alar.
Cismi insan, husnu mələq simalar,
Təzə məhbyb nocavanlar dolanıր.

Abi-həyat verir o nasaga.
Əcəb sejrənqahsan ajna kabaga,
Jaxzı, jamana kijmət kojmaga,
Vəli qibi qəvhərqanlar dolanıր.

4.

Zər xətəji təcnis

Zahlin sinəsi də natiki-xəjjat,
Dərs alan dərq edər kara hej janar.
Sərasər zilləti, jarınp atəzi,
Xal salar sinəjə kara hej janar.

Zər saklar zəriətinə, zəh dini,
Zair zəxsi zad danızar, zəh dini,
Səjjad qəzər ziqarlı zəhdini,
Daglarda çısqınə kara hej janar.

Aşək Veli

1.

Qulzənlidə dərt qəzələ tyə oldym.
Qənul kalkdı majıl oldy birinə.
Ərsi, qurzu, jeri, qəju jaradan,
Təb'im cozdy kajıl oldym birinə.

Mən qı, səndən ajıl olmaram
Hərcəj qəzələ majıl olmaram,
Namərd, nainsafa kajıl olmaram,
Mən kyrbanam mərd ijjidin birinə.

Mən Vəlijəm kan təqərəm jaradan,
Səqqız cənnəti o rizvanı jaradan,
Mıslır içində qulustanlı jaradan.
Qənul kalkdı qəram kıldı birinə.

2.

Qənul bir qəzələ asık olybdyr,
Bilmirəm, almağım, yoksa alımmı?
Aran çok istidur, jaqlak sərindur,
Bilmirəm kalmajım, yoksa kalımmı?

Çok ziba qəzəldür qəzəller xası,
Əjniniq qejinib əlvən libası,
Qəzumə qərundu eşkin dərjası,
Bilmirəm dałmajım, yoksa dałımmı?

Zimistan zənbryyn əlindən jaz alıb,
Mən Vəlijəm agılm bəzdan azalıb,
Dəli qənul atlanıb, saz alıb,
Bilmirəm çalmajım, yoksa çalımmı?

Aaik Veli de därsini jaz ajə.
Hak döstində sag taleət jaz ajə,
Çärxi-qördis nisan elər jaz ajə,
Nədəndur kəhr elər kara hej janar?

5.

Aforia syrtalar hakkı-sajına,
Comi alom çıragbana dənubdur.
Byra sajasında elmin binası,
Vətəuleriniz rosana dənubdur.

Büyürə rehber oldy xyblarıñ xası,
Comi alomlare dusubdu sajası.
İead olyb mearifin binası,
Itet müsəllim bir Logmanıa dənubdur.

Füller dərs alıb olyr dil bə dil.
Şənasan secleri bağda kırzıqlı.
Məytdə ysaklatı müsali-bulbul.
Səhərləri qulustanı dənubdur.

Nücevan mərənən, şəxəstə kuzalar.
Qızıl dərs alıb kənyərəqəzler.
Qur-bo qız aylar tılıp nəvəzler.
Məcəbbərən və quləmər dənubdur.

Aaik Veli İyevindyt bənnəsə.
Şəxşigəz vəzən öxtəsiñ rəsə.
Şəxşigəz, öxtəsiñ dənədəsiñ rəsə.
Şəxşigəz vəzən öxtəsiñ rəsə.

Kəmər

Əcəm əliqəsindən bir oglan qəlimis,
Mej içibən məstan oldy Mıslırdə.
Uzak idi qəndi haşın bilmədi,
Düşdü dildən dastan oldy Mıslırdə.

Mahmydyn janıncı qələn cəlladlar,
Ərəə dajandı, dadi-fərijadlar,
Jerdə jerlər aglar, qejdə bylytlər.
Kijamət numajan oldy Mıslırdə.

Jaxəl olar ijitlərin varlısı,
Namılsılsı, gejrətlisi, arlısı,
Niçar ilə kyl Mahmydyn kanlısı,
Həsəni-Mirjakyb oldy Mıslırdə.

Kəmər dejər jaxəl jetdim jetirdim,
Əcəb əqdim qul gəncəni bitirdim,
Biçara Mahmydy boja baza jetirdim,
Açılımamış gençəm soldy Mıslırdə.

Pəri

Qecə-qunuq kan aglaram.
Mənəm eşkin natavanı.
Talaran mahallaçı,
Boz kojaram by mejdani.

Bilmirsənni haralıjam?
Aglı, qəjlu, karalıjam,
Juz jerimdən jaralıjam,
Sinəmdə zənbır nizanı.

Zah həqmilə jazdın ferman,
Hak edər dərdimə dərman,
Pəri xanım sənə kyrban,
Abbassız istəməm canı.

Karacaoglan

Dyman qəl qet by daglardan,
Qedər byrada kar əjlənməz.
Dedim sevmə dəli qənlüm
Bivafadyr jar əjlənməz.

Qecənin kazı karadır,
Qulun də mejli xaradır.
By dunja qarvansaradır.
Hər qələn konar əjlənməz.

Karacaoglan by mərd ilə
İzim jokdyr namərd ilə
Axır bizi by dərd ilə,
Kojar qedər jar əjlənməz.

Əndəlib Mirzə

Bəlajı-mehnətdə, dəmi-bələdə,
Heç qəs mən təq dərdə qırıftar olmaz;
Nə kəlbim açılır, nə uzum qulur,
Bir qimsə dərdimdən xəbərdar olmaz.

Bəlajı-mehnətə mən oldym duçar,
Mən ilə bəd baslajıb by çərxi-ruzqar,
By fani duniyada çəzmim kan aglar,
Jenə də qəzumdən sellər car olmaz.

Mən okyram sin, qaf, mim, nyn;
Murg təq կəfəsdə ejlərəm suqyn,
Məcnyn təq dagları qəzərəm cunyn,
Arıflər dərdimdən xəbərdar olmaz.

Əndəlib Mirzə təq oldyk dilbədil,
Moc verdi dərjalar misli xəzan qul.
Dedim nə jatlısan biçara bulbul,
Qeçdi fəslin daha nobahar olmaz.

Həcər xanım

(Qəjəeli Azək Ələsqərə xitabə)

Bir sez dejimi azək sənə jadıqar,
Qəzəllərdə pərdə, ijitlərdə ar,
Əvlah qəpəq kəjsəfədən paj umar,
Çalızar barmagı bala jetisməz.

Həhmum işləjir qyha, həm də Kafa,
Bihydə dərd çəqmə əfsana cafa,
Kavvas lə'li tapar verər sərrafa,
Nə azikə, nə abdala jetisməz.

Kəza insanatı tənnabdan asar,
Lejli-nahar cəhd ejlər, ha qəsər,
Əzdaha ajakdan çəqsə sərasər,
Əbəs düşüb o xəjala jetisməz.

Qəzəlliqdə vardyr Həcərin isbatı,
Zər ustdən vyrar nəkzi xəjjati.
Olsa qəzəllərin xımsy-zəqatı,
Cavana jetisər, çala jetisməz.

Aşık Əli

Aşık Əli 1867-ci ildə İran məməqətinin Syliduz kəsəbəsində anadan olmuşdur. 8 yaşlarında qıbı atası Rəhimin özunu dolandırın kədər var oldygы üçün evləndə rahat jazmış. 8 yaşından sonra maldarlıklı və nihajet 12 yaşından 15 yaşına kədər də dəmirçi sajirdi olmuşdur. 15 yaşından 17 yaşına kədər cut surmuz, 17 yaşında atlı sərbaz olyb 20 yaşına varanadəq haman vezifəde bylynmışdır. 22 yaşında Rysjaja qecmiş, fəhləliq, əqinçiliq və by qıbı islərlə ugrazmış. 29 yaşlarında jenə də vətəni Syliduz kəsəbesinə kaijmış. 4 il bagbanlıkk etmiş, və 33 yaşında jenə Rysjaja dənməs, muxtəlif zəhərlərdə dolazatak istədadi sajəsində ister İranda və istarsa də Rysjada məshyrt saz zəitlərinən lajikincə azılkılıq efrəamışdır. O vaktdan indiyə dəq həm azılkılıq və həm də fəhləlio əqinçiliq işlə məsgyl olmuşdur.

Aşık Əli savadsız oldygı halda çox elqələr qəzdiqına qəzəfars, qurd yahydi və turq dillerini qəzelcasına bılır. Onun seilədiqinə qəra İranlı, Hindistanlı, Ərabistanlı, Turqıjeni, Mısrı, Hələbi, Çinli qazmış, by muddat içarısında hajatlı başkalatına myzdyrylk etmələr qeyrimişdir.

Aşık Əlinin yca səs, qəzal okymak kabilijəti və son dərəcə jaixi nəqılbazähləri var. Bynlar ony Azerbajcanda, xusysən Qəncə və Kazax kazalarında tərife qəlməz kədər məshyrt etmişdir.

Aşık Əli həlli-hazırda Kazax, kazası «Həsənsy» mahalınpın «Qəçəsəqt» qəsidinda jaamakdadır.

ƏSƏRLƏRINDƏN NUMYNO.

1.

Əlli kaddim, qılı camalın, zəms uzun,
Bənzər abrylatın jaja dilbərim.
Ag byxag altından qəstədin xalıq,
Məni saldıq min ab-vaja dilbstim.

Hanı sənin qıbı bir bojy zahbaz,
Silqinib, çalkanlı misli kyba kaz,
Qah iżvə, qah gəmzə, qahı naz,
Məni salıb min bəlaja dilbərim.

Azık Əlini qətdin sən də amana,
Əzun təq qəzəl qəlməjib cahana,
Dolansın by devran, dənsun zamana,
Dəndəri: kəddimi jaja dilbərim.

2.

Jıgdım otagın xalıslın,
Nejlirəm dunja malıslın,
Jar uzundən kırk ellisin,
Aldım ojanmaz-ojanmaz.

Jıgdım otagın qecəsin,
Sərdim bir qurcu beçəsin,
Telin ustən əmbərçəsin,
Aldım ojanmaz-ojanmaz.

Ezit Əlinin sezunu,
Açma sinəmin qozunu,
Naz ilə əpdum uzunu,
Jarılm ojanmaz-ojanmaz.

3.

Çəmi calladın o təhri,
Kaz ustundə telin ajri,
Daglımuz qonlumun zəhri,
Arzılar hər zaman dilbər.

Okyjar zejda bulbullar,
Xəzana dənməsin qullor,
Jada duzər airı dillər,
Həm ləb, həm dahan dilbər.

Каңын қезүн қириб сәңде,
Рұбәнд салма о ғул тәңде,
Үріс бізи салтб ленде.
Бір аз вакт да даян ділдер.

Әліден дұздын ызага,
Қөз жағым дөнду фарага,
Дүземізәм жаман сорага,
Халал ежел аман ділдер.

Misqin

1.

Іазирас намәни інсімә мәндән,
Қөзләрін өңзәжір сеіріна қөзә!
Наңың білмірәм, көккырам сәндән,
Зіңајет ежеләм дивана қөзә!

Әліндән қедәйім мән қимә дада,
Артқырдан дәрдімі һәддән зижада,
Камәтін қөрмізәм ғесе ројада,
Зананзан оласан Техрана қөзә.

Мән сәні қерәндә а сеіран ханым,
Разы олmasan одына жаным,
Інсімә сөзүмдән сән тәним сапым,
Доланым вазна пәрвана қөзә.

Самалың өңзәтдім by ғеçән ая,
Қөрүнду қөзүмә bir агса май,
Zulfundәn устумә heç дұzmur saja,
Далыңса қөздірмә hər jana қөзә!

Сап істәсөн by mejdanda дүртмұзам,
Гәні okyny by sinәmә vyrтмұзам,
By dunjada çok қөзәller қермізәм,
Самалың edibdур дивана қөзә!

Алдан, устдән ғејиніб alma саптмы,
Рәхим ejlә қөзәл төкмә қаптмы,
Jolynda коjмұзам devlet varлмы.
Qel ralim ejla bir сән by cana қөзә!

Misqin bir қимісәjәм көлbi зiңестә,
Heç қөзәл қорнадим сәнін һөvесde,
Саптмы, істәсөн by ғеzум ustә,
Ta'rifin ejlerom Saljana қөзә!

Aşək Həsən

Həsrət qəzum mah camalın qərəndə,
Od dytdy odlandı canım bəxtəvər!
Tənri dandır, bəndədəndi, nədəndi;
Dytib səni mənim janılm bəxtəvər,

Kaşlarınl cəlladdı, qipriqin okdy,
Əvəzsiz qəzəlsən mislin jokdy.
O təxmyr bəkəzən evimi işkdı,
Rezqəzdi jolynda sərim bəxtəvər!

Hər zaman müstakam tatar ojnyna,
Izin versən kolyın salılm bojynyna,
Bir pınhan otakda qırəm kojnyna,
Bulbulun olam, sən qulum bəxtəvər.

Qejdən enibsen sən mənə bir bəla,
Səni qərdum duzdum fiqrə, xəjala,
Salıbsan Həsəni nə kalmakala,
Əzu qəzəl, adı, xanılm bəxtəvər,

Qatibi

Bazına deduqum ali san xanım,
Can içinde cana vermərəm səni.
Jıgsalar dunjanlınl malın devletin,
Təqsələr bir jana vermərəm səni.

Daglarda maralsan, duzlərdə cejran,
Ordybad Naxçıvan bojyna hejran,
Qəncə, o Karabag, 3əqi həm Zirvan,
Qullı Qurcustana vermərəm səni.

Mən səni sevmisəm qənlumda zizə,
Kojmaram ustunə qejdən qun duzə,
Dərjada mahlıja, havada kuzə,
Behiştə gılmana vermərəm səni.

Kyrban olym o kamətə, o boja,
Hak səni saklaşın bajrama, toja,
Telirana, Təbrizə, Mərəndə, Xoja,
Tamam o İrana vermərəm səni.

Qatibi dejər qəl by jandan qecəq,
Jarılm zəhiər versə kənd jerinə içəq,
İmana, ilkara inan, and içəq,
Taxti-Sulejmanna vermərəm səni.

2.

Səhər-səhər çəzmə ustə,
Əsmə kadasın aldıqlını.
Mənim səbru-kərərəlmə,
Qəsmə kadasın aldıqlını.

Bizim bagda qul dərqilən,
Sımk qənullər ərqlən,
Ag uzundən bysə verqilən,
«Vəsmə» kadasın alıqılm.

Qatibi dəzməz nəzənə,
Azikdir ala qəzunə,
Bakma jadların səzunə,
Qusmə kadasın alıqılm.

Mirzə Səməd

1.

Tərlan qılı culvələnib,
Ala qəzlu Ajza xanlım.
Barılıahım xalk eləjib,
Zinət verib kazə xanlım.

Açıkkıb qullar bağında,
Okyr bulbullər sağında,
Qul qılı gonçalığında
Koxyjır bənəfəzə xanlım

Mirzə Səməd fərakında,
Pərvanatəq çəragında,
Dənə-dənə byxagında,
Xalları var kozə xanlım.

2.

Mirza.

Üçyrməsam tərlanımlı qəzərəm,
Onyn üçün dejirəm qəz by dagları.
Qərəm elə bəzəm al dizin ustə,
Qəl qətur sinəmdən uz by dagları.

Ətir zamamadandı zamama kıldan
Zamama nəklili zamama kıldan,
Istədim istəjəm zamama kıldan
O mənə byjirdy qəz bydakları,

Mirzə də mehmandı bir qullu sərə,
Kojsalar ala cam kız məmən sərə,
Bir bulbul dolanır bir qullu sərə
Ona da dejirlər qəz bydakları.

Jagıç jagdı by çezmimdən,
Mən işterəm iatam lajla.
Bəzənlə koj dizim vəsi.
Kızıl quldu bytam lajla.

Sonam qəlir ellər ilə,
Bəs sel akıր qəllər ilə,
Ag uzundə tellər ilə,
Bir azañalıq katam lajla.

Bagsan, hanı bəs bagbanlı?
Açılmış qullu xəndanlı.
Mirzə dejər bir tərlanlı,
Səjjadıjam dytam lajla.

3.

Dejizmə.

Mirzə Səməd — Nə dyrybsan balkonynda,
Qəncənin telli maralı!
Qəzlərin zair əldürür,
Sinəmdi gəmdən jaralı.

En azağlı namə verim
Əlif kəddin camə verim,
Əmanətimi qimə verim?
Qəzqilən məndən aralı.

Mirzəni candan elədin,
Ərzəsin xandan elədin,
Dindən, imandan elədin;
Sən allah əslin haralı?

Zərnisan — Oğlan canı, jazıksan,
Qəzqilən məndən aralı.
Bəzzazsan ağın sətqilən,
Nejlərsən telli maralı?!

Atəzə sallam, jandırram,
Başlı bədəndən kaldırram,
Əslimi, sənə bildirəm,
Byjyrram qullı-kralı.

Mənim əslim Dagıstandyr,
Familimiz Alixandyr,

Əz adıml da Zərnizandır,
Kyı dejə olsan byralı.
Hədjan dedin bir od saldıñ canğına
Bil qi mənəm lə'li, qəvhər mə'dəni;
Bulbul qibi qul ustundə qəzərəm,
Bir myjə sajmaram syltanı, xanı.

Bir namə jazarañ əlqən talanı,
Cəmi seherəvəniz oda kalanı,
Kazan qolsə dagıdar o Dagıstanı.
Ustunə qətirrəm bəbri-aslanı.

Əz adıml Mirzədi, mahalıñ Kazak;
Bir-birmizə əsir, gəzəllər jazak.
Qəl bizim daglarda kol-bojyn qəzəq,
Mejdənlənda dejim təcnis, divanı.

4.

Dejizmə.

Mirzə Səməd — Azık Səjun by naməni jazıram,
Jazdığın naməni bir də jazqınan!
Arifdən dərs al ystaddan əjrən,
Mətahın ajrandır qurdə jazqınan!

Azık Səjun — Nəsihət ejlərəm Mirzə Səmədə,
Zə'nizən olanda zərarət olmaz!
Bist, həst, həft sedən qecməjən,
Zairliq elmində çox bələd olmaz!

Mirzə Səməd — Zərər zər aktarar, sərraf qevhəri,
Aktar tap ezuñə sən de rəhbəri,
Nə lolaq aja bilməm, nə ab qevsəri,
Tabibliq eləsen dərdə jazqınan.

Azık Səjun — Esit sözlerimi Mirzə muqəddər,
Bizim üçün çökdür rəfiki-rəhbər,
Cavabın jazmıram hələ uç dəftər,
Jəkin qi, dərduncuda nevbət olmaz!

Mirzə Səməd — Zejnəlovdyr inkilabda həvəsqar,
Binnətov, Əmiraslan qohnə zulumqar;
Zair qərəq səzun etsin aziqar,
Çəqmə ajdını işə pərdə jazqınan.

Azık Səjun — Zejnəlov, Binnətov jasasın kosa,
Ojadıb milləti salıqlar baza
Dyacılık qecə-qurduz, həmisə,
Onlar qibi həkiki həqumət olmaz!

Mirzə Səməd — Kavvaslıq çətindür dərjaja dalma,

Azık Sejun

Gavgasız başlıq gavgaja salma,
Məsqənin Zəmzədin, Kazaga qəlmə,
Zahmaların zəxmindən qeridə jazqlınan.

Mirzə Səməd

— Açılmış mətəhəllər təqqum bazarı,
Məhəqqədə mis çıkdı atdırı qənara,
Ovsynçyjam qurzə, jelmar, zahmara,
Nə zəhəri, nə nitki, nə takəti olmaz!

Mirzə Səməd

— Mirzənin məsqəni Sənqisəlahlı,
Abdal, Əlihuseyn ağır silahlı,
Inkilab sərgəri gejət qulaklı,
Plan işlədirlər sərdə jazqlınan.

— Kabaglın kajadır atın ojnarma,
Saqit ol sən jataniarı ojatma,
Əzun dərs almamış bizə ejrətmə,
Zəjird ystasında söz gələt olmaz!

5.

Karajazı

Nobahar fəslində, qulzən çagında,
Cəm qedər ustunə el Karajazı!
Əmlıqlər bəslərsən, kymry səslərsən,
Əziz sən dunjada ol Karajazı!

Agır surulərin, ərəb atları,
Hər janda sejənir by bysatları
Ankaradan qələn delegatları,
Elisan dejir, dərir qıl Karajazı

Kalın mezələrin, xəfli avları,
Hər janda yüksər kyba kyıları,
Çəqilər arxaların, yzyn çajları,
Pambyk aqınları, bol Karajazı!

Bir janlın Qur çayı, qullu-sənali,
Qurcüstan mahalı, Kazak kəzali,
Kajnar bylakları qefli, məzəli;
Hər janlından işlər jol Karajazı!

Zıxlı, Salahlı, səndə jajlajar,
Cejranlar bəslər, maral boyljar,
Moskvadan qələn mədhibin sejəjər,
Zuqyfəndən sancar təl Karajazı!

On jeddinci ildə kanlar təqərdin,
Cavanlar əldərub, bellər buqərdin,
Sambyryyn malından əulən çəqərdin,
Nahakdan akırdı sel Karajazı!

Ijirminci ildə 3yralar qəlib,
By çagın əzlənib abadan olyb,
Kijlu-kalın qəsib, dərdini bilib,
Mirzə dejir sən də qıl Karajazı!

6.

Mirzə Səməd

(Agdaəda Qatibə xitabən.)

Agdaəs səfərli, sevdalı Qatib,
Bizim jerdə bahar olyb, jaz olyb.
Qlej bogaz dyrnalar, ag kyba gazlar
Tytilər etuzub, xoz avaz olyb.

Jazlı səccadəli səfali jollar,
Jerijir jajlaga by ağır ellər,
Xınlı qəqliqlər, kytazlı tellər
Dərdi-gəm dantəlb dili baz olyb.

Zuqyfəni dəstə-dəstə dərəndə,
Sərçəsmələr ustə jazlı zəddə sərəndə,
Jornyk maral qibi ovçy qərəndə
İzi-qecu on, a işvə-naz olyb.

Dilican zəhəri bir də Malagan
Hej ilə vov hərifi dərdində tygjan,
Didəsi kanlıdı, cijori burjan,
Və'dəsiz kijamət ona tez olyb.

Qatiblə Mirzənin cavan çagları,
Kələmdən kojmyrdylar gəzel aglari,
Buľbul də tərq edib bagçabagları,
Susənin, sunbulun tə'rifi az olyb.

7

Qatib

(Mirzəjə cavabı)

Bir namə jazmılədən aj Mirzə qəzum,
Jetiədi ejlədi sərəfraz məni.
Gəmə gərk ołmyzdyň, dərdə qiriftar.
Açmajırdı, sehbət məni, saz məni.

Qerunmur qəzumə o bizim daglar,
Dəstə-dəstə qəzən bulul byxaglar,
Bir də ələ duzməz o qecən çaglar,
Dərdim artır, qəl damədər az məni.

O «Hej» isimlim məni salıb nəzərdən,
Rəhm etmir qi mən kyrtarılm by azardan,
Jorylmışam daha el çəqəcəqəm onlardan,
Çok incidib iəvə məni, naz məni.

Kocaldıkcə ağlım olyr sərsəri,
Unyderbdyr məni o husnu-pəri
Şəndə varsa baxtı kara dəftəri,
Al kələmi, o dəftərə jaz məni.

Qatibdən Mirzəjə əziz salamlar,
Lejlisiz Məcnyn təq qənlüm kan ağlar.
Bulbul xəstələnib bar vermir baglar,
Tərq edibdər bəhar məni, jaz məni.

8.

Zərnizan.

(1917-ci ənəsi Qəncədən Kazaga Mirzə Səmədə xitabən)

Kasid qedər olsan zəhri Kazaga,
Zair olan Mirzə cana de qəlsin.
Həkikət elminin mənəm məqanı,
Ajak kojsyn by zindana de qəlsin.

Necəsi kılılda kalıbdı illər,
Ajədi mətləhim, ərəbi dillər.
Kefəsde lal olyb zejda bulbullər,
Qəsməq üçün o kyrbana de qəlsin.

Dusqilen jollara allah bilənə
Onyn da dərsi ər varmı mənə?
Adım Zərnizandır, mahalıım Qəncə
Qetməq üçün Dagıstanə de qəlsin.

9.

Mirzə Səməd

(Zair joldası, Qatibə xitabən)

Bazına dənduqum aj Qatib kardaş,
Bir kız məni o bagbana istəjib.
Divanə təcnisi ərəbcə jazıb,
Taxtı dənub Sulejmana istəjib.

Həkikət elmindən jazıb ajalar,
Ony qərən by dunjadən gəm alar,
Dəstində dytybdy mej pijalalar,
Ətsən edib o kyrbana istəjib.

Qetməsin bəs Mirzə ismin nejləsin?
Punhan dərdin açıb qimə sejələsin?
Bir namə jaz Mursət məni ejləsin,
Ordan anrı Dagıstanə istəjib.

10.

Qatib

(Mirzə Səmədə cavabı)

Bazına dənduqum aj Mirzə kardaş,
Həqmu-ravan o bagbana qetqilən!
Toxym kalaşna byrcyny dagıt,
Zəhpər çalıb murgjana qetqilən.

Zairliqdə jokdy sənə bərabər,
Zəxmindən dagılar kaleji-Xejbər;
Bir ərzə jaz bilsin gohernat, sərdər,
Mə'lym ejlə hər divana, qetqilən.

Qatib də ejləjər sənə dyalar,
Tərlan kajdaslıdı, alar sonalar,
Xanzada ilə dejizən də xan olar,
Qejin tər libaslı, sən sahjana qetqilişən

Şiqəstə

I.

Qerəndə hisnunu ej zahim,
Apardı din iman Zəhra.
Oda saldıñ jazık canım
Əlac elə aman Zəhra.

Azık oldym camalına,
Ag uzundə o xalına,
Nə dejim kili-kalına
Dyryb klijigac bakan Zəhra

Aj klz, xyblarıñ xanısan,
Hansi jerin cejranlsan?
Mən zəifin dərmanısan
Necə evlər jıkan Zəhra.

Qəzumdan odlar təqərəm,
Corundən nələr çəqərəm,
Dogrysý səndən qusərəm
Lajık qər insafan Zəhra.

Punhan ofyb zəmsi-kəmər,
By hisnudə olmaz bəzər,
Həc əlimə qəcməz məqər
Bir qun səni jaxam Zəhra.

Hər bakanda can uzursən,
Tellərin dəstə duzursən,
Hej, əfsana qəzirsən,
Bizi oda jakan Zəhra.

Sənin adın Zəhravani,
Qəl incitmə kahramanı,
Əjil ərum o zənəxdamı,
Qədər əldən iman Zəhra.

Ziqəstəjəm mən aj qəzəl,
Rəhm etməsən ollam xəzəl.
Dunja olundu, axır-əzəl,
Dest olak mehriban Zəhra!

Joldas Zejnalov Ismajy Qatib

Kazax kəzasınıq Kraxqəsəmən qəndindəndur. 1898-ci ildə təvəllud etmişdur. Əzu əməqçi bir qəntlinin oğlydyr. 15 yaşına kədər qənt bir dərəcəli məqtəbində okumya, atası bivakt vəfat etdiqindən və iktisadi hali imqan vermediqindən məqtəbin axır-ıncı sırfınlı bitirə bilməmişdir. 1920-ci ilə kədər bir neçə il qənt-də əqinçiliq və sonra papakçı janında əşyird olmuşdur. Hələ məqtəbdə tələbə olarqan, Zejnalov, əz qəntlərində olan bir çox sairlərin əsərlərilə maraklanıb onları toplar, jazar və okyarmış.

Zejnalov qatib beləliqlə maraklanıb okyarak 20-ci ilin əvvəllerində əzu əşyir deməqə başlamışdır. Onyn birinci əsəri

«Zyraların bir planı qəlirmi»

sezu olmuşdur. Qatibin jazdıqlı əşyirləri, bir çoxky 25-26-ci sənəldə «Jeni qənt» məcmiyəsində çap edilmişdir. Joldas Zejnalov 20-ci ildə Azərbaycan zyrələzəndən by quna kədər əvvəl qənclər təəqilatında çalışıb Kazaxda qənclər təəqilatının binasınu kojanlarla biri olmuşdur. Ondan sonra indiyə kədər firka və zyra işlərində məs'yl vəzifələrdə çalışmakdadır.

I.

Qatib

(Əz sair joldası, Mirzə Səmədə xitabən)

Əziz, mehribanım aj mirzə canım,
Bilirsənmi bir azara düşmüsəm.
Bir kazı hilahı divanəsiyəm,
Bylynmyr dərdimə çara düşmüsəm.

Bir hyri misallı mah əməlliyyət,
Tyti zabaniyyət, kosa xallıyyət

Tavys tamazalı, kili-kallınlı.
Үңгіндең мәнсүр тәң, дара дұстмисәм.

Qənlum bənd olybdy bir qec xəjala,
Bir səri sevdalı, ləbləri bala,
Koca zamanımda nə kalmagala,
Qərursənmi mən biçara dұstmисәм.

Xoz kədəmi dұsуб Kazaxa təzə,
Bir sırin ləhcəli sezləri məzə,
Məndə can kojmajlı jan qəzə-qəzə,
Janlı can cəsədim nara dұstmисәм.

O zalımlı əlindən xəstə Qatibin
Dərdi artıb by sıqəstə Qatibin,
Kədəm bassa qəzu ustə Qatibin,
Elə bil qi baxtavara dұstmисәм.

2.

Aj dilbərim, qəl karzımdan belə qeç,
Bir bir vəsfin jazlım, mən zırın-zırın.
Həsrət qəzum baksıln o qəzlərinə,
Alsın da qamılıc can zırın-zırın.

At nikablı koj qərunsun camalınlı,
Zevk salsaqlı cahana o həbəz xalınlı,
Bilmirəm nədəndi by kili-kalınlı
Təqur gəmzaşərin kan zırın-zırın.

Əslin Qur qənarı Kazaxda bir can,
Bəlli bir qozılsən aj ismi-punhan,
Jazlım gəzetlərdə olynsyn e'lan,
Sən mənə dejirsən jan zırın-zırın.

Mən sənin ismini jazmıram aşqar,
Bir sən bil, bir də mən, telli baxtavar;
Urəq qədir, dil danızımlı, dejə jar,
Əzun ikrar ejlə sən zırın-zırın.

Muştakam sən qibi ləbi ballıja,
Dərdimin dərməni, xoz xəjallıja;

Bir bysə lutf elə by Zejnallıja,
O da versin sənə, can zırın-zırın.

3.

Həsrətindən cana qəlib jazıram
Olan dərdimi mən ażqara əzizim.
Təbibimsən, qəl xəstənə rəhm elə,
Sən salıbsan by azara əzizim.

Elə qı karsımdan geçirsən hərdən,
Ağılıq qədir, huyum dagılıq sərdən,
O əngizim tellər, o mina qərdən
Urəqimizə kojyr jara əzizim.

Nə qəzel jaradıb təbiət səni,
Çəqibdi dikkətə mina qərdəni,
O qulqəz dodaga çəqmə pərdəni,
Çok qəzəlsən qəz ażqara əzizim.

Azıkmam o qəzə, o kələm kazə,
Ağlım qədir ejlədiqçə tamaza,
Fələqin qərdizi dənməzmi daza?
Sən qejin də agdan xara əzizim.

Jaranmılzsan məqər jagı Qatibə,
Çəqərsən dag ustən dagı Qatibə,
Ver içsin əlinlə agı Qatibə,
Dəzə bilmir by azara əzizim.

4.

Baharlın çaglıq aj ismi-punhan,
Qəl qədir qəzəlim by bagı sənnən.
O zırın ləhcəji istəjir qənlum,
Bir danlıq tərpənsin dodagı sənnən.

Bir ə'la qəzəlsən jok mislin sənin,
O xymar qəzərin o tər bədənin,
Ajaglınlı qəsməsən o qəlib qədənin,
Kijamat ejlərəm aj jagı sənnən.

Elə qı hisnunə qəzum satazıq,
Olyram divana xəjalıq çasıq,
O əzməz kolların bojnymışdan ażqar
Dolanak baxtavar sajaki sənnən.

Bir iş kədəm bassan bizim otaga,
Canlımlı elərəm sənə sadaga,
Joksa qəlib qətməq olmuz kadaga
Qəsilmiz qərurəm ajagı sənnən.

Qundə bir iş boylan bizi ajnadan,
Kymry qibi səslən danlız, ycadan,
İnsaflımlı naqam qədəm dunjadan,
Aparam sinəmdə by dagı sənnən.

Hər sahər zulfunə çəqəndə zana,
Sitəm ejləjərsən by zirin cana,
Qəl bir bysə edeq dəjsin cahana,
Dil məndən, diz məndən, byxagı sənnən.

Bir zaman danlızb qulməzdi Qatib,
Nə eək, nə sevda bilməzdi Qatib,
Bəlgə juz iasardı, elməzdi Qatib,
Qersəjdi hər zaman o çagi, sənnən.

5.

Bir qəzəl qərmisəm Agıstafada,
Zox salıb cahana nə baxtavardır,
Elə sandılm qəjdən enmiz mələqdur,
Baz əjmır insana nə baxtavardır!

Dedim aj əzizim qəl qəzəq bagda,
Dedi «si vaml ja ne pajdy nikakda».
Dedim qəzum kalıb kajmak dodakda,
Uz dytdy o jana nə baxtavardır.

Dedim qəl dost olak aj hyri nisan
Dedi «nciza, patamy tlı mysylman»
Dedim sənə kyrban qulli-Qurcustan,
Telindəqi o zana nə baxtavardır.

Dedim bilirsənmi aj kazı hilal,
Hamı millət olyb internasjonal,
Kej əmmim ləbindən zəhdili-zirin bal,
Jajılışın by cana nə baxt vardır.

Jazılk Qatib sən çok yılma xyblara,
Əbəs jalvarırsan hər biulkara,

Mejlini sal jenə kara dilbərə,
Zuqr elə suohana nə baxtavardır.

6.

Muxəmməs

Aj həzarat canlım alır,
O mah camalı Asjanlı,
Vəsfini həzər edim.
Bilinsin həl Asjanlı.
Dəjər dəjərən malına,
O həbəz xalı Asjanlı;
Dərd əhlini cəndan edir
O kili-kalı Asjanlı.

Qərənlər valeh olyr,
Danlızanda kymry səsi;
Iclasda «vaproş» kojyr,
Həll olyr onun qəlməsi.
Elə qi konser təqəllür,
Duzur ojynçylar bəsi;
Ony qərən təq başlanır,
«Prosim, prosim» səsi.
Zakaz verir sazandalar
Çalır Ənzəli havası.
Qəqliq qibi oinajlız
Kırır mahalı Asjanlı.

Təbiət xalk elajib,
Çatdırıb on bez jaşına;
Muştakam qəzlərinə,
Elə də kələm kazına.
Avropa forması qejir,
Briliant takır deşünə;
Nə ələr, nə kocalar,
Qim elsa onla aza.
Var jokyny sərf edəsən,
Bir elə cənnət kyzyna;
Əməsan, qef çəqəsan,
Ləbindən həl Asjanlı.

Mən qərub valeh olmuzam,
Əhsən te belə cana;
Jeridiqə tər bədəni,

Tərpəsir hər bir jana.
Hərdəm qı naz eləjir,
Kəsd eləjir əzin cana;
Əlindən ziqajətçijəm,
Mən onyn Azərbajcana;
Çoklarla dərdə salıb,
O qəc xəjalı Asjanlı.

Məclisə kədəm basıır,
Təcribəli qul bəzənir;
Al kymazı əndamına,
Qırdənində tel bəzənir;
Həsrətini çəqənlərin,
Qəzlərinə mil bəzənir;
Muxtəsəri canım alıır,
O xoz qamalı Asjanlı.

Qatib! durust fəhm elə,
Qəzəllər syltanlıdı by;
Ariflərə ryh verir,
Dərdlərin dərmanlıdı by;
Simaslı rizvandan qəlib,
Hyrilər nizanlıdı by;
Mələqlər səcdə etsin,
Qunəzin astanlıdı by;
Alamə zjinət verir,
Cahi-cəlalı Asjanlı.

---

*MUƏLLIFI MƏLYM
OLMAJAN PARÇALAR*

I.

Iqi arvut saklajanlar,
Qır necə nalə çəqirəm.
Dyl arvadın əlindən,
Kəzəmət kala çəqirəm.

Əhli-urfan məclisində,
Jə'ni misala çəqirəm.
Kədd əjilib, bel buqulub
Indi də çala çəqirəm.

Iqi arvatlınlı mən qərəndə
Kan aglajlb kan təqərəm,
Cütə altı əquz kozyb,
On tagar toxym səpərəm.
Qındə uç dəfə duqəndə,
Ağır hesablar çəqərəm;
Arvatlarlı iqisini,
Kənd ilə bala çəqirəm.
Evdə istahad kalmadı,
Bilin noragı qızləjir;
Konşydan qızaf, edib
Dəstə jymağı qızıəjir;

Yzaga aman vermir,
Pendiri, jagı qızləjir.
Sınmışları pis ejrənib,
Solyndan sağı qızləjir;
Jenicə basa duzmizəm,
Təzədən kərara çəqirəm.

Neçə qi cavan idim,
Aldım dyl arvadın birin;
Cahıllılk ağlım aldı.

Kanmadım mən acı, zirin;
İstədim səhbət salam,
Tə'riflədi qəhnə ərin;
Olmañ ojyna düşmüsəm.
Subhə təq nala çəqirəm.

2.

Qula-qulə canlar alar,
Rubəndin atan qəzəllər;
Cahılları bəndə salar,
Naz gəmzə satan qəzəllər.

Uç arəndan tyman qejər,
Dodagın kürməzi bojar,
«Idi syda idjom» dejər,
İxtilat katan qəzəllər.

Xamları tez tora salar,
Qlyja qi, işrətə dalar
Sərxoşqan var-jokyn alar.
Aj mamlımatan qəzəllər.

Nikolajdan miras kalıb,
flər bir millət ondan alıb,
Sybajlara sıflıs salıb,
Pydra dyxyja batan qəzəllər

Kakanı xanadan elər,
Tərlanı sonadan elər,
Ogly da anadan elər,
O jalkız jatan qəzəllər.

3.

Iəmi punhan nejçün məndən qusmusən
Jaxsı, jaman, ja bir olar, ja iqi.
By qun əlsəm hamı dejər hajıfdyr,
Canlı janan ja bir olar, ja iqi.

Sən əe'ləsən, ətrafında fənaram;
Sən bulbuləni quləşənidən qənaram;
Od dytyb, odlanıb, janaram,
Dərdi kanan ja bir olar, ja iqi.

Hilal kasa nə lajıkdir o surmə?
Uzun məndən çevirib mejlin dəndərmə.
Nazlı dilbər lər jetənə sir vermə
Dost mehriban ja bir olar ja iqi.

4.

Nazlı jardan səda qəldi,
Koj dyrym, varlım, qədim.
Dərd bagrlımlı dələr oldy,
Koj dyrym, varlım, qədim.

Jata bilməm jerim tiqən,
Gurbət eldur belim buqən;
Nazlı jar kılçıqlıqlı təqin,
Solar oldy varlım, qədim.

Dağlıstanıñ dagı dalda,
Bylyt ojnır sağı solda,
Nazlı jarlıq qəzu jolda
Koj dyrym, varlım, qədim.

5.

Dejizmə

Kız — Do dejibən qələn azık
Mən səni bədnəm ejlərəm.
Əlindən allam sazınlı
Rusvaji-cahan ejlərəm.

Oğlan — Nəjim var qi çəkəm daga,
Kar jaga çəkə kytzaga,
Arandan ennəm jajlaga,
Jerim qulustan ejlərəm.

Kız — Əzum sənə bildirərəm,
Agladıban quldurərəm,
Indi səni eldurərəm,
Kanlına geltən ejlərəm.

Oğlan — Jolynda qəçmisiəm candan,
Zərrəcə korkmaram kandan
Həqmum var Sulejmandan,
Sinəndə məsqən ejlərəm.

Kız — Əhəzadajam aglamıçəm,
Sezlərimi çaglamıçəm,
Otyz azık baglamıçəm,
Onlara sarban ejlərəm

- Oğlan — Mən Mehdiyəm aparmaga,
Qəhnənişəm jalvarmaga;
Aزکلارى kyrtarmaga,
Dərdlərə dərman ejlərəm.
- 6.
- Kız — Mynisi can sən qələndə,
Çəzmim xymar aparır.
Kıja bakanda quləndə,
Canlımlı bimar aparır.
- Oğlan — Mən ha divana dejiləm,
Huzumy dilbər aparır.
Cəfa cəqdim jar jolynda,
Ləzzəti əgjar aparır.
- Kız — Ejinin duzəndə ejnimə,
Sanqlı qirmisən kojnuma,
Oğlan, firkət by bojnuma
Salamılm Zahmar aparır.
- Oğlan — Jar eeskindən ejlədim bəhs,
Atəzinə duzdu məbəs.
Qetdi ryh, kaldı kəfəs.
Canlımlı sitəmqar aparır.
- Kız — Canlımlı alıbdı kajgılar,
Qənul səninlə sajgılar,
Vucydynadəq dyigylar,
Firkətə zymar aparır.
- Oğlan — Sevdiqim qesər məzəli,
Duz ilkara haçan qəli.
Gəm qeturdu zair Vəli,
Dərdə qiriftar aparır.

7.

Dejizə

- Oğlan — Bəzəna dəndujum aj qəzel Pərim,
Kadasın aldığım konagam, konak.
Jolynda kojmışam bas ilə səri,
Kadasın aldığım konagam, konak.
- Kız — Naməhrəmsən by işlərə karlıema.
Jeri oğlan, byrada konak əjlənməz.
Mərdanasan zənanajla danlıema,
Jeri oğlan, byrda konak əjlənməz.
- Oğlan — Bəzəna dəndujum qezləri xəndan,

- Kız — Kadasın aldığım konagam, konak.
Baz verdi məmələr çlkdi jakandan,
Kadasın aldığım konagam, konak.
Sən qələndə mən də çlkdi kabakdan,
Jeri oğlan, byrda konak əjlənməz.
Nə tanıldı sən də məni irakdan,
Jeri oğlan, byrda konak əjlənməz.
- Oğlan — Bəzəna dəndujum qezləri nazı,
Urəqimə çəqilib eskin atası,
Sənə qəniq olsyn o xybiarlı xası,
Kadası aicəlm konagam, konak.
- Kız — Qezəl qəqliq məsqən elər kajada,
Birin sözler jandılar məni sinədə.
Kyrban olym agana da, sənə də,
Jeri oğlan, byrda konak əjlənməz.

8.

Devletlinin salamınlı qəsməzlər,
Qasıbənlı evinə kədəm basmaqlar,
Qasıb hər nə desə kylak asmaqlar,
Danışdılqı qevhər ola, lə'l ola.

Bizdə vardır qasıbılıqın binası,
Çalızmakdyr belə dərdin çarası,
Çırqın kılza qejdirəsən zər libası,
Qedər kalmaz məjər qəzu qor ola.

Yca təpələrə dag deməz olmaz,
Qeçmiş qunlara çag deməq olmaz,
Jokşyl ijtılərə sag deməq olmaz,
Rustəm Zal qibi pəhləvan ola.

9.

Bəzəna dəndujum sərvi-salatıñ,
Akan lablərindən bal bizə qəndər,
Qırəndə bagçaja hejvadan, nardan,
Silas tez jetirir dər bizə qəndər.

Jajlaga çökanda çadırıñz jazıł,
Zulfun qəməndi kəddimə dolağızır,
Quldən reihandan bir dəstə düşür,
Zulfun arasında var bizə qəndər.

Базына дәндүжүм ай нацлы, хымар,
Жазыл базы өрдөглөр қөлдө сымар,
Жайлана چеканда жар бизден умар,
Жайлук арасында жар бизе ғендер.

10.

Минәждим аттын бозын,
Оңзәйдим сеңран дузуну,
Алајдим өңрү кізінү,
Жаңында Лейлан ханымын.

Тілесіндегі қал 1) олайдім,
Құпесіндегі бал олайдім,
Бір сүт кара хал олайдім,
Узундегі Лейлан ханымын.

Нә олайділ ләзқі олайдім,
Дагдары қәзқі олайдім,
Оқынушыдан құзқын олайдім,
Узундегі Лейлан ханымын.

Бір баласа каз олайдім,
Жел виранды тоz олайдім,
Бір сүт қиçiк коз олайдім,
Аңасында Лейлан ханымын.

Казакда қаçак олайдім,
Хамидан қоçак олайдім,
Бір кізіл біçак олайдім,
Сибіндегі Лейлан ханымын.

11.

Евмизин дали арпа.
Аттар қөлір карпа-карпа,
Кіз мәмәси дәнуб түрпа,
Кој мән өлүм alma дәрен.

Алманы қойдым жарала,
О жаралдан by жарала,

1) Қал дернәqdur.

Bir өпүз ver мән марала,
Koj мән өлүм alma дәрен.

Almanы қойдым жытыя,
O жытыдан by жытыя,
Bir өпүз ver мән лотыя,
Koj мән өлүм alma дәрен.

Agacda alma bes olar,
Jere dusse en bes olar,
Oglan ерәк кіз хоз olar,
Koj мән өлүм alma дәрен.

Agacda alma qal olar,
Jerə dusər xal-xal olar,
Oglan өpək kiz olar,
Koj мән өлүм alma дәрен.

12.

Büdyr қөлди бахар фесли,
Эң қедәq baga Bibxanum.
Сүйм, маңым, зирин саңым,
Сәнә sadaga Bibxanum.

Mәn kyrbanam belə dosta,
Dejib, qulur asta-asta.
Оtagында гәріб доста.
Нөрмат ejla a Bibxanum.

Ag uzunda kara teller,
Səni qərən açar düllər,
Hazırlaşır bizim əller,
Qəçməqə daga Bibxanum.

13.

By qun toj ustundə bir qəzəl qərdum,
Qərundi qəzumə qəzu Ballıqum.
Otyryb mən ilə neçə qəlmə danışdım,
Nə xoz qəlir mənə sezu Ballıqum.

Həsəni billahdı, hüsnumu bərəqalla,
Heç belə qəzəl qərməmizəm mazalla,
Aziqli candan elər vallab və billah,
İşəsi, gəmzəsi nazi Ballınu.

Iravanı topraqı jaşıldyr, sarı,
Sərimdən qəssələr denmərəm qəri,
Odyr bizə qetdi Əhmədin jarı,
Xydam kismət etsə ezu Ballınu.

14.

Təzə məni ezkə salan nevcavan,
Eşkin məni qundə juz vəfat ejlər,
Həsrətin çəqərəm didarın qərəm,
Kan agclar qəzlərim ziqaşət ejlər.

Qəzəllər qəzəli ezu zahzada,
Mejlini mejlimdən qəsmə məbada;
Sırrını səjləmə hər jetən jada,
Zah bilər işimiz ədalət ejlər.

Heç qım bilməsin dərdimi sən bil,
Sən qulun dərdindən mən oldym bulbul.
Birisi quli-jasəmən, biri təzə qul,
Dolanıb bəzəna zijarət ejlər.

Kazax şivəsində olan şeirlər.

1.

Tə'rifləmə

Oanqan Məzad Mahmyda bir tə'rif, dastan dejirəm,
Çun, qızı qamandardı, jarazlı kəsdən dejirəm,
Varlılı əsirqəmir duzmənnan, dosdan dejirəm,
Axtararsan ələ qəcməz belə qəliərqan dejirəm.

Toyzda irannıqı qor necə cavannarı var,
Dunjanı, avad elləjən zox qangannarı var,
Fərhad təq daglı dələn, alıcı tərrannarı var,
Mazadı Mahmyd qibi həqimi-Logmannarı var,
Qızıjə barat verif Əliji-İmran dejirəm.

Maliqi Əzdər qimi qulunqunə əll eilejir,
Isqəndəri-Zulkərnə təq zulmətdən yol ellejir,
Abi-həyat bylaxları vətənnərdə bol ellejir,
Çəqejr dagları sujyny aranlardan qel ellejir,
Sajasında avad olor cəm bagı-bostan dejirəm.

İzini bilməq üçün əzəl vyryr bir qumana,
Janında joldaşları, jəkin dəner az asdana,
Jer altında illəmənan izini saler plana,
Əlkərəz miraz verir səd aferin belə cana,
Dunjada xosa qəlf nizan və nizan dejirəm.

Toyzda qəhriz çıxardıf esidənnər səsə qəler,
Norəstə qəzəlləri karızafl dəs-dəsə qəler,
Qlejinif al, jaşıldan bir birinnən bəsə qəler,
Zəmi səhər barat olor, Yeli də həvəsə qəler,
Bəzəner hər tərefi bagı-qulustan dejirəm.

2.

Muxəmməs

1928-ci ilin kış mevsimində Azərbaycan kəzalarında, xusysən Kazaxda on-on beş qun arası, qəsilməqsizin kar jagməz. Bynynia əlakədər olaraq ot, ələf təmamən kyrtarır. Ona qərə kojyn-kyzy, nülkara səp dərəcə achiqə mubtəla olyr. Açından qullı mikdardə hejvan kırılırlar. Zair Veli by hadisəni atidəqi muxəmməsi ilə ciniən nəzmə çəqir:

1928-də bir belə boran, kar olyfdy,
Qəntçilərin dolanlığı, agı, zəhrimər olyfdy,
Kırıf mallarını qəzməq ona ar olyfdy,
Tənbəlin, qəmənərin işi azıqar olyfdy,
Iqi inəq, bir əquzdu dərdə qırıftar olyfdy.

Tərpənən Kaza qeder qəlmir əjunə,
Varjat əldən qeder, kalıf dejünə-dəjünə,
Çox dejlət saxlajanlar duzufdu olmaz ojyna,
Zəlejnən saman qeder «Zirəq» də kyzy kojyna,
Zələ baslıf iżxılannarın jetisən joxdy hoxyna,
Mal-canlı jonkarlıdu dunja baza dar olyfdy.

Hazırlar mal saxlajırdı dejim o çoવandagında,
Daga tərəf səfər edif boran kariñ kış çagında,
Konşuları salamatdı həm solynnda, həm sağında,
Bezini bogazlıjf azırlınlı jataqlında,
«İncə»jə jetirəndə dokkyzy myrdar olyfdy.

Mal qola qetməqdə İvrəhəm bir iş ellejif,
Qızı jola duzələndə kara jeldən kar bazlıjf.
«Bosanaga» jetirəndə birini kara bagıslajif,
İncənin ortasında kalanlı qənumu azdejif,
Cəm mal qətirolər hamısı orda xəzdejif,
Ençijsə zəhər duzuf, zejtana bazar olyfdy.

Toyzda zair Səjun jəkin qəlifdi amana,
Iri malı saxlajıfdı kırılıf kalmajif dana,
Naxoşdyx duzuf əjunə at çaper dava, dərmana,
Odyn jiger, çərəq kajrer, həm qeder dəjirmənə,
Qızı bərq təntijifdi du ejni çahar olyfdy.

Velijəm haraj çəqdem bizim xalogly Hasana,
Dort harəva bagızadılm jaxıñ dyrmadısa mana,
Kış qəlif, kar jaganda duzmuşdu əl amana,

Səni qəsən ystaja,
Aforin əhsan simavar.

***

Simavar mezlisinə,
Kəddi kələm qar duzuluf,
Təzə məhbybə cavən,
Əsil sənobər duzuluf.
Xoş dejif, xoş danışan,
Qəlməsi qəhər duzuluf.
Açılar ipəq syrfan,
Təmən simi-zər duzuluf.
Bezənir hər tərəfin,
Lə'lı bədəxşan simavar.

Simavar kyllgyndə,
Əzizə dilbər dolaner,
Aj kavax, lala-janak
Sınəsi mərmər dolaner.
Məzlisin nə rozən olyr,
Jysifi Qən'an simavar.

Simavar eyzə qolif,
Çajniqi kalkdı dəminə,
Zair Veli əzqur dedi,
Lazəriqin qərəminə,
İstəqəni kijmətlənif,
Dəndü zərraf jaməninə.
Açıldı, qosər zulalı,
Suzuldu eşkin camına,
Mənim by xəstə qonlyına,
Sen oldyn Logman simavar.

Əl nəziq, bədən nəziq,
Ləbləri qəhər dolaner.
Boj mina, bogaz naziq,
Zulfu ʒahmar dolaner.
Sen əzun bir ziqarsan,
Jar aliçi tərlan simavar.

Qonlymyn pərqarlısan,
Səzu jəkin kan istəqan.
Cəm varnan jarısan,

Pur kijmətsən sən istəqən.
Hamı, sana tavıldır,
Nə ədnə e'jan istəqən.
Jakyt qimi naxış verer.
Nəlvəqisi jəmən istəqən.
Belə ziyət qimət olar,
Taxti Suleiman simavar,

Jıgllırlar məzlisinə,
Dunja qəzəlləri kəzənə,
Xoz dejif, xoz danızər,
O tyti dilləri kəzənə.
Təquf zahmar zulfu,
Dolaner telləri kəzənə.
Çaj suzur, badnos duzur
Ag nəziq əlləri kəzənə.

9.

On bir ajdı, həsrətini çəqən var
Baz verməjən jaz qələndə xara qul.
Hərdəm koxynyr da xoz ijlənərsən,
Nisbətin var ruzvanda nyra qul.

Aj kavaxlı, təzə məhbyb qəzəllər
Dəstə dəstə bogazınızdan uzəllər,
Ag əllərnən tər byxaga duzəllər,
Batırsınlıq qulab qibi tərə qul.

Bulbulu iandırer qulun fəragı,
Vəlinin sinəsində nazlı, jar dagı.
Abad olsyn by cənnətin bagı.
Men dərərəm by qulzənnən jara qul.

10.

Divanı.

Aj nəzənin xoz qəlifsən, kosa bajram qunnəsi
Xəsijjətindi zər bəzənməq, pəzə bajram qunnəsi
Ryhym təzeləndi qonyıl pərvaz əlledi,
O yaxta qı, səsin qaldı qysa bajram qunnəri.

Aj dilberim, kədəm basıf roşən etdin jolları,
Al qejinif, slgal verif sana duzdun telləri.

Susən sunbul zimistanda əqdin kılzılı quşları,
Bizim üçün təhvə qətdin jasa bajram qunnəri.

Azıda qərəq duz ilkarı vermişə
Qamnı, alıf zoki-səfa surmuşə,
Zər matahın dost sədrinə sərmışə
Veli təbin tygjan edif cosa bajram qunnəri.

11.

Kan təqərəm, kara sallam bəzəmtə,
Qetdi əidən nocavanılm ağlaram.
Qeçən vaxtdar zimistanılm jaz idi,
Jaza denməz zimistanılm ağlaram.

Heç joxdy mənim bir dərdimi biləm,
Kəmi-hicran kojmor danızəm quləm
Bag içində qec ojanınlıq bulbuləm,
Artıf dərdim, əfganılm, ağlaram.

Dunja səndə bir e'tibar qərmədim,
Qamıl alıf zoki-səfa surmədim,
Qamil bag bəsdədim barın dərmədim,
Xəzan oldy qulustanılm ağlaram.

Pzyldy noragılm, zaj oldy dəmim,
Urəq coz eller hicranılm, kəmim;
Jad oldy doslarılm və həmdəmim
Dizub atəzdərə canılm ağlaram.

Qonyıl zəhrim çajlar qimi bylandı,
Jaralarılm qəz-qəz oldy sylandı,
Zair Vəlinin bəxti belə dolındı,
Qetdi əldən xanimanılm ağlaram.

12.

Bir qezəl sallandı çıxdı karələmtə,
Hər etrafı xoz cəlala puqlımus;
Zəvərcəd kijmətdi jasəmən telli,
Musqu-əmber, cığa telə puqlımus.

By xəstə qonlyma salıfdı, talan,
By misanda joxdy dunjəjə qələn;
Məlyl dyrma səjducəjim culvələn,
Qulqəz janaxiar, o xala puqulmus.

Vəli aزىk olyf o narin dilə.
Əzəfi bədənə, cavahir xala,
Tər sinən ustundən alsam ələ
Nar məmələr nəziq ələ puqulmus

13.

Jaz fəslı qələndə qejer al jaşlı
Susənni bag, sunbullu bag, qullu bag.
Ətir verer bənəjə, jaşəmən, qul,
Susənni bag, sunbullu bag, qullu bag,

Bir zaman mehmanıñ nərqiz kələnfil,
Ag qul, kırmızı qul, bir də sarı qul.
Zoklə cəh-cəh vyrır zejda bulbul,
Susənni bag, sunbullu bag, qullu bag.

Dəstə-dəstə qəlin-kılzdar qəzəllər,
Təq bir təq bir qul ciçəjin üzərlər,
Sevər seçər jaxalarına duzəllər,
Susənni bag, sunbullu bag, qullu bag.

Hələ jaj fəslində bir əzəqə hal var,
Janır alma, boz hajva qulzə nar.
Jetisər olarsan sən də bəxtijar,
Susənni bag, sunbullu bag, qullu bag.

Behiştə bənzəjən by baglar əzəl,
Hajıf qi kalmıjer beləcə qəzəl,
Jetisəqjin pajız toqulur xəzəl
Susənni bag, sunbullu bag, qullu bag.

14.

Nikalqı yaxlınnan sizə sejlijəm,
Az bənər dənmusdu xana, joldasdar.
Kamçılar zırtdziif xarçı Iranda,
Urəjimiz dənordu kana, joldasdar.

Biz məzlym millətdər olmazıdyk nəzə,
Jasoyl, qoxaja əjərdiq bası.
Hazi, qalvalaşı, ollarıñ joldası,
Alerdilər inəq dana, joldasdar.

Coxlarınlın mə'lym dəjuldu əsil zatı,
Rusvət alerdı əquzu, atı;
Ətimiz iyməkdi, agacdı katı,
Kıjerdilər zırın cana, işbaşalar.

Pristavlar dolanerdi havada,
Fagır fugaranı kıldırıcı davada,
Karannıx dunjəmiz olyf avada.
Zuqr ellejin by zamana, joldasdar.

Fagır fugaranı Lenindi bası,
Oxyiyın elmi kalmajıñ nəzə,
Cəm by Kafkazı hamı, joldası,
Qətirifdi bir imana joldasdar.

Hasan kyrvan olsyn by qədiədərə,
Ojadıf milləti salıf basdara,
Daşnagi koşlojyf saldı deədərə,
Həsrət kojdy by divana joldasdar.

